

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Diplomová práce

2022

Benjamín Drápal

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií
Katedra bezpečnostních studií

Riziko radikalizace v české evangelikální komunitě

Diplomová práce

Autor práce: Benjamín Drápal
Studijní program: Bezpečnostní studia
Vedoucí práce: Mgr. Markéta Kocmanová
Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... 2. 8. 2022

Benjamín Drápal

Bibliografický záznam

Drápal, Benjamín. „Riziko radikalizace v české evangelikální komunitě.“. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Mezinárodních studií. Praha, 2022. 96 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Markéta Kocmanová

Rozsah práce: 224 606 znaků

Abstrakt

Tato práce má za cíl prozkoumat ohrožení české evangelikální komunity radikalizací k násilnému extremismu. Současné socio-ekonomické klima je pro mnohé jednotlivce velmi náročné, a nebezpečí násilného extremismu musí být zváženo. Vzhledem k případům pravicových, nacionálních a konzervativních útoků, které jsou dobře známé a prozkoumané, je nasnadě snažit se porozumět komunitám, které by mohly být potencionálně ohrožené radikalizací k násilnému extremismu.

Tato etnografická studie se proto snaží prozkoumat toto ohrožení v kontextu české evangelikální komunity. Za tímto účelem tato studie nejdříve představuje důležité informace získané výzkumem radikalizace, včetně relevantních modelů při studiu radikalizace používaných. Dále tato studie používá kvalitativní rozhovory s deseti členy této komunity, v kombinaci s netnografickým průzkumem a zúčastněným i nezúčastněným pozorováním, přičemž dochází k závěru, že česká evangelikální komunita je překvapivě odolná vůči radikalizaci k násilnému extremismu, nicméně je jí i přesto ohrožená, a to zvláště s přihlédnutím na psychické zdraví některých jejích členů. Zároveň skupiny a jednotlivci od této komunity se oddělující by měli být považováni za nejkritičtější ohrožené aktéry, vzhledem k tomu že jim chybí korektivní mechanismy v komunitě přítomné.

Abstract

The subject of this study is the susceptibility of the Czech Evangelical community to radicalization into violent extremism. The current socio-economic climate is difficult to handle for many, and the danger of violent extremism needs to be accounted for. With cases of right-wing, nationalist, and conservative attacks being well-known and studied, it is imperative to seek the understanding of communities, potentially susceptible to violent extremism.

This ethnographic study, therefore, seeks to probe such susceptibility within the Czech Evangelical community. For this the study first introduces valuable information collected through research of radicalization, including the most relevant models used in the study of radicalization, and then uses qualitative semi-structured interviews conducted on ten members of said community, coupled with netnography and both passive and active observation, to reveal that the Czech Evangelical community is surprisingly resilient to

radicalization into violent extremism yet endangered non the less, especially with regards to mental health of some of its members. At the same time, splinter groups and individuals should be viewed as the most critically endangered actors, as they lack the corrective influence, usually provided by the community.

Klíčová slova

Radikalizace k násilnému extremismu, terorismu, extremismus, radikalizace, česká evangelikální komunita, křesťanství, etnografická studie

Keywords

Radicalization into violent extremism, terrorism, extremism, radicalization, Czech evangelical community, Christianity, ethnographic study

Title/název práce

Riziko radikalizace v české evangelikální komunitě

Risk of Radicalization in the Czech Evangelical Community

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce, Mgr. Markétě Kocmanové, za trpělivé a aktivní vedení mé práce. Dále bych rád poděkoval Bc. Jakubovi Linhartovi, a Bc. Janu Kulhánkovi za pomoc s kódováním kvalitativních rozhovorů, stejně tak jako Daniele Kucové, a Petře Bohaté za pomoc s přepisy, a svým rodičům za pomoc s úpravami textu.

Obsah

ÚVOD 11

1 TEORETICKÝ RÁMEC.....	13
1.1. STUDIUM RADIKALIZACE	13
1.1.1. <i>Terorismus</i>	14
1.1.2. <i>Extremismus</i>	16
1.1.3. <i>Radikalizace</i>	18
1.2. KONCEPTUALIZACE RADIKALIZACE.....	19
1.2.1. <i>Historie radikalizace</i>	20
1.3. MODELY A PŘÍČINY RADIKALIZACE A NÁSILNÉHO EXTREMISMU.....	32
1.3.1. <i>Borumův lineární model radikalizace</i>	32
1.3.2. <i>Kritika Borumova modelu</i>	35
1.3.3. <i>Zkoumání motivů k radikalizaci a pyramidový model</i>	37
1.3.4. <i>Kritika pyramidového modelu</i>	42
1.3.5. <i>Psychologické profilování</i>	45
1.3.6. <i>Spajjův a Hammův model radikalizace osamělých útočníků</i>	49
1.3.7. <i>Postojovo-behaviorální korektivní model</i>	50
1.4. STUDIUM EVANGELIKALISMU A JEHO SPECIFIK.....	51
1.4.1. <i>Koncepty v přehledu Historie a specifika Evangelikálního hnutí</i>	51
1.4.2. <i>Konverzionismus</i>	53
1.4.3. <i>Aktivismus</i>	54
1.4.4. <i>Biblicismus</i>	55
1.4.5. <i>Krucicentrismus</i>	56
1.4.6. <i>Organizace evangelikální církve</i>	57
2 METODOLOGIE.....	59
2.1. ÚČASTNÍCI VÝZKUMU: METODA VÝBĚRU A CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ/VZORKU.....	60
2.1.1. <i>Autorova zkušenost s evangelikální komunitou</i>	60
2.1.2. <i>Metoda výběru vzorku</i>	61
2.2. METODA SBĚRU DAT	62
2.2.1. <i>Kvalitativní rozhovory</i>	62
2.2.2. <i>Observace</i>	65
2.2.3. <i>Netnografie</i>	66
2.3. ANALÝZA DAT	66
2.4. ETICKÁ STRÁNKA VÝZKUMU	71
3 EMPIRICKÁ ZJIŠTĚNÍ	73
3.1. DOPLŇUJÍCÍ FAKTORY – KONVERZE A VNÍMÁNÍ SVĚTA	73
3.2. PŘÍTOMNOST KŘIVDY.....	75
3.3. ODDĚLENÍ OD SPOLEČNOSTI.....	77
3.4. PŘÍTOMNOST LEGITIMIZAČNÍHO PROCESU.....	79
3.5. PŘÍTOMNOST CÍLE.....	80
3.6. PŘEDSTAVENÍ ZÁMĚRU.....	81
3.7. PŘÍTOMNOST PROSTŘEDKŮ	81
4 DISKUZE EMPIRICKÝCH ZJIŠTĚNÍ	82
4.1. ZÁVAŽNÁ ZJIŠTĚNÍ	82
4.1.1. <i>Křivdy a kognitivní otevření</i>	82
4.1.2. <i>Rizikové jedinci v rámci studie</i>	85
4.1.3. <i>Další důležitá zjištění</i>	96
4.2. TEORIE MOŽNOSTÍ VZNIKU RADIKALIZOVANÝCH JEDINCŮ V RÁMCI ČESKÉ EVANGELIKÁLNÍ KOMUNITY.....	100
5. POLITICKÁ DOPORUČENÍ.....	103
5.1. DOPORUČENÍ SMĚŘOVÁNA DO AKADEMICKÉ OBCE	103

5.2. DOPORUČENÍ PRO ČLENY POLITICKÉ REPREZENTACE A BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK.....	104
ZÁVĚR	106

Seznam zkratek

IRA	Irská republikánská armáda
NAR	Nuclei Armati Rivoluzionari
GIA	Groupe Islamique Armé
BIS	Bezpečnostní informační služba
IDF	Israeli Defense Forces
EU	Evropská unie
IMF	Mezinárodní měnový fond
LGBTQ+	lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, and others
ETA	Euskadi Ta Askatasuna

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem zvolil riziko radikalizace v české evangelikální komunitě. Téma radikalizace nabývá stále vyšší důležitosti, a jeho studium tedy vyššího významu. Ve světle útoků Andrese Breivika, Brentona Tarranta a mnoha dalších případů pravicově/konzervativně motivovaného terorismu v oblasti studia dříve věnované islamismu vyvstává potřeba porozumět potencionálnímu nebezpečí radikalizovaného křesťanství ve specificky českém kontextu. Českou evangelikální komunitu lze považovat za vhodnou skupinu k uskutečnění tohoto výzkumu.

Ačkoliv radikalizace sama o sobě je v rámci sociálních věd hojně zkoumaným tématem, specifika radikalizace v českém kontextu jsou tématem téměř neprobádaným. V tomto ohledu je tedy záhodno pokud možno rozšířit stávající penzum výzkumu o tomto tématu ze specificky českého hlediska. Stejně tak specificky česká evangelikální komunita se netěší vysokému objemu etnografického výzkumu o ní publikovaném, a je tedy nabíledni tuto oblast prozkoumat.

Tato práce je etnografická studie soustředěná na zhodnocení rizik evangelikální radikalizace v České republice a pravděpodobnosti, že tato radikalizace povede k násilnému teroristickému činu. K určení tohoto rizika tento výzkum používá induktivní a explorační přístup, přičemž základem tohoto výzkumu jsou teorie týkající se procesu radikalizace jako takového, ale i teorie zkoumající ontologickou bezpečnost a evangelikální sociální a historický kontext, se speciálním zaměřením na specifika českého prostředí.

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zmapovat myšlenkové proudy a sociální tlaky přítomné v české evangelikální církvi, které by mohly v budoucnu vést k extrémistickým činům ve snaze ovlivnit společnost. Křesťanská morálka a její různé interpretace mohou sloužit jako motivace k činům, které by mohly ohrožovat společnost obecně, případně některé její subkultury, jako například české příslušníky islámu, nebo LGBTQ+ komunity.

Účelem tohoto výzkumu je tedy zmapovat prostředí a nálady panující v české evangelikální komunitě, za účelem zjištění potencionálního rizika ze strany jednotlivých členů této komunity, a potenciál ke vzniku radikalizovaných jednotlivců a skupin, kteří by byli schopni provést nějaký teroristický čin.

K tomu bude nicméně zapotřebí nejenom zkoumání míry oddanosti náboženskému směru nebo ideologii, ale do jisté míry i dané ideologie samotné, jejího morálního systému

a systému motivací k případným extrémistickým činům. Je třeba nehledat případnou možnou kauzalitu jako takovou jenom v ideologii učené z kazatelen, ale také ve společenské dynamice v církvi panující, případně ve způsobu, jakým církev zachází s identitou, a to konkrétně národní identitou, identitou v rámci komunity, identitou v rámci rodiny a identitou jakožto součástí společnosti. Ne všechny z těchto potencionálně motivačních faktorů mohou být přičítány křesťanství jako náboženskému směru, ale jsou primárně ovlivňovány společenskou dynamikou v rámci dané komunity, která má klíčový vliv jak na výklad svatých textů daného náboženství, tak na výklad geopolitických událostí a vývoje společnosti odehrávajícího se kolem dané komunity.

Hlavní výzkumnou otázkou tedy je: Je možné, aby v rámci české evangelikální komunity došlo k radikalizaci jednotlivce do té míry, že by se dal považovat za hrozbu společnosti, nebo některé její části? Je tedy možné, že by česká evangelikální komunita, ať už v rámci soustředěného tlaku, nebo jako vedlejší produkt, vyprodukovala jedince, který by spáchal násilný útok? Doplnující výzkumné otázky jsou následující: Do jaké míry česká evangelikální komunita podporuje a rozvíjí extrémistické smýšlení? Jaké její části toto smýšlení podporují nejvíce? Které konkrétní denominace by mohly být k radikalizaci nakloněné? Jaké konkrétní faktory radikalizaci v rámci křesťanských komunit napomáhají? Je možné, že by tato komunita ovlivnila některé jedince natolik, že by spáchali teroristický čin, ačkoliv by nebyli přímo v kontaktu s touto komunitou?

Ve snaze zodpovědět tyto výzkumné otázky tato práce nejdříve představí teoretické pozadí, které tuto práci informuje. Jako první bude představeno a definováno téma radikalizace, násilného extremismu a terorismu jako takového, a bude provedena konceptualizace těchto termínů. Bude následovat přehled literatury a zjištění dosavadního výzkumu na téma radikalizace, s představením modelů a mechanismů radikalizace doposud nalezených. Bude následovat část, věnující se specificky české evangelikální komunitě, kontextu, v jakém se nachází, a čím se odlišuje od zbytku křesťanstva. Poté bude představena metodologie, kterou tato studie používá, přičemž následovat bude představení empirických zjištění. Následně dojde na diskuzi empirických zjištění, jejich zasazení do kontextu teorie v rámci této práce představené, načež budou zmíněna politická doporučení, po kterých bude následovat závěr, který shrne zjištění studie, spolu s jejími limitacemi, a tuto práci uzavře.

1 Teoretický rámec

Tato část práce je rozdělena do tří částí. První částí bude přehled literatury. V této části bude představen dosavadní výzkum radikalizace v bodech nejvíce relevantních pro empirickou analýzu dat, a to nejprve v konceptualizaci radikalizace jako takové a jí příbuzných konceptů, a poté bude shrnut vývoj studia radikalizace.

Samotný přehled literatury však bude následován specifickým představením modelů radikalizace. Primární zaměření zde bude na modely radikalizace a interakci radikalizovaných jedinců s jejich okolím. Tato část se nebude soustředit primárně na křesťanskou radikalizaci, protože koncepty přítomné v těchto teoriích radikalizace jsou obecně platné, nicméně speciální soustředění bude věnováno radikalizaci osamělých útočníků. Pro jednoduché porozumění bude tato část řazena chronologicky z pohledu výzkumu, z pohledu vývoje teorií radikalizace, a předešlých empirických pozorování, po nichž bude následovat představení specifických modelů relevantních pro tuto práci.

Následující část se bude věnovat konceptualizaci v rámci evangelikální terminologie, s krátkým představením klíčových odlišností evangelikalismu od ostatních křesťanských proudů, a to v kontextu historie jeho vývoje, který je relevantní specificky pro českou církev. Toto představení kontextu, ve kterém se výzkum odehrává, je důležité pro interpretaci zjištění této práce. Následně bude představena konceptualizace termínů často používaných v českém evangelikálním kontextu, aby bylo možné s těmito termíny pracovat s porozuměním kontextu, ve kterém se nachází.

1.1. Studium radikalizace

Cílem této části práce je popsat různé koncepty, které budou v této práci rozebírány. Většina těchto konceptů se týká procesu radikalizace, a konceptů od ní odvozených. Tyto koncepty jsou zde popsány specificky pro účely této práce. Ačkoliv princip těchto konceptů je objektivní a relevantní, neklade si tato práce nárok na jejich přesné a univerzální definování pro jakékoliv práce mimo tuto.

Vzhledem k tomu že termíny v této práci prominentní jsou do značné míry interdependentní,¹ bude použita co možná nejjednodušší a nezákladnější forma definice jednotlivých termínů. Dále jsou definice termínů jmenovány v takovém pořadí, v jakém na sebe jejich definice nejlépe navazují.

1.1.1. Terorismus

Terorismus je v rámci zde diskutovaných konceptů z jistého pohledu specifický, vzhledem k tomu, že se neobjevuje pouze v rámci sociologie a antropologie, ale jedná se o právní termín. Proto je při jeho definici potřeba zohlednit tento jeho aspekt.

Terorismus má navíc rozdílné konotace podle kontextu, ve kterém je studován. V Americe, jež má stále v živé paměti útoky z 11. září 2001, a přesto co měsíc trpí útoky na školy a náboženské instituce které jsou v americkém kontextu zdánlivě všudypřítomné, tomuto termínu populace rozumí jinak než Evrope, kde je terorismus vnímán spíše jako prostředek používaný radikálními islamisty, jelikož takovéto útoky jsou v evropském kontextu prominentnější.

Definicí termínu „terorismus“ je tedy mnoho, přičemž každá z nich klade důraz na něco jiného. Pro účely této práce budou zohledněny primárně definice použité ministerstvem vnitra České republiky, stejně tak jako bezpečnostní informační službou, jež je ministerstvu vnitra podřízená.

Z pohledu právního byla podle ministerstva vnitra Česká republika povinna reagovat na definici teroristického činu, zveřejněnou Radou EU v dokumentu zvaném Společný postoj Rady EU pro užití zvláštních opatření pro boj s terorismem. V tomto dokumentu je uvedeno: „Pro účely tohoto společného postoje se rozumí "teroristickým činem" některé z následujících úmyslných jednání, které může vzhledem ke své povaze nebo souvislostem závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci, definované jako trestný čin podle vnitrostátních právních předpisů, bylo-li spácháno s cílem:

- závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo, nebo
- protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednala určitým způsobem nebo aby se jednání zdržela, nebo
- závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace:
 1. útoky ohrožující lidský život s možným následkem smrti;
 2. útoky ohrožující tělesnou integritu člověka;
 3. únos nebo braní rukojmí;
 4. způsobení rozsáhlého poškození vládních nebo veřejných zařízení, opravního systému, infrastruktury, včetně informačního systému, pevné plošiny na kontinentálním šelfu, veřejného místa nebo

- soukromého majetku, které může ohrozit lidské životy nebo vyústit ve značné hospodářské ztráty;
5. zmocnění se letadla, lodi nebo jiných prostředků veřejné či nákladní dopravy;
 6. výroba, držení, získání, přeprava, dodání nebo užití zbraní, výbušnin nebo zbraní jaderných, biologických nebo chemických, jakož i výzkum a vývoj biologických a chemických zbraní;
 7. vypouštění nebezpečných látek, zakládání požárů, vyvolání povodní nebo zavinění výbuchů, jejichž důsledkem je ohrožení lidských životů;
 8. narušení nebo přerušování dodávek vody, elektrické energie nebo jiného základního přírodního zdroje, jehož důsledkem je ohrožení lidských životů;
 9. výhrůžka některého jednání uvedeného v rámci bodu 1) až 9);
 10. vedení teroristické skupiny;
 11. účast na činnostech teroristické skupiny, například dodáváním informací nebo materiálních zdrojů nebo financováním jejich činností jakýmkoli způsobem s vědomím skutečnosti, že taková účast přispěje k trestné činnosti skupiny.

V tomto případě se "teroristickou skupinou" rozumí strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat teroristické činy. "Strukturovanou skupinou" se rozumí skupina, která není nahodile vytvořena za účelem bezprostředního spáchání teroristického činu, její členové nemusejí mít formálně vymezené úlohy, není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura.¹

Mimo tuto definici uvádí ministerstvo vnitra dvě další, vystihující lépe sociologické aspekty terorismu. První z nich zní: „Terorismus je plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytčených

¹ "Lex - 32001E0931 - CS." EUR. OPOCE, 27. prosince, 2001. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3AHTML>.

cílů.² Tato definice je nicméně reduktivní, vzhledem k tomu, že například v porovnání s první definicí zde zmíněnou vyžaduje reálnou násilnou akci, kterou ale zákonná definice nevyžaduje. Možná nejlépe shrnující definice je uvedena následovně. „Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.“³ⁱⁱ

Pro úplnost je nasnadě uvést ještě definici orgánu, který se v rámci ministerstva vnitra bojem s terorismem primárně zabývá, Bezpečnostní informační služby. Tato definice zní: „Terorismus je násilná forma prosazování politických zájmů stoupců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo.“⁴

1.1.2. Extremismus

Termín „extremismus“ je do jisté míry složitější s ohledem na jeho konceptualizaci, právě proto, že se nejedná o termín právní, nýbrž sociologický. Z tohoto důvodu již není možné se spoléhat pouze na definice orgánů veřejné správy. Přesto je i v tomto případě definice ministerstva vnitra České republiky užitečná pro svou relevanci v našich konkrétních podmínkách. Zní: „Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“⁵ⁱⁱⁱ

Evropská unie termín „extremismus“ jakožto koncept nedefinuje, nicméně definici pocházející od nadnárodní organizace je možné najít u OSN. Zde je potřeba uznat

² „Definice Pojmu Terorismus - Ministerstvo Vnitra České Republiky.” Ministerstvo vnitra české republiky . MVČR. Otevřeno 1. dubna, 2022. <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>.

³ Ibid.

⁴ „Terorismus.” Bezpečnostní informační služba. BIS. Otevřeno 3. dubna, 2022. <https://www.bis.cz/terorismus/>. <https://www.bis.cz/terorismus/>

⁵ „Co Je Extremismus - Ministerstvo Vnitra České Republiky.” Ministerstvo vnitra české republiky. Otevřeno 3 dubna, 2022. <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>. x

komplexity tohoto termínu. Samotný termín „extremismus“ je totiž v mnoha ohledech zavádějící, a proto je často rozšiřován výrazem „násilný“.^{iv} UNESCO nabízí k této problematice následující vyjádření: „UNESCO, uznávaje, že neexistuje žádná mezinárodně dohodnutá definice, v rámci dokumentu ‚Prevence násilného extremismu prostřednictvím vzdělávání: průvodce pro tvůrce politik‘⁶ navrhlo, že nejběžnější chápání tohoto termínu a to, kterým se v rámci dokumentu řídí, je, že tento termín „se vztahuje k přesvědčení a jednání lidí, kteří podporují nebo používají násilí k dosažení ideologických, náboženských nebo politických cílů“. To může zahrnovat „terorismus a další formy politicky motivovaného násilí“.⁷

Vzhledem k tomu, že jak již bylo uvedeno, tento termín není univerzálně definován, je třeba obrátit se na odbornou literaturu. Randy Borum uvádí termín „extremismus“ do kontextu, v rámci kterého je možné tomuto termínu lépe porozumět. Při používání tohoto termínu je potřeba porozumět několika rovinám. „Násilný extremismus“ je často spojován s termínem „radikalizace“, jehož konceptualizace je uvedena níže. Konkrétní spojení často zní „radikalizace k násilnému extremismu“ (Radicalization into violent extremism) což naznačuje jistou výlučnost spojení těchto dvou konceptů. Nicméně Borum si všímá faktu, že obecné používání tohoto spojení vystavuje čtenáře v nebezpečí chápání situace tak, že radikální názory jsou jaksi „zástupcem – nebo alespoň nezbytným předchůdcem – terorismu. Empirická zjištění v rámci předchozího výzkumu radikalizace nicméně poukazují na fakt, že toto tvrzení není přesné. Většina lidí, kteří zastávají radikální myšlenky, se neangažuje v terorismu, a mnoho teroristů – dokonce i těch, kteří tvrdí že bojují za nějaké konkrétní pohnutky – nejsou hluboce ideologičtí a nemusí se ‚radikalizovat‘ v žádném tradičním smyslu.“⁸ Borum dále uvádí, že např. Americká prezidentská pracovní skupina pro konfrontaci s ideologií radikálního extremismu v roce 2009 navrhla, že rámec výzkumu tohoto termínu by měl zahrnovat i nenásilné formy extremismu.⁹ Dále je třeba vzít v potaz,

⁶ „Radicalization and Violent Extremism.” E4J University Module Series: Counter-Terrorism. Organizace spojených národů. Office on Drugs and Crime. Otevřeno 3. dubna, 2022. <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-2/key-issues/radicalization-violent-extremism.html>.

⁷ Ibid.

⁸ Borum, Randy. 2011. „Radicalization into Violent Extremism I”. *Journal of Strategic Security* 4 (4): 7-36. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>.

⁹ Ibid.

že postoje považované za extremistické například v rámci západní společnosti, případně „liberální Evropy“ zdaleka nemusí být považované za extrémní v zemi, místě nebo kultuře, která připisuje lidskému životu zcela odlišnou hodnotu, a ve které je například násilí vnímáno jako legitimní způsob řešení konfliktu.

S ohledem na výše zmíněné je tedy možné říci, že příhodnou definici možnou použít pro účely této práce je ta, kterou formuloval Peter Neumann v roce 2010: „Termín^v extremismus lze použít k označení politických ideologií, které jsou v rozporu se základními hodnotami a principy společnosti. V kontextu liberálních demokracií by to mohlo být aplikováno na jakoukoli ideologii, která obhajuje rasovou nebo náboženskou nadřazenost a/nebo se staví proti základním principům demokracie a všeobecných lidských práv. Tento termín lze také použít k popisu metod, jimiž se političtí aktéři pokoušejí realizovat své cíle, tedy pomocí prostředků, které „projevují neúctu k životu, svobodě a lidským právům druhých“.¹⁰

1.1.3. Radikalizace

Radikalizace jako termín byla použita mnohokrát a v mnoha kontextech. V období vzniku se jednalo o politický koncept, který prošel značným vývojem a jehož původní význam, kdy se mluvilo o zahraniční radikalizaci v kontextu útoků z jedenáctého září, se vyvinul přes domácí radikalizaci zapříčiněnou cizími aktéry, přes sebe radikalizaci v on-line prostoru, až po okamžitou radikalizaci pozorovanou od roku 2015 nadále, které nepředcházelo žádné předchozí období radikalizace.¹¹ Stejně jako termín „extremismus“ nemá žádnou právní definici, a je chápán odlišně v různých kontextech. Z tohoto důvodu je třeba tento výzkum vést s jistou odpoutaností od tohoto konceptu, ačkoliv jeho přínos pro tuto práci nelze popřít. Je třeba, aby tato práce byla relevantní i ve chvíli, kdy jsou členové evangelikální komunity ohroženi radikalizací i v případě, že přesný vývoj této radikalizace nebude odpovídat žádnému již známému modelu.

¹⁰ P. Neuman, "Prisons and Terrorism Radicalization and De-radicalisation in 15 Countries," *International Centre for the Study of Radicalization and Political Violence (ICSR)*, (2010): 12. <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Prisons-and-terrorism-15-countries.pdf>

¹¹ Fadil, Nadia, Martijn de Koning, and Francesco Ragazzi. 2019. *Radicalization in Belgium and the Netherlands: critical perspectives on violence and security*. London: Bloomsbury Publishing. <https://doi.org/10.5040/9781788316187>. str.29

Z toho důvodu bude tato práce používat známé mechanismy radikalizace jako referenci, přesto však bude hledat primárně riziko teroristických činů jako takové. Zjednodušeně řečeno, tato práce bude hledat výskyt prvků, indikujících možný průběh procesu radikalizace, tedy zjištění, jestli respondenti této práce aktuálně radikalizací procházejí, případně jestli jí již prošli.

V geopolitickém kontextu České republiky je důležité vzít v potaz evropské právo a definice, vycházející z přístupu k radikalizaci plynoucím z evropské spolupráce. Podle Sdělení komise evropskému parlamentu a radě, které se týká náboru teroristů, je násilná radikalizace definovaná jako „jev, kdy jednotlivci přijímají názory, přesvědčení a ideje, které by mohly vést k teroristickým činům definovaným v článku 1 rámcového rozhodnutí o boji proti terorismu.“¹²

Dá se tedy usoudit, že násilná radikalizace je dle této definice součástí procesu socializace v jistém konkrétním prostředí. Ačkoliv zmíněné sdělení se soustředí specificky na radikalizaci muslimských menšin, lze předpokládat, že obdobný proces může vzniknout i v rámci jiných menšinových subkultur, potencionálně včetně křesťanské komunity. Tato socializace je tedy právě předmětem, na který se tato práce soustředí. Z tohoto tedy plyne, že je potřeba komparace s případy a mechanismy, kvůli kterým byl spáchán násilný čin plynoucí z této formy socializace.

V takovém případě se nicméně dá argumentovat, že způsobů radikalizace může být více, a socializace jakožto jediná proměnná není dostačující, pokud je cílem přesně posoudit riziko teroristických útoků z řad české církve. Jak již bylo zmíněno, radikalizace neprobíhá pouze jedním způsobem, nýbrž je možné vysledovat mnoho procesů, které mohou vyvrcholit násilným činem. Z tohoto důvodu nejsou osobní rozhovory dostatečné na objektivní posouzení rizika násilného činu, v konjunkci s nimi jsou proto použity další metody sběru dat.

1.2. Konceptualizace radikalizace

Jak již bylo zmíněno, radikalizace je jedním z pojmů hojně používaných, přesto že jeho přesná definice často uniká kontextu, ve kterém je používán. Radikalizace je intenzivně

¹² Sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě týkající se náboru teroristů - Faktory přispívající k násilné radikalizaci: Sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě, 21. září, 2005. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52005DC0313>

zkoumaný proces, nicméně jeho výzkum nepřinesl ovoce v podobě univerzální definice, která by byla platná za všech okolností a ve všech kontextech. Z tohoto důvodu je třeba konceptualizovat termín radikalizace pro účely této práce. Následující odstavce tedy budou věnovány tomuto úkolu.

1.2.1. Historie radikalizace

Pokud chceme zkoumat radikalizaci jako koncept, je příhodné tak činit souběžně s vývojem výzkumu tohoto konceptu. Pro účely této studie tedy bude koncept radikalizace představován „chronologicky“, tedy od prvních zmínek tohoto konceptu, až po nejnovější vývoj v oblasti výzkumu tento koncept zahrnující.

Jelikož termín „radikalizace“ je sám o sobě už vývojem jiného termínu, konkrétně přídavného jména „radikální“, je třeba pochopit význam tohoto termínu, abychom správně pochopili pozadí konceptu radikalizace. Slovo „radikální“ pochází z latinského „radix“, což je označení pro kořen, v biologickém slova smyslu.^{13vi} Toto označení si postupem času začali vypůjčovat západní myslitelé, a tak se v průběhu třináctého století tento termín dostal do slovníku duchovenstva a inteligence, kteří jej začali používat k vymezení témat, o kterých psali, jakožto témat ke kořenu jdoucích a zásadních.¹⁴ Původ použití tohoto slova tedy získal značnou popularitu mezi křesťanskými reformátory, jako byli Thomas Müntzer a Andreas Karlstadt, kteří argumentovali že křesťanství by se mělo vrátit zpátky ke kořenům, jakožto způsob kritiky vůči ostatním reformátorům, jako byli Martin Luther nebo Jan Kalvín, jejichž reformy tito považovali za nedostatečné.¹⁵ Od té doby byl tento výraz používán v rámci akademie, jako způsob jak popsat výzkum, který se zabíral nejhlubšími otázkami daného oboru, od matematiky, přes biologii, až po nově se vyvíjející přírodní vědy. Dalšího velkého rozmachu se tento pojem dočkal v období osvícenství a v rámci americké a francouzské revoluce v osmnáctém a devatenáctém století, kdy tento termín začal označovat politickou

¹³ “The History of 'Radical'.” Merriam-Webster website. Merriam-Webster. Otevřeno 1. dubna, 2022. <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/radical-word-history>.

¹⁴ Calhoun, Craig J. 2012. *The roots of radicalism: tradition, the public sphere, and early nineteenth-century social movements*. Chicago: University of Chicago Press, p.12.

¹⁵ Ibid.

pozici, případně požadavek liberálních reforem.¹⁶ Tento význam pokračoval výraz „radikální“ nést i nadále, a v šedesátých letech dvacátého století tak byli označováni například levicoví aktivisté a bojovníci za občanská práva, zvláště ti, kteří v rámci svého boje používali násilí.¹⁷

Kde se objevil pojem „radikál“ nebo „radikální“, přirozeně se do jisté míry začal objevovat i pojem „radikalizace“. Nicméně i přesto je téměř nemožné nalézt výrazný počet prací z období do roku 2001, které proces radikalizace zkoumají, nehledě na to, že procesy, které by mohly vypůsobit násilný čin nejsou ještě běžně radikalizací nazývány. Tyto procesy byly zkoumány v širším kontextu sociálních nepokojů a bojů za občanská práva a svobody, a nebyly vztaženy specificky na proces radikalizace, jak je známý dnes.¹⁸ Nicméně termín „Collective Action Frames“ neboli „rámec kolektivních akcí“ byl používán k popsání vzniku a formování norem v radikálních skupinách, konkrétně zde v případě lokální krajně pravicové radikální skupiny v Arizoně.¹⁹ Jeden z takových brzkých případů použití termínu „radikalizace“ pochází z knihy „Rules for Radicals: a Pragmatic Primer for Realistic Radicals“ (Pravidla pro radikály: pragmatický základ pro realistické radikály) od Saula Davida Alinskyho. V této knize je tento pojem použit třikrát, nicméně působí v kontextu „radikalizace“ střední třídy ve velké mase v procesu prosazování politického cíle.²⁰ Nicméně tento proces radikalizace byl do jisté míry analogický s procesem radikalizace větších komunit a náboženských skupin, které jsou příliš velké na to, aby se všichni členové navzájem znali. Jakožto bývalý člen Al Caponeho gangu měl Saul Alinsky jedinečný pohled na funkci takovýchto organizací, a své teorie relativně úspěšně vztahoval i na masy lidí se záměrem ovlivnit demokratický proces.

¹⁶ Kaya, Ayhan. “A Concise History of the Term ‘Radicalisation’: A Struggle for Democracy?” Istanbul Bilgi University PRIME Youth Website, January 1, 1970. <https://bpy.bilgi.edu.tr/en/blog/a-concise-history-of-the-term-radicalisation-a-str/>.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Benford, Robert D, and David A Snow. 2000. “Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment”. *Annual Review of Sociology* 26 (1): 611-639. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.611>.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Saul David Alinsky, *Rules for Radicals: a Pragmatic Primer for Realistic Radicals*, New York: Random House 1971, str.195.

Nicméně radikalizace byl proces, který byl přítomný v mnoha ohledech dávno před rokem 2001. Teroristické útoky sice nebyly společností tolik vnímané, i tak ale byl terorismus fenomén, který mohl být všude po světě dobře pozorovatelný, což naznačuje jistou sociologickou univerzálnost tohoto fenoménu. Vzpomenout lze na počínání Irské republikánské armády (IRA) v období konfliktu v Severním Irsku, (the Troubles), útoky Nuclei Armati Rivoluzionari (NAR) v Bologni, neonacistický bombový útok Gundolfa Kohlera na Oktoberfestu v Mnichově, opakované útoky v Avivimu v Izraeli, neustálé útoky v Chile, útoky podporované Groupe Islamique Armé (GIA) ve Francii a rozličné útoky ve Spojených státech, jako například útoky prováděné Theodorem Kaczynskim (Unabomber attacks), útoky Ku-klux-klanu na afro-americké kostely (např. 16th Street Baptist Church bombing) nebo útoky Židovské obranné ligy. Z množství útoků, které byly spáchány před rokem 2001 lze vybrat příklady, které reprezentují téměř každý typ radikalizace. Přesto akademické studium radikalizace – včetně toho retrospektivního – muselo počkat až do roku 2001, kdy 11. září zasáhly dvě letadla dvě věže Světového obchodního centra.

Útoky z 11. září, a do jisté menší míry (hlavně důležité pro evropský kontext) i útoky v Madridu v roce 2004 a v Londýně v roce 2005, tvoří milník v soustředění na výzkum radikalizace. Ve stejném období (kulminující v roce 2007) tento termín začal být hojně používán i v tisku a v oblasti zpravodajství a médií.²¹ Dá se očekávat, že tyto podmínky zprvu daly vzrůst převážně výzkumu islámské radikalizace a terorismu, procesů, které vedly právě k těmto útokům. Nicméně toto pojetí se postupem času ukázalo jako příliš reduktivní, nejen s ohledem k složitým psychologickým a sociologickým procesům, které radikalizaci provázejí nehledě na její pozadí, ale také s ohledem na islamistický terorismus sám o sobě. Přesto je třeba v popisu procesu výzkumu radikalizace toto období vzít v potaz a jeho plody jsou nedocenitelné i při výzkumu radikalizace krajně pravicové, nebo krajně levicové. Peter R. Neumann k tomuto období píše, že „skutečně existuje dlouhá a dobře zavedená diskuse o „základních příčinách (kořenech)^{viii}“ terorismu a politického násilí, které lze vysledovat až do počátku sedmdesátých let. Po útocích proti Spojeným státům 11. září 2001 však bylo najednou velmi obtížné mluvit o „kořenech terorismu“.²² Podle Neumanna toto bylo

²¹ Sedgwick, Mark. 2010. “The Concept of Radicalization as a Source of Confusion”. *Terrorism and Political Violence* 22 (4): 479-494. <https://doi.org/10.1080/09546553.2010.491009>.

²² Peter R. Neumann, Introduction to *Perspectives on Radicalization and Political Violence: Papers from the First International Conference on Radicalization and Political Violence, London 17–18*

způsobeno primárně tím, že pokusy o nahlížení na teroristické činy empaticky – z pohledu pachatelů – by bylo komentátory, potažmo širokou veřejností vnímáno jako snaha ospravedlnit teroristické činy. Zkoumání procesu radikalizace bezprostředně po těchto útocích tedy Neumann vnímal jako obtížné.²³ V tomto období byla zkoumána především radikalizace jako náborový nástroj pro islamistické skupiny. S tím, jak se radikalizace jakožto koncept měnila, měnila se i její definice. Například v tomto období definovala Donnatella Porta radikalizaci následovně: „Radikalizace je ‚dlouho trvající proces, během kterého jsou vytvářeny organizační zdroje pro skupiny náchylnější k přijetí násilných repertoárů a fundamentalistických ideologií‘“.^{24 25} V této definici je znát jasné zaměření pojmu „radikalizace“ na proces, díky kterému vznikají teroristické skupiny po vzoru těch, které zaútočily na „dvojčata“ v roce 2001 nebo v Londýně v roce 2005. A skutečně, jak píše Vegrichtová, „Radikalizace byla vždy neodmyslitelnou komponentou náborových kampaní teroristických a extrémistických organizací. Nejde tedy o novum, nebo jev doposud neznámý.“²⁶ Na začátku jednadvacátého století tedy byla radikalizace chápána jako způsob, jakým teroristické organizace dostávaly nové členy. Skupinová radikalizace byla vnímána jako hlavní představitel tohoto konceptu, a z toho důvodu se výzkum radikalizace soustředil na výzkum skupin, které byly za radikalizaci zodpovědné. Bezprostředně potom, co radikalizace nabyla tohoto nového významu, byly cílem výzkumu teroristické organizace typu Al-Káida a jí podobné, jako například Hamás nebo Hizballáh. V perspektivě období po jedenáctém září byl terorismus západním světem – stejně tak jako těmito skupinami – vnímán jako způsob boje proti západu na jeho domácí půdě. V očích jedenáctým zářím

January 2008 (London: International Center for the Study of Radicalization and Political Violence, 2008), 4.

²³ Ibid.

²⁴ Donnatella Porta, “Terror Against the State,” in Kate Nash and Alan Scott, eds., *The Blackwell Companion to Political Sociology* (Malden, MA: Blackwell, 2001), 215–216; cf.

²⁵ Tsintsadze-maass, Eteri, and Richard W Maass. 2014. “Groupthink and Terrorist Radicalization”. *Terrorism and Political Violence* 26 (5): 735-758.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2013.805094>. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/09546553.2013.805094>

²⁶ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019.

zasazené americké veřejnosti šlo o cizí občany a neznámé aktéry, kteří přišli do Ameriky z cizí, neznámé země a spáchali násilný čin. Byli to zahraniční bojovníci. Navíc, ti zahrnutí do těchto útoků byli často bezpečnostním složkám už známí. Nicméně právě teroristické útoky 7. června 2005 toto paradigma změnily. Těchto útoků se zúčastnili čtyři aktéři, přičemž tři z nich byli narozeni v Británii, a pátý byl konvertita, původem z Jamajky. Tyto domácí útoky tedy nemohly být vysvětleny stejnými principy jako útoky z 11. září. Toto zjištění vedlo k narušení původního paradigmatu, dle kterého se mělo během radikalizace jednat o cizí aktéry, a výzkum radikalizace byl v reakci na tyto útoky rozšířen, a větší množství procesů které vyústily v teroristický čin začalo být popisováno. Nicméně radikalizace jako termín nabyla s novým výzkumem nového významu, do jisté míry odděleného od terorismu jako takového. Původní význam radikalizace jakožto „procesu vzniku teroristů“ a deradikalizace – v té době nového konceptu – jakožto „procesu zániku teroristů“ začalo odporovat množství faktů, které vyvstaly z praktického výzkumu.²⁷ Psychologické a sociologické procesy popsány jako součást radikalizace například vždy nemusely vyústit v jakékoliv násilné jednání. Nicméně během první dekády 21. století se výzkum radikalizace zaměřoval převážně na korelaci mezi radikalismem a terorismem.²⁸ Jak píše kolektiv autorů vedený Hande Abay Gasparem: „Pokus o široké spojení pojmu radikalizace s terorismem pouze upevnil chápání radikalizace, která je spojena s násilím.“²⁹ Pojem „nenásilná radikalizace“ měl být ve větším rozsahu zkoumán až později a v jiném kontextu, ačkoliv nenásilnou radikalizaci bylo možné pozorovat v komunitách i během této doby.³⁰ Souběžně se vyvinuly různé modely radikalizace, na kterých bude v následujících částech stavět i tato práce.

Modely radikalizace se v tomto období soustředily z velké části na radikalizaci v rámci komunity. Zjištění provedená v rámci tohoto výzkumu se prokázala jako velmi

²⁷ Abay Gaspar, Hande, Christopher Daase, Nicole Deitelhoff, Julian Junk, and Manjana Sold. 2020. “Radicalization and political violence – challenges of conceptualizing and researching origins, processes and politics of illiberal beliefs”. *International journal of conflict and violence* 14 (2): 1-18. <https://doi.org/10.4119/ijcv-3802>. <https://www.ijcv.org/index.php/ijcv/article/view/3802/3865>

²⁸ *ibid.*

²⁹ *Ibid.*, str. 3

³⁰ Reidy, Ken. 2018. “Radicalization as a Vector: Exploring Non-Violent and Benevolent Processes of Radicalization”. *Journal for deradicalization* 14 (Spring): 249-294.

přínosná. Jako první součást tohoto výzkumu musela být rozkryta široká a mezinárodní síť radikálních imámů a mešit, ve kterých měli tito imámové vysokou působnost. Spojitost mezi pachateli útoků z 11. září a mešitou Al-Quds v Hamburku, stejně tak jako radikalizující materiály (pamflety, magazíny, videozáznamy a jiný materiál sloužící k indoktrinaci) byly nalezeny v madridské mešitě Abu Baker, pachatelé útoků v Madridu byli spojeni s radikálním imámem z mešity v Toledu, zatčeným za spojitost s bombovými útoky v Casablance v roce 2003, a vyšetřování provedené policií a tajnými službami v Evropě a USA začali odhalovat radikalizační sítě, propojující imámy a mešity.³¹

Základní modely radikalizace se v tomto období soustředily na způsob vytvoření extrémistické komunity, a vztahovaly se téměř výlučně na radikalizaci, vedoucí k nějaké formě džihádu. Hlavním způsobem zkoumání teroristických útoků, a souběžně vzorců radikalizace se stala systémová analýza, jež zahrnuje zkoumání sociálních systémů, které vedou k začlenění do radikální, extrémistické, nebo násilné skupiny. Studium těchto struktur nezačínalo „na zelené louce“, mnoho principů aplikovatelných na islamistický terorismus a skupiny jej páchající se dalo vztáhnout ze studia gangů, kultů, a pravicového i levicového terorismu.³²

Systémová analýza^{viii} se soustředí primárně na rozkrytí sociálního systému pachatelů, a vnímá tento sociální systém jako primární příčinu terorismu. Jak píše Hafez a Mullins, „Jednotlivci, kteří se připojí k násilným skupinám, tak často činí, protože mají v hnutí jednoho nebo více rodinných příslušníků nebo přátel. Radikalizace a nábor jsou místní a vysoce osobní úkoly zahrnující mezilidské vazby, pouta solidarity a důvěry. Radikálové často nacházejí vhodné náborové prostředí v již existujících sítích (systémech)^{ix}, jako jsou vzdělávací a náboženské instituce, komunitní centra, knihkupectví, náboženské studijní skupiny, sportovní týmy, pracoviště, profesní sdružení, organizace sociálního hnutí, místní charitativní organizace a věznice.“³³ Systémová analýza nicméně předpokládá existenci

³¹ Rabasa, Angel, and Cheryl Benard. 2015. *Eurojihad: patterns of Islamist radicalization and terrorism in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

³² Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”. *Studies in Conflict and Terrorism* 38 (11): 958-975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>. str.964

³³ Ibid, 964.

lidského prostředníka – facilitátora, radikalizátora, zprostředkovatele, který cílí na příslušné subjekty, a snaží se s nimi propojit na základě společného identifikátoru.

Předpokladem pro vytvoření takového systému/sítě je tedy homofilie – jednotvárnost. „Je mnohem snazší naverbovat lidi se společným smyslem pro jednotu nebo identitu než se snažit vytvořit novou. Pravidelná setkání známých tváří v neohrožujícím prostředí usnadňují výměnu myšlenek mezi radikalizátorem a rekrutem.“³⁴ Systémová analýza dále předpokládá předcházející známost rekruta a radikalizátora. Díky předchozí zkušenosti je mnohem jednodušší navázat kontakt s potencionálním rekrutem, a přitom své aktivity udržet v relativní tajnosti.³⁵

Třetí faktor, který podle Hafeza patří mezi způsoby vytváření radikální sítě, je blokovaný nábor. Tento přístup byl popsán již dříve například v případě náboru komunistické strany Číny.³⁶ Již existující skupiny na sebe můžou působit radikalizujícím efektem, jelikož touha po náležení ke skupině je silnější než snaha odolat radikálním názorům a chování. Radikalizace několika jednotlivců činí jednodušší naverbování celé skupiny.³⁷ Skupinová psychologie tomuto procesu často nahrává, a v rámci skupiny se objevuje syndrom skupinového myšlení.³⁸

Čtvrtá část diskutovaná v rámci systémové analýzy je snaha radikalizátora izolovat rekruty od možných odrazujících vlivů. Rekruti jsou odrazováni od konzultace radikálních názorů a postojů s rodinou nebo kýmkoliv mimo skupinu, a podporují je v opouštění struktur mimo již existující skupinu, jakési „pálení mostů“, činů, které jsou do značné míry nezvratné a navždy členy identifikují se skupinou a jejím cílem, jako například účasti v zahraničních tréninkových táborech nebo páchání trestných činů. Tímto způsobem se ve skupině vytváří

³⁴ Ibid.

³⁵ ibid

³⁶ Xu, Xiaohong. 2013. “Belonging Before Believing: Group Ethos and Bloc Recruitment in the Making of Chinese Communism”. *American Sociological Review* 78 (5): 773-796. <https://doi.org/10.1177/0003122413500784>.

³⁷ Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”. *Studies in conflict and terrorism* 38 (11): 958-975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>. p.965

³⁸ Tsintsadze-maass, Eteri, and Richard W Maass. 2014. “Groupthink and Terrorist Radicalization”. *Terrorism and Political Violence* 26 (5): 735-758. <https://doi.org/10.1080/09546553.2013.805094>.

extrémní závislost členů na sobě navzájem, což skupinu utužuje, a nutí všechny její členy k tomu, aby došli stejných názorů a postojů.³⁹

Poslední faktor, který Hafez a Mullins zmiňují, je fakt, že i kdyby soukromě došel některý ze členů skupiny k jinému názoru než skupina, loajalita a touha po společenství je ve skupině udrží i přes jejich pochyby. Nejistota ohledně budoucího života, případně záznam v trestním rejstříku a materiální potíže jsou také faktory, které je nutné vzít případné odpojení v úvahu.⁴⁰

Nicméně práce Aidana Kirbyho, soustředící se na útoky v Londýně z roku 2005, představuje skupinu, která se nakonec útoky rozhodla spáchat, jako skupinu blízkých přátel, kteří se sblížili díky sledování extrémistických videí a hraním paintballu. Ačkoliv členové této skupiny byli v minulosti vyloučeni z některých mešit, sblížili se hlavně potom, co se začali účastnit života v mešitě blízko místa bydliště jednoho z pachatelů, a trávili mnoho času v islamistickém knihkupectví Irqa. Další místo setkávání byla tamější tělocvična. Paintball často zakončoval jejich setkání, během kterých skupina sledovala násilná videa z míst jako Bosna, Čechensko a Irák, získaných podpultově skrze knihkupectví Irqa.⁴¹ Přímou po útocích se skupina vyšetřovatelů a výzkumníků jali hledat zázemí a podpůrnou strukturu skupiny, nicméně po deseti měsících vyšetřování došly zúčastněné orgány k závěru, že tato struktura neexistovala.⁴² Systémová analýza zde nepřinesla žádné ovoce. Přestože někteří z pachatelů v minulosti trávili čas v Pákistánu, kde se pravděpodobně setkali s radikálními extrémisty, přítomnost rekruční sítě, ač ne plně vyvrácená, nebyla potvrzena, a z dostupných informací se zdá, že případný vliv takovéto sítě byl minimální. Zpráva ministerstva vnitra Velké Británie z května 2006 vylučuje přítomnost externího organizátora neúčastnícího se útoků, nebo blízkého spojení s vnějším vlivem. Jediné, co připouští, je, že je pravděpodobné, že útočníci měli nějaký kontakt s Al-Káidou. Pro Evropu a v ní přítomný

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. "The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism". *Studies in Conflict and Terrorism* 38 (11): 958-975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>. p.965

⁴¹ Kirby, Aidan. 2007. "The London Bombers as "Self-Starters": A Case Study in Indigenous Radicalization and the Emergence of Autonomous Cliques". *Studies in Conflict and Terrorism* 30 (5): 415-428. <https://doi.org/10.1080/10576100701258619>. p. 418

⁴² Ibid, 419.

diskurz o terorismu byla tato situace zcela bezprecedentní,⁴³ a stala se motivací pro nový náhled na radikalizaci.

Typy radikalizace, které začaly být zkoumány v reakci na tyto zjištění, zde jsou jen krátce představeny, jelikož jim bude věnováno širší vysvětlení v dalších odstavcích. Po roce 2010 se dominantní část diskurzu o radikalizaci přesunula ke zkoumání on-line prostoru a způsobů, jakým on-line prostor působí v rámci radikalizačního procesu. Nicméně bez iniciátora radikalizačního procesu bylo složité hledat počáteční impulz, který by k radikalizaci vedl. Výzkum v tomto odvětví nicméně později identifikoval mechanismy, kterými si může jednotlivec či skupina sám od sebe začít osvojovat radikální vzorce chování. Jako onen spouštěcí mechanismus začal postupem času být vnímán koncept křivdy^x.

Za křivdu je možno považovat mnoho různých událostí a faktorů. Může se jednat o vnímanou diskriminaci skupiny, jíž je pachatel příslušníkem, ať už ekonomická nebo kulturní, nesouhlas se zahraniční politikou daného státu, dlouhodobý pocit statutu oběti, nebo osobnější, konkrétní události života daného jedince, nebo skupiny. Smrt blízkého, rozvod, zdravotní nebo ekonomické problémy, a potřeba najít novou životní cestu.⁴⁴ V případě londýnských útočníků se zjevně jednalo o nesouhlas se zahraniční politikou západních zemí. Příslušníci této skupiny se zjevně identifikovali s muslimy z Čečenska, Afghánistánu, Palestiny a Bosny, a radikalizovali se v návaznosti na to, že skrze zmíněné knihkupectví se dostali do kontaktu s videi, obsahujícími záběry z konfliktů v daných místech. Jeden ze členů této skupiny v nahraném videu řekl „Vaše demokraticky zvolené vlády neustále páchají zvěrstva na mém lidu po celém světě. A vaše podpora vás činí přímo odpovědnými (...) Dokud nebudeme cítit bezpečí, budete našimi cíli.“⁴⁵ Fakt, že vlády, jejichž zahraniční politika byla podle nich zodpovědná za křivdy na „jeho“ lidu, byla demokraticky zvolena, činil podle skupiny útok oprávněným, nehledě na to, že cílem byli civilisté.

⁴³ Ibid. 420.

⁴⁴ Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”. *Studies in Conflict and Terrorism* 38 (11): 958-975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>. p.961

⁴⁵ Kirby, Aidan. 2007. “The London Bombers as "Self-Starters": A Case Study in Indigenous Radicalization and the Emergence of Autonomous Cliques”. *Studies in conflict and terrorism* 30 (5): 415-428. <https://doi.org/10.1080/10576100701258619>. p. 422

Koncept křivdy se stal jedním z nejdůležitějších faktorů při studiu radikalizace. Model radikalizace jakožto reakcí na křivdy začal být považován za přední teorii v tomto oboru. Nicméně měl i své kritiky, mezi které patřil například Alex Schmid,⁴⁶ nebo Daniela Pisiou⁴⁷. Hlavním argumentem proti této teorii je problém specifity. „Faktory, které mají ovlivňovat rozhodnutí jednotlivce podporovat násilné jednání nebo se do něj zapojit, jsou poměrně rozšířené napříč sociálními skupinami a společnostmi, přesto jen nepatrná menšina jednotlivců takové činy skutečně aktivně podporuje/páchá. Seznamy potenciálních křivd jsou přitom tak dlouhé, že se stávají neužitečnými, protože k nim je třeba přidávat další a další okolnosti, aby měly nějakou vypovídací hodnotu.“⁴⁸ Problém tedy je, že samotná přítomnost křivd neodpovídá počtu útoků, ve které by tyto měly přirozeně vyústit.⁴⁹

Další z útoků, který výrazně ovlivnil výzkum radikalizace nastal v severní Evropě, kde v červnu 2011 proběhly dva útoky v Oslu, oba páchané Andresem Breivikem, které si vyžádaly 77 mrtvých, a nejméně 319 zraněných. Fakt, že útoky byly provedené pouze jedním člověkem, bez zjevného napojení na jakoukoliv skupinu, ať už relativně nezávisle operující, nebo přímo napojenou na větší teroristickou organizaci, a také že se nejednalo o islámský útok, a pachatel byl asociován spíše s křesťanským prostředím,^{xi} změnilo zaměření výzkumu radikalizace, kterou Breivik evidentně stále prošel.

V návaznosti na tyto útoky se výzkum radikalizace posunul od teorií skupinové radikalizace do oblasti radikalizace osamělých vlků – útočníků, kteří jednájí bez skupinové motivace, a jsou za své činy zodpovědní jako jedinci. Výzkum těchto případů se nevztahoval pouze na nedávné případy, ale bylo provedeno i mnoho výzkumů na případech, ve kterých předtím radikalizaci nebyla věnována přílišná pozornost.⁵⁰ Nicméně moderní případy se od

⁴⁶ Schmid, Alex. 2013. “Radicalization, De-Radicalization, Counter-Radicalization: A Conceptual Discussion and Literature Review”. *ICCT research paper (Online)*4 (2): 1-91. <https://doi.org/10.19165/2013.1.02>. p. 27

⁴⁷ Pisiou, Daniela. *Islamist Radicalization in Europe. An Occupational Change Process*. London: Routledge, 2012.

⁴⁸ Maskaliūnaitė, Asta. 2015. “Exploring the Theories of Radicalization”. *International studies (Łódź, Poland)* 17 (1): 9-26. <https://doi.org/10.1515/ipcj-2015-0002>. str.20

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Smith, Allison G. 2018. „How Radicalization to Terrorism Occurs in the United States: What Research Sponsored by the National Institute of Justice Tells Us“. *National Institute of Justice*. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250171.pdf> str. 7

těch předchozích liší v zásadním aspektu. Vliv internetového prostředí je jedním z definujících znaků moderní radikalizace, a v případě radikalizace osamělých vlků je jedním z klíčových faktorů. S rozmachem internetu lze také pozorovat jasný nárůst v útocích páchaných těmito osamělými útočníky, který začíná po roce 2000 a v současné době činí přes polovinu všech teroristických útoků.⁵¹

Teoretickým mechanismům radikalizace osamělých útočníků je v této práci věnován samostatný oddíl. V krátkosti zde lze shrnout základní identifikovaný mechanismus, jež se sestává ze šesti fází. Těmito fázemi jsou: 1) osobní a politická křivda, 2) internetová blízkost se sympatizanty nebo extrémistickými skupinami, 3) kontakt se „zprostředkovateli“ (enabler), kteří jedince z pravidla nevědomě inspirují k útoku, případně mu nevědomky pomůžou, 4) představení záměru, 5) spouštěcí událost, 6) teroristický čin.⁵²

Nicméně komplexita procesů radikalizace a jejich rozmanitost zabraňují objevení komplexní teorie radikalizace. Proto budou v následující části práce důležité modely radikalizace, kterými je tento výzkum informován. Radikalizaci je tedy třeba považovat za „víceúrovňový nebo též multidimenzionální proces, během něž se transformují postoje, přesvědčení a chování osoby, které mohou vést k podpoře, organizaci nebo realizaci násilného činu, zpravidla motivovaného ideologickými nebo náboženskými doktrínami.“⁵³ S uvědoměním si této rozmanitosti následovalo mnoho výzkumu, snažícího se rozřadit různé typy radikalizace a popsat jejich charakteristiky. Asta Maskaliūnaitė například začala radikalizaci řadit do čtyř skupin, ve kterých lze mezi typy radikalizace rozlišovat podél dvou os. Interní a externí, a dobrovolnou a nucenou.⁵⁴ Stejně tak různé faktory radikalizace byly označeny jako více či méně rizikové. Například Spaaij a Hamm ve své knize „The Age of Lone Wolf Terrorism“ (Doba terorismu osamělých vlků) zmiňují křivdu, jakožto společný faktor v 80 % jimi zkoumaných případů.⁵⁵ Přesto se však nepovedlo dojít ke konsenzu

⁵¹ Vegrichtová, *Hrozba radikalizace*, 2019.

⁵² Smith, Allison G. 2018. „How Radicalization to Terrorism Occurs in the United States: What Research Sponsored by the National Institute of Justice Tells Us“. *National Institute of Justice*. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250171.pdf> str.7

⁵³ Vegrichtová, *Hrozba radikalizace*, 2019

⁵⁴ Maskaliūnaitė, Asta. 2015. „Exploring the Theories of Radicalization“. *International Studies (Łódź, Poland)* 17 (1): 9-26. <https://doi.org/10.1515/ipcj-2015-0002>. str.15

⁵⁵ Hamm, Mark S., and R. F. J. (Ramon F. J.) Spaaij. 2017 - 2017. *The Age of Lone Wolf Terrorism*. New York: Columbia University Press. <https://doi.org/10.7312/hamm18174>.

ohledně jednotlicí teorie radikalizace. „Existuje určitý vědecký konsenzus o klíčových proměnných, které způsobují radikalizaci a násilný extremismus, ale nejsme blíže k dohodě o modelech, které mapují transformační proces, kterým se obyčejní jednotlivci stávají extremisty.“⁵⁶ V tomto úseku výzkumu se však dával důraz na proces radikalizace jako na proces dlouhodobý, odehrávající se v řádu z pravidla několika let.

Nicméně po roce 2015 se výzkumníci setkávali s více případy radikalizace, která trvala méně než půl roku. V několika případech dokonce méně než měsíc, a u některých jedinců dokonce fáze radikalizace chyběla téměř úplně.⁵⁷ „V novém obratu se v letech 2015-2016 ukázalo, že radikalizace nakonec nevyžaduje dlouhý proces. „Blesková“ nebo „okamžitá radikalizace“ byla představena, aby objasnila, jak někteří doslova během okamžiku skočili do džihádistického terorismu bez předchozí fáze radikalizace.“⁵⁸ Tato zjištění byla doložená výzkumem několika případů, převážně zahraničních teroristických bojovníků původem z USA.⁵⁹

Ze zde uvedené analýzy lze tedy pochopit, že proces radikalizace prošel mnoha náhledy a definicemi. Na závěr tohoto oddílu lze těžko najít lepší citaci, než vyjádření Ricka Coolsaeta v rámci článku Radikalizace: původ a limity sporného konceptu (Radicalization: The origins and limits of a contested concept): „Termín^{xii} ‘Radikalizace‘ má složitou a překroucenou^{xiii} historii. Na každém kroku získával nový význam, aniž by se zbavil toho stávajícího. Na začátku „radikalizace“ představovala muslimy zastávající protizápadní, fundamentalistický postoj, s Íránem jako epicentrem globálního muslimského povstání. Po útocích z 11. září se termín „radikalizace“^{xiv} volně používat jako synonymum hněvu. Řada muslimů se údajně stále více hněvala v důsledku široké škály „základních příčin“. Nicméně

⁵⁶ Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”. *Studies in Conflict and Terrorism* 38 (11): 958-975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>. str.959

⁵⁷ Klausen, Jytte. 2016 „A Behavioral Study of the Radicalization Trajectories of American “Homegrown” Al Qaeda-Inspired Terrorist Offenders“. *Office of Justice Reports (USA)* <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/250417.pdf> str.43

⁵⁸ Sedgwick, Mark. 2010. “The Concept of Radicalization as a Source of Confusion”. *Terrorism and Political Violence* 22 (4): 479-494. <https://doi.org/10.1080/09546553.2010.491009>.

⁵⁹ Klausen, Jytte. 2016 „A Behavioral Study of the Radicalization Trajectories of American “Homegrown” Al Qaeda-Inspired Terrorist Offenders“. *Office of Justice Reports (USA)* <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/250417.pdf> str.43

téměř současně se toto chápání propojilo s ‚nábořem‘ prováděným extrémisty ze zahraničí, kteří se snažili tyto rozzlobené jedince přesvědčit, aby se připojili k boji v zahraničních válečných zónách. V roce 2004 přibyla další vrstva, kdy se ‚seberadikalizace‘ stala módním pojmem, protože se zdálo, že se lze v teroristu vyvinout také prostřednictvím sítí příbuzenství a přátelství. V témže roce byl tento koncept oficiálně přijat Evropskou unií. Začalo financování nesčetného množství modelů a studií, které se snažily objasnit dlouhý proces, jehož prostřednictvím se jednotlivec radikalizoval v teroristu. Ale v dalším obratu se v letech 2015-2016 ukázalo, že radikalizace nakonec nevyžaduje dlouhý proces. ‚Blesková‘ nebo ‚okamžitá‘ radikalizace byla představena, aby objasnila, jak se někteří doslova během okamžiku ocitnuli v rámci džihadistického terorismu bez jakékoliv předchozí fáze... radikalizace.“⁶⁰

Koncepty a modely radikalizace relevantní pro obsah této studie budou nyní prozkoumány ve větším detailu.

1.3. Modely a příčiny radikalizace a násilného extremismu

1.3.1. Borumův lineární model radikalizace

První model radikalizace relevantní pro tuto studii, a zabývající se primárně psychologíí radikalizovaných jedinců a pohledem do jejich vnímání vzešel v roce 2003 od již citovaného Randyho Boruma. V tomto modelu dr. Borum popsal posloupnost událostí a změn v myšlení, který se odehrává v mysli jedince, který se rozhodne vykonat teroristický čin. Přestože tato metoda výzkumu vzešla z doby přímo reagující na události 11. září a je metodami soudobého výzkumu přímo ovlivněna, dr. Borum sám zmiňuje že tento mechanismus se může spustit jak v hlavě jedince, tak v hlavách členů skupiny.⁶¹ To, že tento postup může být využit jedincem s cílenou snahou rekruta radikalizovat je irelevantní, pokud je psychologie rekruta hlavním objektem zkoumání.

Borum navrhuje přistupovat k radikalizaci, jakožto k procesu majícímu čtyři hlavní fáze. Jeho pohled na radikalizaci v každém případě vnímá jako prvotní impulz křivdu, a končí buď generalizací vnímané společnosti, nebo její demonizací. Názvy tyto fází evidentně

⁶⁰ Coolsaet, Rik. 2019. „Radicalization: The origins and limits of a contested concept“. *Radicalization in Belgium and the Netherlands*: 29-52. <https://doi.org/10.5040/9781788316187.ch-001>.

⁶¹ Borum, Randy. 2003. „Understanding the Terrorist Mind-set“. *FBI law enforcement bulletin* 72 (7): str.7

pochází z období po útocích z 11. září, přesto však je jejich podstata užitečná. Jsou to: „kontext, stupňování, přisuzování, a reakce“. Borum každou z těchto fází představuje v rámci tří rovin. Nyní budou tyto čtyři fáze prozkoumány.

První fáze – Kontext

V rámci této fáze dochází v mysli jedince k povšimnutí a identifikování základní křivdy. Tato křivda může být jak jedna událost, tak dlouhotrvající stav životních podmínek, případně náhlá změna životní situace. Může jít o sociální podmínky, jako například nespokojenost s právním řádem nebo vládním omezením, tak o podmínky ekonomické, jako například dlouhodobá nebo náhlá nezaměstnanost, chudoba, nebo špatné životní prostředí.⁶²⁶³ V rovině vlastního introspektivního vnímání v této fázi jednotlivec dochází k názoru a emočnímu stavu, ve kterém nabývá postoje „to není správné!“. Ve třetí Borumem zmiňované rovině tento stav první fáze před vlastním začátkem radikalizace je také možné chápat jako kontext. Počáteční stav, ze kterého na své cestě k radikalizaci vychází.

Druhá fáze – Stupňování

V této fázi v mysli jedince dochází ke změně vnímání původu těchto podmínek. Jedinec si začíná silně uvědomovat, že křivdy, které vnímá jsou specifické pro jeho životní situaci, sociální skupinu, náboženství nebo prostředí. Z tohoto důvodu své podmínky vnímá jakožto nespravedlnost.⁶⁴ V některých případech tento posun může vyústit v to, že jedinec začne vnímat tento stav jako problémový i mimo svoji sociální skupinu, a ačkoliv žije např. v západní Evropě, začne se identifikovat s lidmi v z jeho pohledu podobné situaci jinde na světě, a tím si vytvoří jisté vnímání univerzality tohoto problému. Na emoční rovině se tedy začne cítit: „To není fér!“⁶⁵

Třetí fáze – Přisuzování

V této fázi dojde v mysli radikalizujícího se příslušníka společnosti k hledání a nalezení viníka/viníků jeho konkrétní křivdy. Příklad, který Borum uvádí, je problém rasově předpojatých skupin v rámci USA, které svůj hněv vzcházející z vnímaného bezpráví míří

⁶² Ibid

⁶³ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

⁶⁴ Borum, Randy. 2003. “Understanding the Terrorist Mind-set”. *FBI law enforcement bulletin* 72 (7): str.7

⁶⁵ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

vůči menšinám. Tyto skupiny například vyhledávají mladé bílé muže z chudých rodin, a poukazují na výhody a ekonomickou pomoc, které tyto skupiny dostávají, a označují je za důvod chudoby dotyčného.⁶⁶ Na emoční rovině v tuto chvíli radikalizovaný zaujímá postoj „Je to vaše vina!“ Tato fáze je také nazývána „apropriace“.⁶⁷

Čtvrtá fáze – Reakce

Tato fáze nemusí automaticky vyústit v násilnou reakci, nicméně její zakončení je vždycky odsouzení a označení skupiny jíž je přisuzována vina za špatnou, případně zlou. Dobří lidé by přece nebyli zodpovědní za špatné podmínky jiných lidí, ergo, jsou špatní. V této fázi tedy jedinec dospěje k závěru, že jelikož tito viníci jsou špatní, násilí vůči nim je ospravedlnitelné. Dochází ke generalizaci a stereotypizaci velkých částí společnosti nebo klíčových osob. Sami sebe přitom vnímají radikalizovaní jedinci jako v principu dobré, tedy to, že se právě jim děje nespravedlnost, je o to horší. Dochází tedy k dehumanizaci protivníka, a zároveň k ospravedlnění násilí vůči němu. V emoční rovině radikalizovanému připadá že „vy jste zlo!“ Dochází tedy k morálnímu odpoutání se,^{xv} během kterého se v mysli jedince stává násilí ospravedlněným postupem. Nepřítel je démonizován a dehumanizován.⁶⁸ V tuto chvíli je jedinec připraven na fázi reakce.

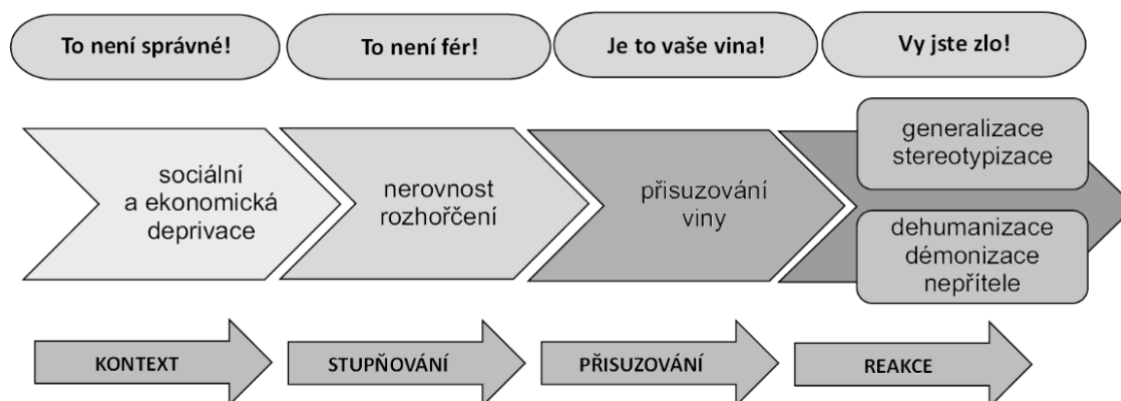
Tabulka 1⁶⁹

⁶⁶ Borum, Randy. 2003. “Understanding the Terrorist Mind-set”. *FBI law enforcement bulletin* 72 (7): str.7

⁶⁷ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

⁶⁸ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

⁶⁹ Ibid.

Je důležité poznamenat, že Borum sám nepřikládá příliš velkou váhu jakékoliv ideologii. Naopak, uvádí že mnozí jedinci, kteří se dají na cestu násilného extremismu, nevnímají danou ideologii, kterou následují jakožto hlavní důvod pro své útoky. Nicméně vnímají ji jako prostředek, který ospravedlňuje jejich činy, a proto ideologie jako taková slouží primárně legitimizační funkci.⁷⁰ Někteří jedinci specificky náchylní k užití násilí jsou někdy označovány za „vrahy hledající pohnutku.“^{71xvi}

1.3.2. Kritika Borumova modelu

Borumův model je zcela jistě možné vnímat jako velmi užitečný. Na druhou stranu, objevilo se i mnoho jeho kritiků. Vegrichtová uvádí některé z hlavních problémů tohoto modelu. „Obecně je model vnímán jako poměrně simplictní. Jde o čtyřstupňové lineární schéma, které nezohledňuje vliv vnějších faktorů.“⁷² O dva roky později na tento model navázal Fathali M. Moghaddam, jež tento koncept rozšířil o dvě další fáze, a místo lineárního postupu ho vizualizoval jakožto schodiště. Každý z těchto kroků (v Moghaddamově pojetí „pater“) se vyznačuje tím, že na každé další patro se dostane řádově méně lidí než na patro předchozí. Tímto také pomáhá vyloučit častý argument proti modelům radikalizace, jež se

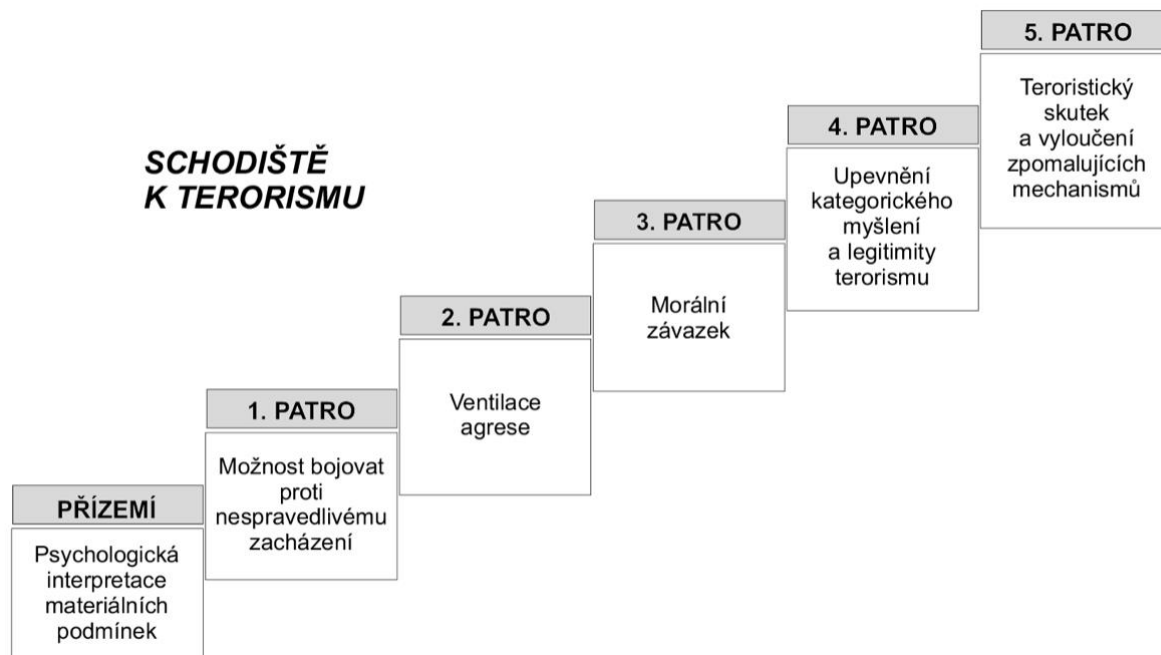
⁷⁰ Borum, Randy. 2003. “Understanding the Terrorist Mind-set”. *FBI law enforcement bulletin* 72 (7): str.7

⁷¹ Robert A. Fein, and Bryan Vossekui. 2000 „Protective Intelligence and Threat Assessment Investigations: A guide for state and local law enforcement officials“. *Office of Justice Programs (USA)* <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/179981.pdf>

⁷² Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

jakožto na počáteční impuls odvolávají na křivdu.⁷³ Moghaddamův model radikalizace nicméně odkazuje spíše k radikalizaci v rámci islamistických skupin, a proto je jeho detailní rozbor mimo rámec této práce. Pro stručné představení je zde nicméně uveden graf tento model představující.⁷⁴

Tabulka 2⁷⁵

Oba tyto modely potom byly kritizovány jakožto nefalzifikovatelné, a tedy empiricky neověřitelné.⁷⁶ Nicméně v rámci studia terorismu lze těžko očekávat experimentální ověřitelnost teorie a její falzifikovatelnost. Z tohoto důvodu nelze této kritice přikládat přílišnou váhu. Borum sám si nicméně byl vědom jistých nedostatků své prvotní teorie a postupem času svá vysvětlení reflektoval. Ve svých pozdějších pracích cituje například Lewise Ramba, jenž představuje „konverzní teorii“^{xvii}, v jejímž rámci existuje

⁷³ Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2019. “The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism”. *Terrorism and Political Violence*: 1-26. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

⁷⁴ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Lygre, RAGNHILD B, Jarle Eid, Gerry Larsson, and Magnus Ranstorp. 2011. “Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism"”. *Scandinavian Journal of Psychology* 52 (6): 609-616. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2011.00918.x>.

sedm navzájem se ovlivňujících etap. Tato teorie však také počítá s integrální skupinou, a týká se primárně náboženských konverzí, a ne radikalizace přímo, a je tedy mimo rozsah této práce.⁷⁷

1.3.3. Zkoumání motivů k radikalizaci a pyramidový model

Clark McCauley a Sophia Moskalkenko ve své práci „Mechanismy politické radikalizace: Cesty k terorismu“ (Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism - 2008)⁷⁸ konstatují, že slovo radikalizace má mnoho významů, a jedinec může být radikální ve více ohledech, a tyto se od sebe značně liší. „většinu relevantních rozdílů [různých typů radikalizace]^{xviii} představují obvyklé sociálně psychologické rozdíly mezi vírou, cítěním a chováním. Největším praktickým problémem je samozřejmě radikalizace chování.“⁷⁹ Jejich modely radikalizace jsou nicméně spíše reduktivní, na rozdíl od konstruktivistické snahy popsat proces radikalizace jako takový. Místo toho sledují třináct scénářů vzniku radikalizovaných osob, z nichž jsou pro tuto práci relevantní čtyři.⁸⁰ Jejich práce je odpoutáním se od lineárních modelů radikalizace, rekrutace a vzniku teroristických skupin, jež byly bohatě rozvinuty po útocích z 11. září, a specificky se soustředí na spouštěcí mechanismy, které na začátku radikalizace stojí, spíše než aby hledali přímo konkrétní postup, jakým se radikalizace vyvíjí.

Zajímavé je, že ve svém výzkumu narazili na fakt, že radikalizovaní jedinci toho často sdílejí víc se skupinami lidí, jež jsou radikalizovaní masově, než s typickými menšími teroristickými skupinami. V tomto kontextu se rozhodli své zkoumání rozdílů masové, skupinové a individuální radikalizace popsat jako „pyramidový model“. Teroristé se totiž často identifikují s politickým směrem, který má sám o sobě mnoho zastánců, kteří ale sami nepřistoupí k násilné akci. „Vzhledem k tomu, že teroristů je málo ve vztahu ke všem, kdo

⁷⁷ Rambo, Lewis R. 1995. *Understanding Religious Conversion*. Connecticut: Yale University Press.

⁷⁸ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalkenko. 2008. “Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism”. *Terrorism and Political Violence* 20 (3): 415-433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ McCauley, Clark R., and Sophia. Moskalkenko. 2011. *Friction how radicalization happens to them and us*. Oxford: Oxford University Press.

sdílejí jejich přesvědčení a pocity, lze teroristy považovat za vrchol pyramidy.⁸¹ Jako příklad uvádí ty, jež v Severním Irsku souhlasili s heslem „Britové pryč!“⁸² a jakožto vrchol oné pyramidy uváděli bojovníky IRA. Dále také uvádí 40 % Američanů, kteří tvrdí, že federální vláda je příliš rozsáhlá jakožto základ pyramidy s vrcholem, kterým jsou jedinci, kteří se účastní násilné protivládní akce. Pointa tohoto modelu tedy spočívá v tom, že radikálové vycházejí z relativně široké základny, která do nějaké míry sdílí jejich postoje. Pojetí radikalizace jako pyramidy tedy představuje fakt, že čím bližší vrcholu, a tedy behaviorálně nakloněnější násilnému extrémismu daní jedinci jsou, tím menší je jejich počet. Vždycky nicméně pocházejí z širší, názorově podobné základny. Proces radikalizace je tedy chápán jako přesun na vrchol této pyramidy. „Od základny k vrcholu, vyšší úrovně pyramidy jsou spojeny se sníženým počtem, ale zvýšenou radikalizací přesvědčení, pocitů a chování. Jedním ze způsobů uvažování o radikalizaci je tedy to, že je to gradient, který odlišuje teroristy od jejich základny sympatizantů. Jak se jednotlivci přesunou ze základny do extrémů teroristického násilí na vrcholu?“⁸²

Tabulka 3⁸³

McCauley a Moskaleiko se do velké míry zabývají vymezením pocitů, přesvědčení, a činů, vzhledem k tomu že je často možné pozorovat radikalizaci v rámci prvních dvou, ne

⁸¹ McCauley, Clark, and Sophia Moskaleiko. 2008. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism". *Terrorism and Political Violence* 20 (3): 415-433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid., přeloženo autorem

tak často už v rámci třetího z těchto faktorů.⁸⁴ Třináct zkoumaných příčin radikalizace jsou právě motivy k posunu od základu pyramidy k jejímu vrcholu, ačkoliv některé z těchto zde zkoumaných důvodů nevyžadují předchozí členství v základě pyramidy. Šest z těchto příčin je zde zkoumáno.

Osobní křivda

Osobní křivda je koncept již prozkoumaný. Nicméně potřeba ho znovu zmínit pouze vypovídá o důležitosti tohoto konceptu při zkoumání radikalizace. McCauley a Moskalenko představují několik různých příkladů radikalizace způsobené osobní křivdou, a dávají důraz na osobní část pojmu osobní křivda. Zmiňují například čečenské „černé vdovy“, jež údajně svými činy vykonávali pomstu nad Rusy, kvůli ztrátě svých synů, manželů a otců, z jejichž ztráty vinily právě Rusy. Zmiňují palestinské sebevražedné atentáčníky, jež často pocházeli z řad těch, jejichž blízcí byli zabiti při zásazích IDF (Israeli Defense Forces – Izraelské obranné síly). Tamilští tygři jsou údajně přeživší zvěrstev páchaných Sinhálci během srílanské občanské války.⁸⁵ Důležitost osobní pomsty a odplaty je vnímána jako hlavní faktor, kvůli kterému se někteří vydají na cestu terorismu. V tomto případě není třeba žádné předchozí radikální ideologie. Počátkem v těchto případech je hněv.

Dále jsou zmíněny dvě psychologické teorie hněvu. Původní, aristotelská, jež se zaměřuje na hněv jakožto emoci následující osobní ponížení. Druhá, teorie bolesti, však vnímá počátek hněvu v jakékoliv formě diskomfortu, a postuluje, že hněv, nezávisle na příčině, vede k vyšší náklonnosti k násilnému chování.⁸⁶ Důvodem hněvu je tedy bolest. Tato teorie má být podporovaná experimenty, při kterých byla zvířatům působena bolest elektrickým proudem. Výsledkem bylo, že se tato zvířata snažila kousnout cokoli v dosahu. Toto mělo být dokladem, že sama přítomnost bolesti způsobuje zvýšení agresivity.⁸⁷ Z tohoto důvodu je u lidí, jež prožili silné osobní trauma nebo bolest, větší pravděpodobnost budoucí radikalizace proti těm, jež vnímají jako viníky své bolesti.

⁸⁴ McCauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

⁸⁵ McCauley, Clark R., and Sophia. Moskalenko. 2011. *Friction how radicalization happens to them and us*. Oxford: Oxford University Press.

⁸⁶ Ibid. Str. 18

⁸⁷ Ibid.

Skupinová křivda

Podobně jako v prvním případě se zde jedná o důsledek způsobené bolesti. Na rozdíl od prvního případu však jde o příkoří spáchané na jiném jedinci nebo skupině, se kterou se radikalizovaný identifikuje. McCauley a Moskalenko zde zmiňují příklady mnoha jedinců, kteří páchali teroristické činy, z jejichž výsledků měli čerpat jiní jedinci, nebo skupiny. Jako příklady jsou jmenováni John Allen Muhammad, jenž svými útoky zabil deset lidí, doufaje, že tím získá výkupné od americké vlády, které by mohl použít na vybudování čistě černé komunity v Kanadě. Dále je jmenován například Theodore Kaczynski, jinak známý také jako Unabomber, ve snaze zastavit technologický pokrok, který považoval za špatný pro společnost, nebo Clayton Waagner, který byl zodpovědný za sérii dezinformací, a falešné útoky Antraxem, zaměřené na vysoké číslo klinik zajišťujících potraty, k čemuž ho měla motivovat smrt jeho nenarozené vnučky.⁸⁸

Je důležité zmínit, že tyto dva motivy nejsou lineární a výlučné. Naopak, útočníci často vnímají obě křivdy jako svoje vlastní – jak osobní, tak skupinové. A skutečně, pokud je jedinec členem diskriminované skupiny, je vysoce pravděpodobné že s diskriminací nebojuje jen jeho rodina nebo blízcí, ale i on sám.⁸⁹

„Šikmá plocha“

Třetím zde představeným mechanismem, který může jedince vyslat na cestu radikalizace je něco, co Moskalenko a McCauley nazývají „šikmou plochou“.^{xx} Tento koncept nicméně není pro tuto práci příliš důležitý. Popisuje jedince, jež se ve své podstatě „neradikalizuje“, nicméně do extrémistického jednání je přinucen svým okolím. V tomto případě je představována série dnes už známých experimentů prováděných Stanleyem Milgramem, jež ověřoval to, zda mohou lidé páchat násilné činy pouze kvůli tomu, že jejich okolí je přesvědčeno že takovéto jednání je správné. Vzhledem k tomu, že pro tento mechanismus je třeba relativně silná společenská základna, jež by jedince do takového typu útoku tlačila, a tato práce je soustředěna na osamělé útočníky, mechanismus „kluzkého

⁸⁸ Ibid. Str. 24

⁸⁹ McCauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

svahu“ zde nebude hlouběji zkoumán. Přesto je tento mechanismus relevantní, a Moskalkenko a McCauley ho dokládají relevantními příklady.⁹⁰

Láska

Láska není slovo, jež by bylo očekávané při zkoumání možných mechanismů radikalizace, přesto je uváděn jako příklad motivu k postoupení na vrchol pyramidy. Za příklad je uváděna Sofia Perovskaja, členka ruské šlechty, jež dlouhá léta věnovala snaze o mobilizaci rolníků a ruských venkovanů k žádostem o liberální a demokratické reformy. S dělníky ji nic významného nepojilo, neměla tedy možnost se s nimi jakkoliv identifikovat, ačkoliv mezi nimi strávila výraznou část svého života. Perovskaja byla součástí komunity ruských revolucionářů, usilujících o tyto reformy, a věřila že způsob realizace těchto reforem musí vzejít z rolnictva. Zmíněná skupina revolucionářů se však rozpadla na dvě frakce, přičemž jedna z nich vnímala politický terorismus jako nevyhnutelnou cestu, (vůle lidu) ačkoliv druhá s tímto pohledem zásadně nesouhlasila. (Černá reparace)^{xxi} Ačkoliv Perovskaja byla silnou zastánkyní pacifismu, zamilovala se do hlavy první zmíněné frakce, a společně naplánovali atentát na cara Alexandra II. Perovskaja následovala svého milence a později manžela Andreie Željabova.⁹¹ McCauley a Moskalkenko jinde uvádí, že síla romantické lásky může být často stejně silný faktor působící radikalizaci, jako politické názory.⁹² V rámci této práce není tento koncept dostatečně relevantní na to, aby mu byla věnována hlubší analýza, nicméně je relevantní ve chvíli, kdy je například ničení majetku vnímáno jeho pachatelem jako skutek lásky, vzhledem k tomu že daný majetek (například vakcíny) považují za nebezpečný.

Riziko a společenský statut

Tento mechanismus radikalizace opět nevyžaduje příliš radikálních názorů nebo idejí. Jde o anomálii v rámci výzkumu radikalizace, protože cíl není dosahován z jiného důvodu než prožití procesu tohoto cíle. Jde o zažití rizika a o společenský statut, který plyne z vnímání muže (v tomto případě jde o genderový rozdíl podepřený antropologickým

⁹⁰ McCauley, Clark R., and Sophia. Moskalkenko. 2011. *Friction how radicalization happens to them and us*. Oxford: Oxford University Press. str. 37

⁹¹ Ibid. str. 43-44

⁹² Mccauley, Clark, and Sophia Moskalkenko. 2008. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism". *Terrorism and Political violence* 20 (3): 415-433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>.

výzkumem) jakožto někoho, kdo si svými činy vysloužil autoritu svého okolí. V rámci tohoto mechanismu může být jedinec motivován k teroristickým činům snahou o zlepšení svého společenského statusu, například tím, že prokáže odvahu k tomu, stát se právě jedním z jedinců na špičce ledovce, ve snaze získat si respekt u lidí (specificky u žen) kteří obývají pyramidu na nižším stupni.⁹³ Jako příklad jsou zde uváděni Alexander Barannikov, člen stejné skupiny jako Sofia Perovskaja, který byl známý tím, že vyhledával specificky nebezpečné úkoly, jež „vůle lidu“ organizovala. Stejně tak Leon Mirskij, další ze členů Vůle lidu, hledal v páčání teroristických činů něco jiného než spravedlnost za utrpenou křivdu. V jeho případě šlo hlavně o získání slávy, která z odvážného činu plyne.⁹⁴

Rozmrazení

Poslední zde zmíněný mechanismus je tzv. rozmrazení. Tento mechanismus je užitečný tím, že je specifický pro náboženské organizace. Základní tezí, v rámci které tento mechanismus funguje, je, že lidské názory nikdy nejsou izolované, a vždycky se přizpůsobují okolí, které kolem sebe máme. Moskalenko a McCauley uvádí příklad migrantů, kteří pocházejí z relativně radikálního prostředí na Blízkém východě, a po přestěhování do západních zemí jejich názory projdou reflexí, a jsou umírněny. Nicméně v průběhu času se může daný jedinec z nějakého důvodu ocitnout na okraji západní společnosti, a jako útěchu začít hledat kontakt s komunitami ze země svého původu, včetně mešit a často radikálnějších skupin v jeho okolí. Tato zkušenost v něm způsobí „rozmrazení“ pro něj dříve normálních, nicméně v západním kontextu radikálních názorů, a to ho posune blíže k vrcholu pyramidy.⁹⁵

1.3.4. Kritika pyramidového modelu

Kritika pyramidového modelu se objevila relativně rychle, a jejím proponentem byli sami její autoři, kteří v roce 2014 připustili, že v některých případech není pyramidový model aplikovatelný, a později reagovali na další z modelů zde představených. (Tato část reflexe tohoto modelu bude zde představena později.) Znovu se ukazuje důležitost křivdy

⁹³ McCauley, Clark R., and Sophia. Moskalenko. 2011. *Friction how radicalization happens to them and us*. Oxford: Oxford University Press. str.56-57

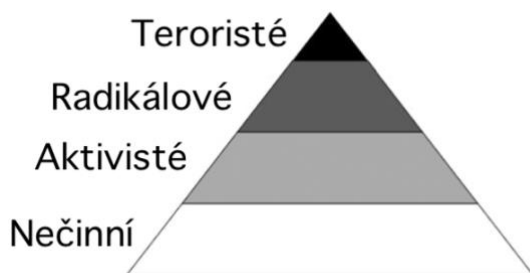
⁹⁴ Ibid. str.53

⁹⁵ Ibid. str.60

jakožto spouštěcího faktoru v rámci radikalizace, která je doložená faktem zmíněným v jejich publikaci z roku 2014 „Vstříc profilu osamělého bojovníka“⁹⁶. Po prozkoumání fakt Moskalkenko a McCauley zjistili, že zdaleka ne ve všech případech je ona největší část společnosti tou nejméně radikální. Jako příklad uvádějí, že 80 % britských muslimů v roce 2005 považovala slova George Bushe mladšího a Tonyho Blaira že „válka proti terorismu není válkou proti islámu“ za nepravdivé, jinými slovy z 80 % se identifikovali s pachateli teroristického činu.⁹⁷ Z tohoto důvodu představili druhý model, ve kterém zkoumali radikalizaci jednání, jakožto relevantnější proměnné, než radikalizace názorů jako takové.

V tomto modelu tvoří základnu ti z kritické demografie, jež můžou mít sice radikální názory, nicméně zůstávají nečinní. V druhém patře této pyramidy se nacházejí aktivisté, kteří se účastní nenásilné politické akce, jako například protesty, případně žalobami a podobnými prostředky. Jako příklad je zde uváděna skupina jménem Hizb ut Tahrir, jejichž cílem je nastolit mezinárodní chalífát, ale legálním a nenásilným způsobem. Ve vyšším patře se nacházejí lidé, jež autoři označují za „radikály“. Tito lidé používají i nelegitimní politické prostředky, včetně příležitostného použití násilí, nicméně bez přímého úmyslu zabíjet civilisty. Vrchol pyramidy poté tvoří ti, kteří ke svému boji používají právě smrtelnou sílu.⁹⁸

Tabulka 4⁹⁹

V kontextu osamělých útočníků, kterým se tato práce primárně věnuje je však dle autorů hádankou, proč se jednotlivci bez propojení s komunitou rozhodnou k teroristickému

⁹⁶ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalkenko. 2014. "Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action". *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid., přeloženo autorem

činu, který je velmi pravděpodobně bude stát život. Moskalenko a McCauley dávají za příklad fakt, že vojáci uprostřed boje nebojují hlavně proto, že jim to přikázala jejich vláda, ale proto, aby nezklamali své spolubojovníky.¹⁰⁰ Co ale motivuje jednotlivce přesunout se na vrchol pyramidy, pokud ho nemotivují blízké vztahy?

Ve své práci autoři uvádějí výsledky studie skupiny autorů, (jejíchž součástí byl i Randy Borum) nazvanou „Závěrečná zpráva a zjištění iniciativy *Bezpečná škola: Důsledky pro prevenci školních útoků ve Spojených státech*“¹⁰¹ Tato studie se soustředila specificky na nalezení společných faktorů, sdílených mezi školními útočníky a atentátníky, a to kompilací několika již provedených prací. Z metodologického hlediska tato práce zkoumala studii nejrůznějších faktorů v životech 41 útočníků na školy. Dále byla použita studie soustředící se specificky na atentátníky, pojmenovaná „Atentát ve Spojených státech: Operační studie nedávných vrahů, útočníků a téměř smrtících setkání“¹⁰². V rámci této kvantitativní studie autoři zjišťují, že přítomnost osobní křivdy je dalece přesahujícím faktorem, nacházejícím se v 81 % případů školních útočníků, a v 67 % případů atentátníků. Deprese a sebevražedné myšlenky byly primárně přítomné v 78 % případů školních útočníků ale „pouze“ 44 % atentátníků s nimi zápasilo také. Zajímavé zjištění nicméně plyne z faktu, že 98 % školních útočníků vykazovalo důkazy procesu „rozmrazení“. Konkrétní číslo v případě atentátníků není uvedeno, nicméně jedná se „téměř o většinu.“¹⁰³ Dále zmiňují, že 71 %, respektive 63 % útočníků mělo zkušenosti s držením zbraní. Moskalenko a McCauley tedy uvádějí kombinaci těchto čtyř faktorů, jakožto součástí spouštěcího mechanismu v rámci radikalizace osamělých útočníků. „Dohromady tyto čtyři charakteristiky opět naznačují důležitost prostředků a příležitostí. Křivda je motivem násilí, zkušenost se zbraněmi poskytuje prostředek a deprese a rozmrazení snižují náklady obětované příležitosti

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Vossekuil, Bryan, Robert A Fein, Marisa Reddy, Randy Borum, and William Modzeleski. 2004. “The Final Report and Findings of the Safe School Initiative: Implications for the Prevention of School Attacks in the United States”. *US Department of Education*. <https://eric.ed.gov/?id=ED515942>

¹⁰² Robert A. Fein and Bryan Vossekuil, “Assassination in the United States: An Operational Study of Recent Assassins, Attackers, and Near-Lethal Approachers,” *Journal of Forensic Sciences* 44, no. 2 (1999): 321–333

¹⁰³ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

násilí, protože pachatel má méně co ztratit.¹⁰⁴ Kombinace těchto faktorů je také argumentem proti argumentu, dle kterého křivda nemůže být základem teroristického činu. Lze pochopit, že i v případě osamělých vlků je křivda klíčovým faktorem, který, v kontextu ostatních zde zmíněných může být hlavním důvodem radikalizace.

Jako dokonalý příklad zde autoři uvádí případ majora Nidala Malika Hasana. Jakožto voják měl vydatnou zkušenost se zbraněmi, jeho rodiče zemřeli a on sám byl převelen na jinou základnu, kde nikoho neznal, odkud měl jít bojovat do Afghánistánu. (rozmrazení) Dále vnímal válku proti terorismu jako válku proti islámu (skupinová křivda), a sám prožíval diskriminaci kvůli svému vyznání (osobní křivda).

Dále autoři odkazují na výzkum Ramóna Spaaije, který ve své knize „Porozumění terorismu osamělých útočníků“¹⁰⁵ představuje agregaci 88 případů osamělých útočníků a dochází k závěru, že „osamělí útočníci mají vyšší pravděpodobnost postižení nějakou formou psychické poruchy a mají tendenci být samotáři s malým počtem přátel“¹⁰⁶ Autoři dále zmiňují další studie s obdobnými výsledky.¹⁰⁷

1.3.5. Psychologické profilování

V roce 2008 se ukázalo, že právě psychologický stav jednotlivce, který se vydal na cestu osamělého útočníka, je třeba zkoumat blíže. Ačkoliv nejde ve své podstatě o model radikalizace, je třeba zkoumat právě psychologické změny, které se odehrávají v mysli jednotlivce, který se rozhodne spáchat teroristický čin. Psychologické stránce věci se věnovala například dánská výzkumnice Anja Dalgaard-Nielsen¹⁰⁸. Ke svému zkoumání používá zjednodušený syntetický model radikalizace, ke kterému došla zkoumáním

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ramon Spaaij, *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*. New York: Springer, 2012.

¹⁰⁶ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

¹⁰⁷ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

¹⁰⁸ Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

literatury, která se těmito modely zabývá, a na jeho základě zkoumá radikalizaci v rámci psychologické analýzy. Dalgaard-Nielsen dále uvádí, že typické modely radikalizace neobsahují fundamentální změnu osobnosti v průběhu tohoto procesu. Zaměřuje se na ověření tohoto tvrzení.

Základní syntetický model radikalizace, ze kterého Dalgaard-Nielsen vychází, je lineární model, obsahující šest fází.

1. Identifikace problému jako nejen neštěstí, ale jako nespravedlnost.^{xxii}
2. Sestavení morálního ospravedlnění násilí (náboženské, ideologické, politické).
3. Obviňování obětí („je to jejich vlastní chyba“).^{xxiii}
4. Dehumanizace obětí pomocí jazyka a symbolů.
5. Přenesení odpovědnosti (Bůh nebo jiné autority nařídily jednotlivci, aby se dopustil násilného činu) nebo rozmělnění odpovědnosti (odpovědná je skupina, nikoli jednotlivci).
6. Nesprávné chápání nebo minimalizace škodlivých účinků (používáním eufemismů nebo porovnáváním s jinými činy, které jsou horší).¹⁰⁹

Z tohoto výchozího modelu je znát, že Dalgaard-Nielsen přikládá velikou důležitost konstruktivistickému pojetí procesu radikalizace a vnímá ho z pohledu psychologické analýzy více jako proces vývoje mysli jedince od standartního stavu ke stavu, který schvaluje násilí, spíše než jako sociologický proces, kterým prochází jedinec. Toto chápání je velmi užitečné. Dalgaard-Nielsen dále jmenuje několik teorií psychologických příčin terorismu. Výzkum těchto příčin je volně založen na psychodynamické teorii, která má svůj původ u Sigmunda Freuda. Jako některé z příčin je vhodné jmenovat tyto: „hypotéza narcistického vzteku“, „teorie paranoi“, anebo „absolutistická a apokalyptická teorie.“¹¹⁰ Všechny tyto hypotézy hledají příčinu teroristického chování v podvědomí a v zážitcích z dětství, které jsou mimo uvědomění daného člověka.

Hypotéza narcistického hněvu např. uvádí, že zanedbávané děti si nejsou schopny vyvinout zdravé pojetí vlastní identity a morality, a jakožto copingový^{xxiv} mechanismus si vyvinou mohutné narcisistické fantazie ohledně vlastní osoby, které vyústí v to, že jedinec

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid.

považuje svoji morálku jako nadřazenou ostatním, a neuvědomělý hněv je motivuje k tomu, aby si ho vybíjeli na jiných osobách nebo skupinách.

Podobně teorie paranoi uvádí, že někteří lidé se s traumatem, které vyústí v společensky nepřijatelné chování, vyrovnávají pomocí projekce. „Problematické pocity nejsou přijímány jako součást vlastního já, ale místo toho jsou připisovány něčemu vnějšímu. Společensky přijatelné pocity se nacházejí v idealizovaném „dobrém já“, zatímco špatné pocity jsou odděleny a promítnuty do něčeho vnějšího. O jedincích s takovými rysy se předpokládá, že si pravděpodobně silně idealizují skupinu, do které patří“.¹¹¹ Tito jedinci jsou pak náchylní k násilí vůči skupině lidí, kterou vnímají jako odlišnou, a se kterou se nemohou identifikovat, jelikož ji vnímají jako zodpovědnou i za své chyby. (Uhodil jsem sestru, ale to proto, že ona mi nedala jinou možnost^{xxv}) Vina za všechny chyby a problémy jsou tedy přenášeny na externí objekt.

Podobně i absolutistická a apokalyptická teorie spojuje terorismus s raným vývojem dítěte. Staví také na teorii oddělení a projekce, a poukazuje na fakt, že teroristé jsou často absolutističtí moralisté, kteří považují své názory za objektivně správné bez možnosti reflexe. Vnímání sebe sama jako ohroženého jedince/součástí ohrožené skupiny a demonizace všech nečlenů skupiny vede z psychologického hlediska k legitimizaci násilí.

Tyto teorie se dají podepřít výzkumem Kevina Lanninga¹¹² a Jerrolda Posta¹¹³. „Studie v experimentální psychologii potvrdily freudovský názor, že motivy za individuálním chováním jsou často nevědomé. Minimálně by tak psychodynamické modely měly upozornit výzkumníky na skutečnost, že vlastní (a možná upřímné) vysvětlení teroristů jeho nebo jejích motivů nemusí nutně představovat celou nebo dokonce tu nejdůležitější část pravdy.“¹¹⁴ Nicméně jako ve velké části psychologického výzkumu, předpoklad, že jsou

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Lanning, Kevin. 2002. “Reflections on September 11: Lessons From Four Psychological Perspectives”. *Analyses of social issues and public policy* 2 (1): 27-34. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2002.00023.x>.

¹¹³ Post, Jerrold M. 1998. Terrorist Psycho-logic: Terrorist behavior as a product of psychological forces. In *Origins of Terrorism*, edited by W. Reich. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

¹¹⁴ Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

lidské reakce ovlivněny do kritické míry zkušenostmi z dětství, nelze eticky empiricky ověřit.

Dále Dalgaard-Nielsen zmiňuje výzkum teorie identity Erika Eriksona,^{xxvi} která, ač vychází z psychodynamické teorie, není přímo poplatná Freudovu pojetí. Erikson postuluje, že v jisté fázi vývoje osobnosti musí mladí lidé projít fází, ve které jim ideologie pomáhají s formací identity. V případě mladých dospělých, kterým chybí sebevědomí, může identifikace s nějakou částí okolí vyvolat pocit přináležení, a tak stabilizovat identitu daného jedince. Problém nastává ve chvíli, kdy k této stabilizaci dopomáhá extrémní názorový směr.¹¹⁵

Jako alternativu k teoriím založených na psychodynamice Dalgaard-Nielsen uvádí kognitivní teorii. Podle této teorie lze najít důležitý faktor indikující náchylnost k násilí v kognitivní kapacitě jedince. „Kognitivní funkce se vztahují k mentálním funkcím, jako je paměť, pozornost, schopnost předvídat a učit se pravidlům, zaujatost, schopnost zvládat složitost atd. Více studií prokázalo souvislost mezi kognitivní kapacitou a násilím a byla vyslovena hypotéza, že by zde také mohla existovat souvislost. mezi kognitivním stylem a dispozicí jednotlivce připojit se k teroristické skupině.“¹¹⁶ Kognitivní teorie je tedy použitelná i pokud jde o radikalizaci osamělých útočníků, jelikož jde do značné míry nalézt paralelu mezi připojením se k teroristické skupině a identifikováním se s extrémistickým směrem myšlení. Podle kognitivní teorie je tedy možné vyhledat paralelu mezi případnou omezenou kognitivní kapacitou a náchylností jedince k násilí.

Ačkoliv kognitivní teorie je z hlediska vědecké metody mnohem jednodušejší ověřitelná, Dalgaard-Nielsen uvádí, že výzkumu zaměřující se na ověření této teorie je málo, případně nejsou metodologicky kvalitní.¹¹⁷

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid,

¹¹⁷ Ibid.

1.3.6. Spajjův a Hammův model radikalizace osamělých útočníků

Již zmíněný – a klíčově důležitý – model radikalizace nabízejí ve své knize „Doba terorismu osamělých útočníků“¹¹⁸ z roku 2017 Ramón Spajj a Mark S. Hamm. V této knize se věnují praktickému výzkumu více než dvou set případů osamělých útočníků. Na základě svých poznatků sestavili model radikalizace, jenž je aspoň do určité míry aplikovatelný na velkou většinu zkoumaných případů. Ve své analýze také zachytili několik trendů, které lze v oblasti útoků osamělých útočníků sledovat, ale také pozorovali konstanty, které se s časem nemění.

V rámci svých zjištění například uvádějí, že 80 % všech osamělých útočníků mělo ke svým činům osobní důvod, motivovaný osobní křivdou. Dále Spajj uvádí, že v období po útocích z 11. září se více útočníků rozhodlo provést své činy bez jakéhokoli napojení na teroristickou organizaci než dříve.

Klíčovým a v této práci už zmíněným faktorem byl kontakt útočníka se zprostředkovateli.^{xxvii} Spajj zmiňuje několik příkladů lidí, jež vykonávali tuto funkci. Důležitým příkladem je již zmíněný Andres Breivik.

Andres Breivik měl v životě několik figur, jež pro něho sloužili jako zprostředkovatelé. Spajj uvádí například britské politické teoretičky jménem Bat Ye'or, nebo americké aktivisty Roberta Spencera a Pamelu Geller. Tyto veřejně známé osobnosti sloužily Breivikovi jakožto zprostředkovatelé tím, že mu sloužily k legitimizaci jeho radikálních názorů. Naopak k praktickému uschopnění mu sloužily příklady Timothyho McVeigha, al-Káidy, Irské Republikánské Armády nebo baskické ETA.

Jako další příklad Spajj uvádí Barucha Goldsteina, jež v roce 1994 zabil v jeskyni patriarchů 29 Palestinců, a „schválení“ k tomuto činu měl údajně získat od skupiny ortodoxních rabínů, nebo salafistické útočníky ze zemí Středního východu, s tím, že téměř všichni mají ve svém životě buď fiktivního nebo skutečného hrdinu, ke kterému vzhlížejí, a který je jejich inspirací k extrémnímu násilí.¹¹⁹ Tito zprostředkovatelé tedy slouží ve vývoji osamělého útočníka k legitimizaci jeho názorů a postojů, a také v některých případech jako příklad. 80 % všech atentátníků v USA například bylo inspirováno atentátníky z minulosti. Tito lidé četli literaturu o nich pojednávající a navštívili místa jejich útoků. Stejně tak většina

¹¹⁸ Spajj, Ramón. 2017. “The Radicalization Model of Lone Wolf Terrorism”. *The Age of Lone Wolf Terrorism*: 150. <https://doi.org/10.7312/hamm18174.12>.

¹¹⁹ *ibid.* str. 150-151

útočníků na školy byli inspirováni Ericem Harrisem a Dylanem Kelboldem, útočníky ze školy v Columbine. „jejich společný obdiv k těm dvěma dal dalším školním střelcům představu sounáležitosti. Stejně tak osamělí vlci spoléhají na nepřímé činitele, kteří inspirují příkladem, z nichž nejvýznamnější – Usáma bin Ládín, Anwar al-Awlaki, William Pierce, Timothy McVeigh a Alex Jones – jsou zástupci válečnických subkultur.“¹²⁰

1.3.7. Postojovo-behaviorální korektivní model

Tento model je nutné zmínit vzhledem k jeho velkému vlivu na studium radikalizace, nicméně jeho autoři, James Khalil, John Horgan a Martinerro Zeuthen, tento model na pojem „radikalizace“ nevztahují. Stalo se tak, protože v roce 2018, kdy byl tento model poprvé představen, už bylo jasné, že radikalizace není jednotvárný proces, a v rámci veřejné i odborné komunity byl pojem „radikalizace“ ještě stále vztahován na islamistický terorismus, přičemž autoři byli přesvědčeni, že jejich model je univerzální.¹²¹ Hlavní pointou tohoto odlišení je však fakt, že právě v této době začalo být jasné, že existuje klíčový rozdíl mezi radikálními idejemi a myšlenkami^{xxviii} a radikálními činy^{xxix}.

Oddělení postojů od činů může být vnímáno ve velké části populace, a autoři této studie dávají důraz na fakt, že mnoho muslimů schvaluje násilí a extremistické chování, a přesto se v nich žádným způsobem neangažují.¹²² Z těchto zjištění autoři studie usuzují, že faktory způsobující kognitivní otevření vůči schvalování násilí, a faktory, které přimějí jedince jednat, jsou odlišné, a z toho důvodu je třeba analyzovat, které faktory tlačí jedince a skupiny právě k násilným činům. V rámci svého výzkumu izolovali tři kategorie, působící na jednotlivce, které ho mohou motivovat k extremistickým činům. Tyto kategorie jsou:

Strukturální motivace

V rámci této kategorie se nachází okolnosti života jednotlivce, které korespondují s přítomností křivdy, nicméně specificky v rámci těchto křivd jde o faktory, které jednotlivce

¹²⁰ ibid. Str. 152

¹²¹ Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2022. “The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism”. *Terrorism and Political Violence* 34 (3): 425-450. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

¹²² Ibid.

vnímá jako konfliktní, tedy diskriminaci, represe ze strany státu, absence autonomie příslušné minority v rámci státu, intervence státu v záležitostech jiných států a podobně.

Individuální motivace

Tato kategorie poukazuje na přítomnost individuální motivace jednotlivce spáchat teroristický čin/připojit se k extremistické skupině. Zahrnují například potřebu msty, touhu po dobrodružství, očekávání odměny v posmrtném životě, pocit osobní důležitosti nebo poslání, nebo pocit sounáležitosti s danou skupinou.

Umožňující faktory

Mezi tyto faktory patří například přístup k chemikáliím potřebným k výrobě bomby, přístup ke zbraním, ale i faktory jako přístup k osobnostem působícím jako mentoři, ke společenským strukturám podporující extremistické postoje, nebo k alternativním médiím, která schvalují násilí.¹²³

Autoři tedy nepředstavují pouze lineární model radikalizace, ale představují faktory, které umožňují a podporují extremistické chování jako takové, přičemž ukazují na relativní nezávislost tohoto chování na extremistických názorech.

1.4. Studium evangelikalismu a jeho specifík

Pro správné porozumění české evangelikální komunitě a rizika radikalizace, kterému je tato komunita vystavena, je třeba porozumět kontextu, z jakého tato komunita vychází, jak se liší od katolické, i tradiční protestantské tradice, a jakým způsobem si vykládá historii svou, i historii vlivů, které by případně tato komunita mohla vnímat antagonisticky. Z tohoto důvodu zde budou krátce představeny koncepty důležité pro evangelikální hnutí, a historická specifika, která toto hnutí ovlivňují.

1.4.1. Koncepty v přehledu Historie a specifika Evangelikálního hnutí

V této části práce budou popsána specifika, koncepty, a teologické důrazy, kterými se evangelikální církve vyznačují. Pro nejlepší porozumění těmto konceptům je vhodné představit je v historickém kontextu ve kterém vznikaly, specificky s důrazem na českou (a

¹²³ Ibid.

moravskou) stopu v nich, jelikož je překvapivě výrazná, a čeští evangelikálové, zvláště ti z baptistické, evangelické, a apoštolské církve, stejně tak jako z novodobé Jednoty Bratrské tento fakt často vnímají jako základní součást své identity.

V definici evangelikalismu – samo o sobě složité záležitosti – se tato studie inspiroje metodologií Davida Williama Bebbingtona, který představuje čtyři koncepty, které odlišují evangelikály od ostatních křesťanských směrů.¹²⁴ Pro účely této studie jsou klíčové dva z těchto konceptů, a to sice Konversionismus a Aktivismus, nicméně zbývající dva, Biblická doslovnost, a Krucicentrismus jsou také důležité vzhledem k jejich vlivu na sebekorektivní schopnost komunity, a budou zde představeny.

Evangelikální hnutí má své počátky v osmnáctém století, z velké části vlivem moravských exulantů a jejich potomků, kteří v době rekatolizace postupně odešli a založili několik komunit těsně za hranicemi v Sasku, přičemž největší z těchto komunit se nachází v Herrnhutu, česky Ochránově. Exulanti, původně náležící převážně k moravské církvi Jednota Bratrská,^{xxx} vytvořili v Ochránově komunitu, která se v interpretaci křesťanství odlišovala od v Německu běžného luterského protestantismu, a po prožití kolektivního „probuzení“ (termín dodnes používaný mezi evangelikály pro relativně krátké časové úseky, ve kterých dojde ke konverzi mnoha lidí, často doprovázené zázraky. V angličtině je používaný termín „Awakening“) V návaznosti na toto probuzení znovu ustanovili v roce 1722 Jednotu bratrskou. (mezi českými evangelikály známá jako „obnovená jednota“)

Souběžně s vývojem v Ochránově probíhal v Německu v rámci luterské církve protest proti takzvané „studené ortodoxii.“ Toto hnutí se nazývalo pietismus¹²⁵, a dávalo silný důraz na osobní zbožnost, podobně jako „obnovená jednota“. V Anglii jen o deset let později začalo probíhat takzvané „metodistické probuzení“, (methodist awakening) z velké části vlivem puritanismu a kvakerismu, přičemž kvakerismus je někdy považován za původ evangelikalismu, ačkoliv mnoho definujících aspektů evangelikalismu bylo možné pozorovat až v osmnáctém století, když se zde jmenované vlivy a aspekty propojily, a vytvořily koherentní evangelikální směr. David William Bebbington např. uvádí jako zrod

¹²⁴ Morris, Helen., and Helen. Cameron. 2022. *Evangelicals Engaging in Practical Theology: Theology That Impacts Church and World*. Milton: Taylor & Francis Group. str.26

¹²⁵ Balmer, Randall Herbert. 2002. *Encyclopedia of Evangelicalism*. Louisville: Westminster John Knox Press.

hnutí, ze kterého evangelikalismus vznikl v letech 1734-1738, kdy konvertoval anglikánský kněz John Wesley, který následně, spolu se svými spolupracovníky, začal evangelikalismus šířit.¹²⁶

1.4.2. Konverzionismus

Pro účely této práce je nejdůležitějším definujícím aspektem evangelikalismu koncept osobní konverze a spasení. Osobní konverze je chápána ne pouze jako změna vyznání, ale jako mystický zážitek, v průběhu kterého jednotlivec úplně odevzdá svůj život Bohu, (podřídí svůj život osobnímu Bohu, žije ve vztahu s osobním Bohem, do míry bytí ochoten pro Boží vůli zemřít) a získává ujištění o osobním spasení jeho konkrétního, a ujištění o odpuštění hříchů.¹²⁷ Tato konverze je často nazývána „znovuzrozením“, protože během ní člověk opouští svůj starý život, zřídá se životního způsobu praktikovaného do té doby, a vstupuje do „nového života“. Znovuzrození křesťané a evangelikální církve často používají pojmy jako „nový člověk“ a „starý člověk“ aby důrazně odlišili životní změnu, kterou osobní konverze obsahuje. Nejlepším příkladem vnímání tohoto okamžiku „znovuzrození“ je pravděpodobně právě zakladatel evangelikalismu, John Wesley.

John Wesley, mnohými považovaný za prvního evangelikálního teologa a zakladatele metodismu, původně anglikánský kněz, se seznámil s pojmem osobní konverze právě díky moravským misionářům, přičemž později byl účasten jejich londýnské komunity, kde tuto konverzi také přijal. Poté přispěl k odlišení evangelikálního hnutí od kalvinismu, odmítnutím principu predestinace. Po třech letech se od Moravské církve, která podle něj dávala přílišný důraz na kvietismus, oddělil, a Metodismus, vedle Baptismu pravděpodobně nejdůležitější evangelikální směr vzešel právě z tohoto oddělení, přičemž Konverzionismus – postoj že osobní znovuzrození je podmínkou křesťanského života – byl primární tezí, pro kterou následně Wesley získal mnoho následovníků v celém anglosaském světě.

Konverzionismus jako dogma sám o sobě nevyžaduje konkrétní zážitek, nicméně z hlediska běžného evangelikálního postoje je takováto událost normou. V charismatičtějších evangelikálních odnožích je navíc očekáván „křest v Duchu Svatém“,

¹²⁶ Bebbington, D. W. (David William). 1989. *Evangelicalism in Modern Britain: a history from the 1730s to the 1980s*. London: Unwin Hyman. <https://doi.org/10.4324/9780203359907>. str.21

¹²⁷ Noll, M.A., 2004. *The Rise of Evangelicalism: the age of Edwards, Whitefield and the Wesleys*, London: Inter-Varsity. str.97

což je, podobně jako událost konverze, většinou emotivní zážitek následující po konverzi, při kterém křesťan zažije sjednocení s Bohem, často doprovázené manifestací některého z darů Ducha Svatého - zázraku. V rámci tohoto procesu poté dochází k tomu, že člověk začíná vnímat horizontální – mezilidské – vztahy, jako méně důležité než je jeho vertikální vztah s Bohem.¹²⁸ Nejen v českém prostředí je ve většině charismatických evangelikálních církví očekávána manifestace tří základních duchovních darů, (běžný termín pro dary Ducha Svatého) a to sice modlitba v jazyku, vykládání jazyků a proroctví, přičemž mluvení v jazyku je z nich všech nejdůležitější. V rámci některých evangelikálních komunit není člověk, který nedemonstruje jeden z těchto darů považován za plnohodnotného člena, případně je přímo považován za nespasného¹²⁹. Například John Wesley považoval projev jednoho z darů Ducha Svatého za klíčový pro spasení, ačkoliv necitoval přímo tyto tři, a z jeho práce se zdá, že chápal tuto záležitost v širším kontextu.¹³⁰ Zkušenost s osobní konverzí je tedy způsob, jakým evangelikálové odlišují sami sebe od okolního světa, tedy díky které se oni považují za členy členské skupiny v porovnání s ostatními.

1.4.3. Aktivismus

Aktivismus je další z velmi důležitých konceptů, které staví Evangelikalismus do role hnutí, které má široký sociální dopad. Aktivismus navazuje na zkušenost konverze, a to tím, že konvertovaný nabývá touhy obohatit ostatní kolem něj o jeho zkušenost konverze, při které dojde k ujištění o spáse a o odpuštění hříchů.¹³¹ Tato touha pramení primárně ze dvou aspektů konverze. Zaprvé, konvertovaný zažívá silný pocit vyrovnání se s vlastní minulostí, a zbavení se břemena vin, které si nesl. Když nově konvertovaný prožívá, že všemohoucí, dokonalý Bůh a stvořitel světa sám mu nepočítá viny, přirozená reakce je touha

¹²⁸ Robbins, Joel. 2015. *The Anthropology of Global Pentecostalism and Evangelicalism*. New York, NY: New York University Press. <https://doi.org/10.18574/9780814723517>. str.14

¹²⁹ Ibid. Str. 6

¹³⁰ Wesley, John. *The Works of John Wesley - Third Edition (Complete and Unabridged): Volume III, Journals from May 6, 1760 to September 12, 1773*. Grand Rapids, MI: Baker Book House, 1991. http://media.sabda.org/alkitab-11/V6F-Z/WES_WW08.PDF str.52

¹³¹ Harris, Brian. "Beyond Bebbington: The Quest for Evangelical Identity in a Postmodern Era." *Churchman*. Otevřeno 6. května 2022. https://biblicalstudies.org.uk/pdf/churchman/122-03_201.pdf Str.206

předávat tento zážitek ostatním. Zadruhé, a možná důležitěji, konvertovaný nabývá přesvědčení, že on, po své smrti – a i aktuálně v nadcházejícím životě – bude prožívat věčnost a ráj, zatímco ten, koho se snaží konvertovat, přejde po smrti do věčného zatracení. John Wesley z tohoto důvodu praktikoval – a od svých spolupracovníků očekával – 90 až 100 hodin týdně věnovaných aktivismu, který si kladl za cíl šířit křesťanství.¹³²

V evangelikálních církvích tedy často existuje kultura výjimečnosti, a tato realita má za důsledek rozdělení na skupiny „oni“ (nevěřící, potřebující spásu) a „my“, (znovuzrození, spasení křesťané) přičemž členská skupina si přisuzuje povinnost konvertovat nečlenskou skupinu, aby je zachránila od věčné smrti. V rámci tohoto narativu jsou poté konstruovány aktivity, zaměřené na konverzi nevěřících. V českém kontextu jsou tyto aktivity nazývány „evangelizace“.

V některých případech lze nicméně pozorovat, že některé z evangelikálních církví přidávají ke zkušenosti konverze vlastní kulturní podmínky. Například otázky typu: „evangelizuješ?“ „čteš si bibli každý den?“ „chodíš do sboru?“, nebo otázky na názory, případně na věci týkající se sexuální aktivity, přístupu k nenarozeným dětem, nebo ekonomickým teoriím mohou být součástí jakéhosi procesu získávání důvěry v rámci komunity. Je třeba podotknout, že toto dodatečné „posuzování“ není přítomné zdaleka ve všech církvích, přesto se s ním dá setkat. V rámci evangelizace navíc někteří z těchto církví očekávají, že při konverzi nově konvertovaný změní i politické názory.

1.4.4. Biblicismus

Biblicismus, nebo také biblická doslovnost, je koncept, který se v rámci křesťanství vyvinul jako reakce na dobu osvícenství. Podle Laurence W. Wooda křesťanské texty, kterým byla do té doby připisována značná alegoričnost, začaly být vnímány jako doslovné, zejména jako reakce na přesný determinismus a hledání singulární pravdy, která začala být zkoumána s rozvojem vědy a vědecké metody v sekulárním světě.¹³³ Souběžně s evangelikalismem vyvíjející-se liberální teologie byla v té době také ovlivněna vývojem osvícenství, a oba tyto proudy reagovaly na „Kantovské pozitivistické předpoklady, že slova

¹³² Ibid.

¹³³ Wood, Laurence W. 2005. *Theology as History and Hermeneutics: a post-critical conversation with contemporary theology*. Lexington: Emeth Press. str.29

doslovně představují fakta – ve smyslu čistých fakt, které není třeba jakkoliv interpretovat.“¹³⁴

V evangelikalismu tento přístup pokračoval ve vývoji, a v kombinaci s předešlým vývojem v protestantismu, jako například princip „sola scriptura“, jedna z pěti „sol“ reformace, dle které je Písmo jediné a plně dostačující, plně autoritativní zjevení Boží vůle.¹³⁵ Tedy, že bible sama o sobě je vše, co křesťan potřebuje vědět ke zbožnému životu, a že je také plně pravdivá a nic v ní není podřízeno změnám doby, ale je platná ve všech okolnostech. V charizmatičtějších křesťanských tradicích je tento princip aplikován i na aktuální zjevení Boží vůle, jako například prorocství, přičemž každé prorocství je porovnáváno s Písmem, a pokud ono prorocství není ve shodě, prorocství je prohlášeno za falešné.

Samozřejmě existuje spektrum, na kterém je biblická doslovnost aplikována, a mnoho evangelikálních křesťanů se vyrovnává s principem biblické doslovnosti interpretací v rámci kontextu. Například v 11. kapitole 1. Korintským apoštol Pavel píše extenzivní analýzu charismatických projevů, ve které mimo jiné zakazuje mužům nosit dlouhé vlasy, zatímco ženám zakazuje si vlasy stříhat a nosit je rozpuštěné/nezahalené. Tuto část většina evangelikálních církví vykládá v kontextu specifickém pro Korint té doby, kdy ženy nebyly schopny účastnit se duchovního života, a pohanské kněžky používaly své rozpuštěné vlasy během náboženských rituálů.¹³⁶ Mnozí poukazují že právě napodobování této praxe je dle Pavla špatné, zatímco některé sbory, které jsou součástí evangelikální komunity, berou tuto pasáž doslova, a zakazují mužům nosit dlouhé vlasy. Oba směry tedy v tomto případě dostávají principu biblické doslovnosti, nicméně pozdější příklad by považoval interpretační výklad většiny evangelikálních církví za heretický.

1.4.5. Krucicentrismus

Ačkoliv se může zdát že poslední z těchto konceptů, Krucicentrismus, není pro tuto práci, jakkoliv klíčový, faktem zůstává že interpretovat ostatní koncepty nezávisle na sobě

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ MacArthur, John. “What Does Sola Scriptura Mean?” Ligonier Ministries website. Ligonier Ministries, 27. srpna, 2021. <https://www.ligonier.org/learn/articles/what-does-sola-scriptura-mean>.

¹³⁶ Samohýl, Jan. “Apoštol Pavel Byl Prvním Feministou.” Pastorace.cz, 23. srpna, 2011. <https://www.pastorace.cz/clanky/apostol-pavel-byl-prvnim-feministou>.

jako singulární fakta, pravděpodobně vyústí v nepřesnou analýzu. Je proto důležité krucicentrismus započíst mezi klíčové aspekty evangelikálního hnutí.

Bebbington nazval krucicentrismus opěrným bodem, na kterém evangelikalismus závisí¹³⁷. Krucicentrismus je specificky evangelikální pohled na Ježíše a jeho vykupující dílo na kříži. Specificky, krucicentrismus postuluje, že Ježíš a Jeho smrt na kříži je jediný a absolutní aspekt, který stojí za spásou a vykoupením lidí z veškerého hříchu a smrti, a umožňuje přímé společenství s Bohem. Tedy žádný jednotlivec nemůže pro svoje spasení nic udělat, krom toho že projde konverzí a toto spasení přijme. Spasení tedy není možné získat jakkoliv jinak, než skrze přijetí Ježíše Krista za svého Pána a Spasitele, a není v lidských silách k tomuto spasení nic přidat, ani si ho jakkoliv zasloužit.¹³⁸ Nezáleží ani na množství zla spáchaného před konverzí, ani na množství dobra učiněného, protože žádné dobro, které je v lidských silách, není dostatečné, pouze přijetí zástupné smrti Ježíše Krista jako oběti za hříchy je jediná cesta k záchraně a k prožívání Božího jednání na zemi skrze osobní přítomnost Ducha Svatého. To znamená, že i biblické pasáže v rámci starého zákona jsou nahlíženy a interpretovány právě životem a smrtí Ježíše Krista. Když tedy Ježíš řekl: „všichni, kdo se chápou meče, mečem zahynou.“¹³⁹ Je tento jeho citát tím, čím evangelikál vykládá starozákonné konflikty Izraele, například s Amálekovci.¹⁴⁰ Nový zákon má tedy v očích evangelikálů do jisté míry větší váhu, než starý zákon.

1.4.6. Organizace evangelikální církve

Evangelikální církvev – navzdory implikacím pramenícím ze slova církvev – není unitární jednotkou. V rámci evangelikální církvev existuje mnoho samostatných „sborů“, případně „denominací“, které sdružují několik sborův dohromady. Tyto denominace jsou skutečně církvev v pravém slova smyslu, nicméně na rozdíl například od katolické nebo ortodoxní církvev se nepovažují za samospasitelné a nečiní si nárok na univerzální platnost

¹³⁷ Romine, Ed. “Spurgeon's Evangelical Crucicentrism.” The Spurgeon Center website. The Spurgeon Center, 21. března, 2019. <https://www.spurgeon.org/resource-library/blog-entries/spurgeons-evangelical-crucicentrism/>.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Matouš 26:52

¹⁴⁰ 1. Samuelova 15:3

jejich doktríny. V evangelikálním pojetí je totiž členem církve každý, kdo vyznal Ježíše Krista svými ústy jako Pána, a uvěřil ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých.¹⁴¹ Každý takový člověk je tedy součástí univerzální Církve –Těla Kristova, Kristovy nevěsty – a zpravidla své rozhodnutí stvrzuje mimo jiné příslušností k tzv. „místní církvi/sboru“.

Z hlediska této práce je tedy relevantnější referovat ke zkoumané skupině jako k „evangelikální komunitě“, jelikož tento termín zahrnuje všechny „členy“ české církve, kteří se hlásí k evangelikalismu, jako ke svému vyznání.

¹⁴¹ Římanům 10:9

2 Metodologie

Tato práce je etnografická studie, soustředící se na situaci v české evangelikální komunitě. Podle Davida M. Fettermana je etnografie disciplínou antropologie, soustředící se na popis života jednotlivých lidí v jejich životním kontextu, přičemž klade silný důraz mimo jiné na kulturu, kontextualizaci, holistickou perspektivu, etickou perspektivu, nesoudící postoj vůči studované skupině, a strukturu a funkci zkoumaných kultur.¹⁴² Úkolem etnografie je tedy popsat danou skupinu lidí v kontextu, a dát nahlédnout do jejich životů z jejich perspektivy, aby byla možná objektivní analýza faktorů, se kterými se etnografická studie potýká.

V rámci etnografie je možné použít mnoho metod, jako orální historii, fenomenologii, anebo kvalitativní rozhovory, přičemž kombinace metod výzkumu je v rámci etnografie běžná.¹⁴³ V posledních desetiletích se začala prosazovat nová metoda, která reaguje na posun mnoha lidských aktivit do digitální sféry. Této metodě se říká netnografie. Etnografie se může zabývat popisem skupiny z pohledu konkrétního jednotlivce, jako například Pamela Reynolds při svém zkoumání etnických skupin v údolí Zambezi,¹⁴⁴ nebo interpretuje data získaná od – většinou nižšího počtu – respondentů, jež se studie účastní. Analýza dat poté probíhá různými způsoby v různé posloupnosti. Může mezi patřit přímo textová analýza, a to primárně ve chvíli, kdy se práce jako taková soustředí na sémantiku a vnímání slov, jak zmiňuje např. Peter K. Manning¹⁴⁵ či přímo interpretační pojetí. Kombinace těchto dvou přístupů je běžná například v případě podložené teorie,

¹⁴² Bickman, Leonard, and Debra J. Rog. 2009. *The SAGE handbook of applied social research methods*. 2nd ed. Los Angeles: SAGE. str.545

¹⁴³ Flick, Uwe. 2022. *The SAGE Handbook of Qualitative Research Design*. London: SAGE Publications.

¹⁴⁴ Pedersen, Lene, and Lisa Cliggett. *The SAGE handbook of cultural anthropology*. London: SAGE Publications. 2021

¹⁴⁵ Atkinson, Paul. *Handbook of Ethnography*. Paperback edition. London: SAGE. 2001

v rámci které dochází k souběžnému sběru i analýze dat, přičemž způsoby sběru jsou přímo ovlivněny zjištěními analýzy, a naopak.¹⁴⁶ Takový přístup umožňuje studii vysokou analytickou hodnotu, a přesné zaměření např. výběru respondentů.

K prozkoumání této komunity je v této práci proveden sběr dat pomocí hloubkových kvalitativních rozhovorů, s počtem deseti respondentů. Respondenti byli rekrutováni pomocí metody sněhové koule, a jako metody sběru dat byly použity kvalitativní rozhovory, souběžně s netnografickým výzkumem a pasivní i aktivní observací. V rámci analýzy dat byla použita metoda spirální analýzy podle Creswella.¹⁴⁷

V rámci studie je, v místech kde je vhodná, používána ich-forma, vzhledem k faktu, že pro reflexivní etnografický přístup je vhodnější.

V této kapitole budou dopodrobna rozebrány metody použité v rámci studie.

2.1. Účastníci výzkumu: Metoda výběru a charakteristika respondentů/vzorku

2.1.1. Autorova zkušenost s evangelikální komunitou

Jakožto autor této studie jsem členem evangelikální komunity. Pocházím z rodiny zakladatele církve Křesťanské společenství. Od šestnácti let sloužím jakožto vedoucí chval, a posledních pět let jsem sloužil jako regionální vedoucí chval na pražském regionu východ. Předtím jsem dlouhodobě sloužil i v krajně charismatické komunitě IHOPP (International House of Prayer Prague), kde jsem zastával pozici vedoucího strážce.

Při výběru subjektů jsem použil svou obeznamenost s evangelikálním prostředím a jeho různými zákoutími, ve snaze prozkoumat co možná nejširší spektrum komunit s možnými radikálními názory. V rámci evangelikální komunity jsem provedl sampling

¹⁴⁶ ibid.

¹⁴⁷ Creswell, John W. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. California: Sage Publications, 2007.
https://www.academia.edu/33813052/Second_Edition_QUALITATIVE_INQUIRY_and_RESEARCH_DESIGN_Choosing_Among_Five_Approaches str.150

pomocí metody sněhové koule, a následně provedl sérii rozhovorů s deseti ochotnými respondenty.

2.1.2. Metoda výběru vzorku

Metoda výběru účastníků studie je tedy určena osobní zkušeností autora s evangelikálním prostředím, tedy nepravděpodobnostní metodou vzorkování, a následně použitou metodou sněhové koule. Důvod pro zvolení této metody je nepraktičnost náhodného vzorkování evangelikální komunity, a malá průkaznost v případě nízkého počtu respondentů, který je možný v rámci rozsahu studie. Způsob vzorkování je založen na metodě sněhové koule, v níž se respondenti „nabalují“ v několika vlnách, a to metodou doporučení ze strany předchozích respondentů. Toto vzorkování bylo provedeno v rámci tří fází, volně přecházejících z jedné do druhé.

V první fázi výzkumu byla provedena počáteční analýza potencionálních účastníků studie, ze kterých byl poté vybrán počet sedmi subjektů, a skrze osobní známost s nimi byla konzultována jejich znalost lidí a komunit s názory, které autor této práce mohl důvodně považovat za radikální. Tito účastníci byli autorem považováni za „vrátné“ do komunity, na jejichž doporučení bylo možné postoupit hloub do radikálnějších komunit, a s jejichž doporučením bylo možné získat důvěru respondentů ve druhé fázi. S některými z těchto subjektů bylo poté provedeno první kolo tohoto průzkumu, a byl s nimi uskutečněn kvalitativní rozhovor.

V druhé fázi byly kontaktovány osoby doporučené subjekty kontaktovanými v první fázi. Z většiny to byly osoby autorovi více či méně známé, ale reagovaly na prosbu o zapojení-se do výzkumu méně vstřícně, nicméně z většiny souhlasily a rozhovor s nimi se povedlo uskutečnit, jakožto i následný follow-up, primárně netnografického charakteru, nicméně stále zahrnující i prvky osobního kontaktu.

Ve třetí fázi se autor této práce pokusil zopakovat postup z fáze první, kdy se od účastníků studie zkoumaných v rámci druhé fáze snažil získat kontakty na osoby a komunity, které jsou ve svých názorech ještě vzdálenější celospolečenskému konsenzu, nicméně tato část se z většiny nesešla se zdarem, jelikož předávání kontaktů a informací nebylo prováděno s dostatečnou časovou dotací, a autor nestihl vytvořit vztahy dostatečně pevné na to, aby si získal důvěru všech účastníků studie. Další postup skrze „vrátné“ byl tedy značně snižen. Autor sice považuje metodu sněhové koule jako vhodnou pro tento typ výzkumu, nicméně čas potřebný k jejímu úspěšnému provedení odhaduje na dobu zhruba pěti let.

V první fázi byli kontaktováni pouze muži ve věkovém rozsahu 30-60 let, přičemž finální počet respondentů analyzovaných v rámci práce je 10, z toho jedna žena, která byla kontaktována v rámci druhé fáze rozhovorů na doporučení jednoho z respondentů. Co se socio-ekonomického pozadí respondentů týče, jedná se o širokou skupinu, ve které se najdou lidé relativně nemajetní a bez vysokého příjmu, i lidé příslušící k vyšší střední vrstvě. V případě těch se stálým příjmem se jedná o zaměstnance i o podnikatele. Vzhledem k charakteru radikalizace osamělých bojovníků jsou zastoupeni jak obyvatelé velkých měst, tak obyvatelé relativně rurálních oblastí. Respondenti měli také rozdílné názory na ekonomickou politiku, přičemž někteří byli blízko levé straně tohoto spektra, ačkoliv větší část se jednoznačně přiklání na stranu pravou. O jejich zahrnutí bylo rozhodnuto specificky kvůli osobní zkušenosti autora s jejich názory a jejich aplikací, a aktivity respondentů v církvi a na sociálních sítích.

2.2. Metoda sběru dat

Ve snaze založit výzkum na co největším počtu dat, získaných různými formami výzkumu, tato práce využívá metodu podložené teorie. Z toho důvodu je potřeba, aby byla data v jejím rámci použita spolehlivá, a komprehensivní. Pro dosažení tohoto stavu jsou použity dohromady tři metody sběru dat. Základní metodou sběru dat v rámci této studie jsou kvalitativní rozhovory. Následuje netnografický výzkum a nezúčastněná i zúčastněná pozorování, cílená nejen na respondenty, ale i na prostředí, ve kterém se pohybují. Tyto tři metody jsou dále popsány. Bohužel nebylo možné triangulovat tato data pomocí sekundárních zdrojů, jelikož v českém prostředí takovéto zdroje neexistují, vzhledem k velmi hluboké výzkumné mezeře přítomné ve studiu české evangelikální komunity. Anglickojazyčné zdroje jsou zváženy, nicméně jejich relevance v českém kontextu je značně omezená.

2.2.1. Kvalitativní rozhovory

Metoda kvalitativních rozhovorů je použita z důvodu možnosti přímého zapojení účastníků na výsledku studie, přičemž, jak uvádí Deborah K. Padgett, umožňuje účastníkům

být přímo slyšeni a uznáni v rámci výzkumu. Tato metoda je tedy ideální pro možnost hloubkové analýzy, kterou data z rozhovorů získaná umožňují.¹⁴⁸

Rozhovory prováděné s respondenty byly polostrukturované, přičemž autor měl připravené okruhy otázek předem konzultované s vedoucí práce. Okruhy obsahovaly:

- Otázky soustředící se na osobní historii daného respondenta a jejich konkrétní cestu ke konverzi, a reakci okolí na konverzi. Tato část byla silně závislá na předchozí známosti autora a respondenta, a v případě, kdy měl autor s respondentem dlouholetý vztah byla tato část kratší, a spíše rekapitulační, jelikož autor už znal velkou část informací, které v rámci této části bylo možné získat. Nicméně tato část také obsahovala otázky ohledně aktuálního dění v životě respondenta, a na tuto část byl kladen stejný důraz v případě všech respondentů. V rámci výzkumu radikalizace je tato část klíčová pro detekci křivd, nabytých v rámci osobního života. Tyto křivdy mohou zahrnovat rozvod, vyhazov z práce, smrt blízkého člověka, nebo jinou negativní osobní zkušenost.
- Otázky mířené na názor respondenta na současný společenský řád. Tato část byla navržena tak, aby detekovala jakoukoliv nespokojenost, a případně vnímanou křivdu, pramenící z nespokojenosti s aktuálním stavem společnosti. V tomto případě se může jednat o politický vývoj týkající se reprodukčních práv, práv sexuálních nebo etnických menšin, případně o vývoj týkající se imigrace. Vzhledem k tomu že značná část výzkumu probíhala v období vrcholu pandemie Sars-Cov-2 na podzim roku 2021, a následně v zimě roku 2022, velká část této sekce byla často věnována v té době aktuální situaci a vztahu respondentů k očkování a konspiračním teoriím na tento diskurz navázaným.

¹⁴⁸ Padgett, Deborah. *Qualitative Methods in Social Work Research*. Third edition. Los Angeles: Sage. 2017

- Otázky soustředící se na teologické problémy, specificky na výklad Apokalypsy. V některých částech evangelikální komunity je očekávání apokalypsy relativně frekventované. I mimo apokalypsu jako takovou, některé aspekty politického vývoje jsou často považovány za přímo či nepřímo způsobené antikristem. V této části byli respondenti dotazováni právě jestli vnímají současný politický vývoj jako antikristův záměr, případně specificky jaké jeho části. Zároveň se tato část soustředila na teologické vnímání konceptů jako národní stát anebo právo.
- Otázky směřující na kulturní identitu respondenta. V této části byly obsaženy otázky specificky zkoumající tribalismus a ontologickou identitu respondentů. Cílem zde bylo zjistit, jestli se cítí osobně ohroženi politickým a kulturním vývojem. Mezi témata zde vzešlé patřila například migrace, otázka interrupcí, otázky týkající se vývoje situace stejnopohlavních párů, anebo situace týkající se opatření koronaviru. Byly zkoumány názory respondentů např. na Evropskou unii, vnímání Evropy jako území s křesťanskou kulturou, a jiné hrozby, které respondenti vnímali.
- Otázky směřující na odhalení případných konspiračních teorií, kterým respondent potencionálně důvěřuje. Specificky v této části byl zkoumán názor respondentů na možnost globálního spiknutí, které je vedené užší skupinou lidí, spíše než duchovní mocností.
- V poslední části se rozhovory zabývaly akcí (a způsobem akce) kterou je nutno proti v rozhovoru zmíněným hrozbám podniknout. Specificky byly zkoumány tendence respondentů k případné násilné odpovědi na vyvstalé problémy, a jejich případné schvalování násilných činů páchaných někým jiným. V případech, kdy se respondent odvolával na Boží jednání, se dále bylo možné ptát na to, jak si takové jednání respondent představuje, a jaká by případně mohla být jeho role v onom jednání.

Tyto okruhy otázek nebyly nutně všechny probrány chronologicky, nicméně smysl každého z těchto okruhů byl naplněn v případě každého rozhovoru. Autor měl k dispozici sérii modelových otázek ke každému okruhu, aby bylo snazší se udržet u tématu a mít odpovědi, které je možné porovnat vůči sobě navzájem. Délka rozhovoru závisela na okolnostech, nicméně nejkratší z rozhovorů byl dlouhý čtyřicet čtyři minut, a nejdelší přesahovaly tři hodiny. Většina rozhovorů však měla délku okolo dvou hodin.

2.2.2. Observace

Provádění pozorování bylo nezúčastněné i zúčastněné, přičemž jako pasivní, nezúčastněná observace může sloužit desetiletá zkušenost autora s evangelikálním světem, a jako aktivní observace může být vnímána specifická snaha autora proniknout do komunit a navázat vztahy s jedinci, kteří mohli být považováni za zastánce radikálních názorů, a snaha specificky poznat chování, které tyto názory mohou motivovat.

Vzhledem k induktivní povaze této studie bylo k observaci potřeba přistupovat obzvláště opatrně. Jelikož jakožto autor této studie jsem prošel deseti lety aktivní participace v evangelikální sféře, lze předchozích deset let mého života považovat za observaci, pouze pokud jsou tyto zkušenosti něco, v čem jsem neměl přímý podíl, a tedy není možné, aby byl výsledek observace ovlivněn mou participací, aby se předešlo problému neprokazatelných výsledků uváděného Benjaminem Paulem¹⁴⁹. Veškerá interpretace dat z dob pasivní observace musí tedy být chápána jako samostatně nespolehlivá, a z toho důvodu musí tyto data být porovnána s daty získanými skrze ostatní metody sběru dat, a pro jistotu musí být interpretována za pomoci nečlena evangelikální skupiny. Přesto je tato část výzkumu validní, a metoda sběru dat skrze retrospektivní pasivní observaci byla úspěšně použita například Martinem Youngem.¹⁵⁰ Young zmiňuje, přičemž v případě tohoto výzkumu je možné uvést stejně: „Můj výzkum byl můj život, v němž jsem měl aktivní roli.“¹⁵¹

¹⁴⁹ Paul D, Benjamin, 1953. "Interview Techniques and Field Relationships," *Anthropology Today*. Chicago. str.441

¹⁵⁰ Young C, Martin. *A Chinese Village: Taitou, Shantung Province*. Columbia University Press. 1945 <https://doi.org/10.4324/9781315006703>

¹⁵¹ Young C, Martin. *How A Chinese Village Was Written*. San Francisco: Chandler. 1972

Aktivní participace se potom sama musela vyvarovat jakéhokoliv ovlivňování respondentů na tu či onu stranu, a byla tedy primárně prováděna skrze čas, individuálně společně strávený s respondenty, přičemž časová dotace na tuto aktivitu se lišila podle časových možností respondenta.

Observace se týkala primárně pozorování chování respondentů v rámci běžných denních situací, jako nakupování, užívání MHD, řízení, trávení večeru v „hospodě“, v rámci bohoslužeb a náboženských situací, ale například i v kontaktu a jednání s policií. Aktivní observace se týkaly specificky respondentů a jejich chování, a nebyla z nich odvozována generalizace. Toto zúčastněné pozorování trvalo od momentu schválení výzkumu etickou komisí, do doby bezprostředně před dokončením této práce.

2.2.3. Netnografie

Jako teoretický základ pro tuto fázi výzkumu byla použita akademická studie Leesy Costello, Marie-Louise McDermott, a Ruth Wallace z roku 2017.¹⁵² Tento článek popisuje praktiky etnografického výzkumu, a jejich různá úskalí. V rámci tohoto výzkumu jsou využity tři různé metody on-line etnografického výzkumu, a to konkrétně analýza diskurzu, textová analýza online prostoru, a observace chování v online prostoru. U těchto tří metod je třeba přihlídnout k vnímané anonymizaci, kterou online prostor poskytuje.

V rámci tohoto výzkumu byli respondenti po předchozí domluvě minimálně 3 měsíce sledováni na sociálních sítích, a to nejen v rámci jejich osobních profilů, ale také v rámci online křesťanských skupin na sociálních sítích přítomných, ke kterým autor snadno získal přístup pro svou relativně známou pozici v rámci evangelikálního světa. Hlavním těžištěm těchto observací přitom byla sociální síť Facebook, vzhledem k tomu, že daný demografický vzorek velmi málo využíval ostatní sociální sítě, a i v případě, že ano, byly poznatky z nich vzhledem k jejich charakteru většinou irelevantní pro tento výzkum.

2.3. Analýza dat

Jako metoda analýzy dat byla použita Creswellova spirální analýza, tedy metoda analýzy dat, která používá postupné vyvážení teorie, od prvotního získání dat, přes jejich

¹⁵² Leesa, Costello, McDermott Marie-louise, and Wallace Ruth. 2017. "Netnography". *International Journal of Qualitative Methods* 16 (1). <https://doi.org/10.1177/1609406917700647>.

reflexi a evaluaci, až po interpretaci a vyjádření v rámci textu. Součástí této metody je textová analýza, která byla provedena na datech získaných kvalitativními rozhovory, i netnografií, přičemž pozorování je užitečné primárně při interpretaci dat získaných těmito dvěma způsoby.

Vzhledem k induktivní podstatě mého výzkumu nelze předem určit přesné kódy, které by bylo možné aplikovat na kompletní výzkum. Nejrobustnější praktickou součástí analýzy dat byl přepis zaznamenaných rozhovorů. V rámci tohoto přepisu byly rozpoznány první z kódovacích skupin – kategorií – a k jejich pozdější analýze bylo použito axiální kódování podle Lucie Benaquisto.¹⁵³ V rámci této metody je použito několikvrstvé kódování, které vyústí v určení několika základních kategorií, které budou použity k určení míry radikalizace, a případné náklonnosti k násilnému chování. Vzhledem k povaze české evangelikální komunity bude k získaným datům přistupováno v rámci teologického a sociálního kontextu, aby bylo předejito nesprávným výsledkům. Stejně tak je třeba, jak píšou Corbin a Strauss, analyzovat právě i osobní situaci a kontext, a vzít ji v potaz při interpretaci výsledků kódování.¹⁵⁴ Výsledky textové analýzy, kódy a jejich frekvence v rámci studie, stejně tak jako jejich rozřazení do kategorií jsou dostupné v rámci tabulek v příloze.

Data získaná třemi zmíněnými metodami jsou velmi obsahově bohatá, a skýtají možnost analýzy pro mnoho různých témat. Proto je potřeba držet se primárních účelů studie, a určit skupiny kódů, tedy kategorie, které má smysl sledovat pro účel tohoto výzkumu. Vzhledem k tomu, co bylo již vysvětleno v teoretické části, by bylo možné kódovat pro některý ze jmenovaných modelů radikalizace, tedy pro přítomnost jednotlivých stupňů, které jsou ve vzorovém modelu použity. Tento postup se, nicméně, zdá nevhodný právě kvůli kontextu, ve kterém se tento výzkum odehrává, z toho důvodu že paralely radikalizace v prostředí přímo srovnatelné s českým evangelikálním prostředím jsou nespolehlivé. Kategorie tedy musí být dostatečně široké, aby pojaly možné odlišnosti způsobené tímto specifickým prostředím, a přesto dostatečně konkrétní, aby byly průkazné. Z tohoto důvodu je využit systém vyhodnocování kategorií, do kterých jsou kódy, zjištěné

¹⁵³ Given, Lisa M. *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Los Angeles: Sage Publications. 2008. str.52

¹⁵⁴ Corbin, Juliet M., and Anselm L. Strauss. *Basics of Qualitative Research: techniques and procedures for developing grounded theory*. 3rd ed. Los Angeles, Calif: SAGE Publications. 2008. str.28

v rámci počátečních fází spirální analýzy zařazené, a které mají za cíl přímo evaluovat riziko násilného extremismu. S tímto poznáním je možné určit kódovací kategorie následovně:

Přítomnost křivdy
Odpojení od společnosti
Přítomnost legitimizačního mechanismu
Přítomnost cíle
Představení záměru
Přítomnost prostředku

Dále byla v průběhu výzkumu vytvořena další kategorie „Důležité faktory“, která byla použita pro části textu, které mohou sloužit k interpretaci těchto zmíněných šesti kategorií, a ve kterých se nachází důležitý kontext.

Tyto kódovací kategorie představují případné rizikové faktory, přičemž dle jejich přítomnosti lze určit případná náklonnost ke spáchání teroristického činu jako takového, a z tohoto důvodu je těmto případům třeba věnovat vyšší pozornost. Tyto kritéria jsou volně založena na modelu radikalizace osamělých vlků představeném Allisonem Smithem v roce 2018,¹⁵⁵ nicméně čerpají i z ostatních v této práci představených, modelů radikalizace.

V rámci textové analýzy byly odhaleny tyto kódy:

- vnímání se výrazně nadřazeně, jako lepší a schopnější než většina populace
- křivda (ublížení, ponechání na pospas)
- pokus o sebevraždu, zvažování sebevraždy
- kognitivní otevření
- aspekt, který je třeba vzít v podtaz, aby validita výzkumu nebyla ohrožena
- vzpurnost/vymezení proti systému/požadavkům / občanská neposlušnost
- deklarace síly
- připisování povahy/role jiným lidem / házení do jednoho pytle / identifikace nepřítele
- protestní jednání
- lítost nad světem/deprese ze stavu světa / zhnusení se světa

¹⁵⁵ Smith, Allison G. 2018. „How Radicalization to Terrorism Occurs in the United States: What Research Sponsored by the National Institute of Justice Tells Us“. *National Institute of Justice*. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250171.pdf> str. 7

- asociálnost, osamělost, absence přátel, vyvrhel
- průšvihář
- drogy, alkohol, abuse návykových a zdraví škodlivých látek
- podnět k rozmrznutí (unfreezing), idealizace minulosti
- historie psychických problémů
- mystický zážitek/zázrak
- odpuštění
- neobvyklé přimknutí se k náboženství/ideologii
- praktikování exorcismu/považování sebe sama za demonizovaného
- sebepoškozování
- sexuální zneužití, nechtěné sexuální zkušenosti
- vymezení se vůči části populace/zemi/národnosti/menšině
- projevy agresivity
- hledání poslání/honba za důležitostí
- vymezení se vůči církvi nebo části církve (legitimní I nelegitimní)
- hledání statusu
- pocit výjimečnosti/vyvolenosti
- osobní uzavřenost
- „prorocký“ „prorocství“ /duchovní popud k akci / očekávání/vyznávání principu duchovního trestu
- duchovní odsouzení
- nárokování si něčeho
- vnímání světa jako členské/nečlenské skupiny, černobílé vidění světa
- vnímání sebe sama jako zachránce/ochránce
- neschopnost přijmout realitu
- přehnaně jednoduchý pohled na svět
- očekávání/doufání v kataklyzma, apokalypsy, změnu světového pořádku
- víra v konspirace, světové spiknutí
- identifikace osoby/menšiny/instituce/národa/systému s ďáblem/antikristem / identifikace skupiny lidí jako satanistů
- pocit ohrožení/napadení
- démonologie/krajní spiritualita
- schvalování násilí / schvalování ničení majetku (vylévání vakcín)
- zjednodušení náboženství/pohledu na svět
- odsuzování k smrti, fyzické/duchovní

- vnímání sebe jako ostatek
- položení života za ideologický/náboženský princip / těšení se na smrt jako naplnění
- velmi rizikový faktor
- asociace negativně vnímaných fenoménů s komunismem/levicí/liberalismem vnímání levice jako apriori špatné/zlé
- vyslovení se pro teokracii/těšení se na teokracii (v eschatologickém slova smyslu)
- výzva k (někdy radikální) politické akci (ne násilné – akci následující demokratický proces)
- minulé členství v extrémistických organizacích
- antagonizace katolicismu
- strach z extremistické organizace
- proces deradikalizace
- očekávání opozice
- bytí drsný v přesvědčování / tough love – tvrdá láska
- selhání patriarchátu
- antagonizace minority
- vymezení se vůči násilí (i implikované)
- připsování viny
- vyjádření potřeby duchovního obrození
- pocit nenáležení do církve
- nedůvěra k médiím
- vnímání politického/společenského/epidemiologického/osobního stavu jako důsledku duchovního stavu
- vnímání aktuálního politického stavu jako totality
- očekávání, že se společenský stav/společenské postavení křesťanů bude zhoršovat
- odpor vůči globalizaci/globálním organizacím/globálnímu vývoji
- oslava síly
- vyhraněný nacionalismus
- strach z technologií
- relativizace skutečností

Aby bylo předejito efektu předpojatosti člena skupiny (in-group bias) je v rámci analýzy dat v procesu kódování využita metoda křížové analýzy, tedy analyzovaná data nejsou analyzována pouze autorem, ale i dvěma z jeho akademických kolegů, kteří nepatří, ani v historii nepatřili do evangelikální komunity. autor následně konzultoval analýzy jeho

kolegů ve snaze povšimnout si rozdílů mezi jeho kódy, a kódy jeho kolegů, aby zjistil, v čem se jeho analýza liší, a je případně potřeba upravit.

2.4. Etická stránka výzkumu

Vzhledem k citlivé povaze tohoto výzkumu je třeba plně uvést etická rizika, se kterými se bylo třeba vypořádat, aby byl prováděný výzkum plně legitimní. Vzhledem k potřebě neovlivnit výsledky výzkumu tím, že by se respondenti necítili komfortně, v kombinaci s – do jisté míry – přirozenou nechutí pravicových a krajnějších evangelikálních komunit vůči tomu, co oni z ontologického hlediska vnímají jako s nimi neidentifikovaný prvek. Krajní komunity se často vymezují vůči konceptům jako je „mainstream“, „stát“, „oni“. Z tohoto důvodu byl výzkum představen jako „zkoumání názorů v rámci evangelikální komunity“, nicméně s výše uvedeným odůvodněním bylo účastníkům sděleno, že se jedná o konkrétní průzkum, týkající se specifického konceptu, a že o přesném charakteru výzkumu budou informováni až po skončení výzkumu, s možností svou účast ve studii retroaktivně zrušit, pokud by nebyli se zaměřením práce spokojeni. Respondenti také byli upozorněni na netnografickou část výzkumu, a byl od nich vyžádán souhlas k tomu sledovat je na sociálních sítích.

Celý proces získávání respondentů probíhal velmi neformálně, vzhledem k charakteru české evangelikální církve. Většina respondentů, ačkoliv ne všichni, byli už před začátkem výzkumu bližší či méně blízcí autorovi, a vzhledem k tomu jaký je v české evangelikální církvi standard, byla všechna setkání dělána v rámci neformálního a respondentovi familiárního prostředí.

Pro získání informovaného souhlasu bylo tedy třeba na konci studie každého z účastníků spravit o průběhu práce, jejím reálném tématu a zaměření, a finálních výsledcích. Z tohoto důvodu nebylo možné provést žádost o informovaný souhlas až do posledních fází práce, nicméně po skončení výzkumu nikdo z respondentů svou účast na práci nezrušil.

Mimo očekávání autora, v rámci rozhovorů někteří z účastníků uváděli do značné míry osobní informace týkající se sexuálních zkušeností a traumatických událostí zažitých v rámci dospívání a brzkého vývoje. V těchto případech je uplatňován princip anonymizace, pokud respondent specificky neuvedl, že jeho zkušenosti a rozhovor anonymizován být nemusí.

Anonymizace je nedílnou součástí tohoto výzkumu. Respondenti byli rekrutováni s podmínkou anonymizace studie zcela explicitně vyjádřenou, nicméně překvapivě velká část respondentů na anonymizaci netrvala, a uvedla že se za své odpovědi nestydí, ani se nebojí případných následků, přičemž jeden z účastníků specificky řekl, že po skončení práce by měl zájem o audiozáznam rozhovoru a případně i přepis, aby je mohl sám v budoucnu uveřejnit. Pro účely této studie však je úroveň anonymizace stejná v případě všech uvedených respondentů. Anonymizace je dále rozšířená na více než jen osobní informace, jelikož v úzce spjatých náboženských komunitách je často možné identifikovat jedince jen podle aspektů jeho života, jako je pracoviště, známosti, případně vztahy v rámci církve anebo osobní události typu rozvod, autonehoda, nebo smrt přítele. Z tohoto důvodu jsou i tyto aspekty v rámci přepisů alterovány, aby nebylo možné osobu jednotlivě dohledat výsledováním těchto faktorů.

Někteří z respondentů byli v historii hospitalizováni v psychiatrických léčebnách, nicméně v době průběhu studie byli stabilní, a sami se považovali za zcela schopné výzkum podstoupit. O rozsahu jejich minulých hospitalizací byl autor informován až v rámci průběhu výzkumu, přičemž jsou považovány za relevantní, vzhledem k roli, kterou psychický stav jedince může hrát ve vývoji radikalizace, a validita této práce by byla ohrožena, pokud by výstup z výzkumu těchto účastníků nebyl zahrnut.

V rámci posuzování etiky výzkumu byla metodologie této práce posouzena komisí pro etiku výzkumu fakulty Sociálních věd Karlovy University, (Submission #25) a byla schválena bez výhrad.

3 Empirická zjištění

V této části práce budou představena empirická zjištění, odhalená spirální analýzou. Tato zjištění budou prezentována podle kategorií, přičemž každá kategorie bude prodiskutována separátně ve vlastním oddíle. Tato sekce má za úkol průřez respondentů, kteří se studie zúčastnili, prezentovat jakožto skupinu, ne tedy jako individuální případy.

Spolu s předem představenými kategoriemi zde bude ve stručnosti prezentováno pozadí respondentů, a důvody, které je vedly ke kognitivnímu otevření, které jim poprvé umožnilo konverzi, a které vedlo k jejich přijetí – z většiny krajně – konzervativních názorů. Tyto další faktory mohou být důležité v později v individuálním zhodnocení rizik, které následuje v příští kapitole.

Tato kapitola si tedy klade za cíl představit míru radikalizace v evangelikální komunitě jako takové, základní faktory, které její členy vedou k adaptaci radikálních názorů, a názory, stejně tak jako představit jejich pohled na svět, a přiblížit jejich způsob přemýšlení.

Tato kapitola tedy začíná představením těchto doplňujících faktorů, a poté následuje představením křivd, které si potencionální útočníci nesou, a které na ně mají zásadní vliv v rámci procesu radikalizace, stejně tak jako mechanismy, díky kterým tyto křivdy respondenti zpracovávají. Dále bude představena míra odpojení od společnosti, kterou respondenti zažívají, tedy způsob, jakým přemýšlejí sami o sobě a o své roli ve společnosti, a jaké jsou důvody, proč se případně cítí ze společnosti vyloučení, anebo z jakého důvodu se sami rozhodli od společnosti izolovat. Následně dojde k představení skupin v rámci společnosti, vůči kterým se daní jedinci vymezují, a kterým kladou vinu za křivdy jim způsobené. Poté bude následovat představení legitimizačních mechanismů, díky kterým si respondenti omlouvají, a zdůvodňují svoje postoje vůči mainstreamové společnosti, politickému diskurzu, společenským změnám a těm, kteří oni vnímají jako viníky. Dále budou následovat zjištění, týkající se případných deklarácí, a hrozeb učiněných na adresu viníků, jinými slovy představení záměru spáchat extremistický čin. A jako poslední bude představena schopnost respondentů tyto činy vykonat, jinými slovy přítomnost prostředků, díky kterým by takovýto čin mohl být naplánovaný, a úspěšný.

3.1. Doplňující faktory – Konverze a vnímání světa

Bylo zjištěno, že respondenti typicky pocházeli z nevěřících rodin, které nebyly čímkoliv atypické oproti okolní společnosti, a k jejich konverzi došlo ve většině případů v 90. letech, v periodě, která je v evangelikální komunitě nazývána „probuzení“, během

kteře protestantské cířkve v řesku zaznamenaly značný řúst, přičemž mnoho ze současných evangelikálních denominací vznikly právě v této časové periodě. Jejich konverze měla řůznorodé motivace. Často však byla sama reakcí na křivdu, kterou zažívali. Většina respondentů byla touto křivdou zasažena na osobní úrovni do značné míry, a ve čtyřech případech jejich konverzi předcházela pokus o sebevraždu, přičemž jeden respondent uvedl, že kdyby k jeho konverzi nedošlo, pravděpodobně by se o sebevraždu pokusil.

Konverze byla umožněna kognitivním otevřením, způsobeným křivdou, a přijetí nového hodnotového a náboženského systému bylo umožněno potřebou uniknout ze současné situace. Ve většině případů také účastníci studie zmiňovali mystické zážitky nebo zázraky, které zažívali zpravidla těsně před konverzí, a jejich výskyt byl často citován i v relativně nedávné době. Tyto mystické zážitky tedy byly, zdá se, často motivací pro kontinuální setrvání v komunitě. U některých respondentů se zdá, že motivace prožívání zázraků je vnímána jako Boží zastání se jednotlivce nebo komunity, vůči vnějším vlivům vnímaným jako křivdy. Respondent 5 popisuje takový nedávný zážitek, kdy na Staroměstském náměstí v Praze pořádali evangelizaci, a při modlitbě za nemocné byli ti, za které se modlili uzdravováni. Respondent dále zmiňuje konverzi jednoho z německých turistů, přičemž zmiňuje křivdu, kterou cítí kvůli výstavbě mariánského sloupu: *...A satan se snaží, teď tam postavili ohromnej sloup jakoby genocidy řeskýho národa, přišernosti se tam dějou i přes to jako dál. Jen pokračovat v tom dál, protože pak ten Němec kterej uvěřil na tý rozlučce se svobodou tam byl se svýma kamarádama z Německa se prostě jenom zlejt, on tam stál s biblí, kterou dostal, německou gedeonku, u toho památníku toho Komenskýho, tam stál na tom tom, a těm ostatním klukům tam četl z Písma a kázał, hned.* (Respondent 5)

Respondenti taky často zmiňovali duchovní skutečnosti jako příčinu problémů ve společnosti a v geopolitické situaci. Osm z deseti respondentů vnímalo vliv duchovního světa jako klíčový, ať už se jednalo o situaci epidemiologickou, politickou, společenskou nebo osobní. Tento duchovní svět je respondenty vnímán jako jakási dimenze, ve které se odehrává duchovní boj, přičemž výsledky tohoto duchovního boje ovlivňují fyzický svět, ve kterém žijeme my, jakožto tělesní lidé. Duchovní boj je vnímán jako primárně ovlivněný modlitbou a postem za dané témata, přičemž „bojovat“ se dá na osobní rovině, i v rovině společenství, které se boje účastní kolektivně. Duchovní boj však není omezen na modlitby a půst, ale je taky prováděn úkony, jako je právě stavba mariánského sloupu, nebo naopak odhalení kříže smíření na Bílé hoře. Jeden z respondentů například zmiňuje vliv halal jídla na společnost: *Vlastně to je vidět v kebabárnách, a směnárnách a podobně, kde vlastně teďka*

jako křesťani můžeme jakoby pohlížet na ty kebabárny, když všude se prodává halal jídlo, tak to je jídlo obětovaný modlám. A ve chvíli kdy vlastně oni to distribuují, tak defacto nějakým způsobem duchovně působej na to okolí, a na ty lidi který to jako jedí. A ano, můžeme si říct vlastně že jakoby... my jako křesťani jsme od toho svobodný, na druhou stranu vlastně bych to úplně... (Respondent 7)

Někteří z respondentů také popisovali svoje zkušenosti s paranormálními jevy a démony, přičemž zmiňovali například vymítání (exorcismus) a pocit, že démoni jsou zodpovědní za např. rozvoj práv sexuálních menšin. Podobným způsobem vnímali například roli patriarchy, a muži připisovali finální zodpovědnost za duchovní stav rodiny, tedy autoritu, co se duchovních věcí týče. V evangelikální komunitě v Česku byl taky pozorován názor, že muži jsou ve své rodině „kněží“, tedy reprezentují rodinu před Bohem. Respondenti taky z pravidla věří, že některé chování anebo činy – například potrat – přinášejí prokletí, a toto prokletí může mít vliv i na větší skupinu lidí, jako například národ. Jeden z respondentů to popisuje následovně: *...ta svoboda bez... myšlení si že není žádné důsledky, jakoby. Že ty jsi zabil nějakýho červíčka, dobrý, že to vlastně není žádné následky, ale to je velice drsný následek na život těch lidí, to je obrovský prokletí. Přinášející jako do toho rodu to prokletí, já věřím jako v rodový prokletí u lidí který nejsou věřící. Tam 100 % určitě rodový prokletí platěj. Sám jsem vyšel z dosti okultní rodiny. (Respondent 5)*

Respondenti také často zmiňovali příchod Ježíše Krista v eschatologickém slova smyslu, a většina – ač dosti zdráhavě – uvedli, že si myslí, že je pravděpodobné že nastává doba apokalypsy. Pro evangelikální křesťany, kteří se řídí biblickou doslovností, toto znamená, že očekávají nadcházející pronásledování křesťanů, zmíněné ve zjevení Janově, a s tímto přístupem interpretují i světové události.

Dva z respondentů také uvedli předchozí členství v extremistických organizacích, a to v místní neonacistické buňce, a v bloku proti islámu. V obou případech došlo k odpojení od těchto struktur, ačkoliv respondent, který byl součástí bloku proti islámu, nepřehodnotil zásadně své názory.

3.2. Přítomnost křivdy

Každý z respondentů uvedl ve svém životě přítomnost křivdy, a to jak před konverzí, tak i často bezprostředně před a během výzkumu. Ve většině případů byla detekovatelná osobní křivda, přičemž ta zpravidla pocházela z období dospívání, nicméně společenská

křivda se ve většině případů objevila také. Značně rozpoznatelný byl pocit ohrožení nebo napadení, a to z hlediska duchovního – tedy boj s antikristem nebo ďáblem, který ovlivňuje dění ve společnosti, často však byla křivda vnímána i jako způsobená některými konkrétními lidmi, které respondenti vnímali, jako že konají v jeho jménu. Tedy ve velké části případů jejich hněv nebyl mířen například na členy politického hnutí, vůči kterému se respondenti cítili v opozici, ale pouze na vůdčí osobnosti a reprezentanty v daném hnutí.

Osobní křivdy zahrnovaly primárně rodinné konflikty, tedy konflikty s rodiči, případně rozchod/rozvod. Objevily se však i výpovědi konfliktu ve škole, a to jak s učiteli, tak s ostatními žáky. Některé z těchto křivd vyústily v permanentní odloučení od rodin, a tedy permanentní ztrátu zázemí. V jednom případě šlo i o křivdu vzniklou během pobytu v psychiatrické léčebně, která vyústila v sebepoškozování respondentem, a následně ve ztrátu důvěry v sociální systém. V některých případech byly tyto křivdy zkombinovány právě s psychickými problémy, což mimo jiné zamezovalo jejich efektivní řešení ze strany respondenta.

Křivdy celospolečenské měly primárně formu narušení ontologické bezpečnosti respondenta incidentem, který byl vnímán jako vnější hrozba. Jeden z respondentů, který pocházel z oblasti bývalé Jugoslávie, vnímal její osud jako zcela jistě způsobený vnějšími vlivy, přičemž toto rozpuštění bylo vnímané jako křivda. Křivda vzniklá asociací s jinou skupinou lidí vznikla i například v případě respondentů, kteří se ohrazovali proti vykonávání potratů. Obecně respondenti vyjadřovali strach z narušování tradičních struktur, zejména rodinných, a z toho důvodu se stavěli do opozice např. k rozšíření práv sexuálních menšin, jako právo na manželství, nebo na adopci dětí, i když většina z nich uvedla že nemají nic proti jejich životnímu stylu, dokud tento životní styl není veřejný. Jako ohrožení vnímali taky že se dle jejich názoru oslavuje tato odlišnost, což posunuje normu ve společnosti. Respondent 1 tento strach z LGBT „propagandy“ popisuje následovně: *Naprosto to, to je kyselina, jed, která má moc rozpustit skutečně celou společnost. Je to... Rodina je jeden ze základních pilířů společnosti a samozřejmě základních pilířů Božího stvoření. Proto na to útočí, proto já vnímám, že celý to LGBT já a tak dál, je jenom beranidlo, který má za cíl prorazit, rozbít základy křesťanský společnosti, západní a prorazit vlastně dveře k reformě, přeměně společnosti právě na nějakéj novej utopický ráj, kde už není ani muž, ani žena a tak dál, to je opravdu čistokrevný démonické zlo. Tomu se nedá říct nic jiného.* (Respondent 1) Tento respondent dále uvedl, že tento společenský posun má dle jeho názoru na svědomí démonická duchovní síla.

Obdobným způsobem se respondenti často cítili ohroženi covidovými opatřeními, které vnímali jako nástroj kontroly. Mnozí z respondentů je považovali za represivní prvky, které jim berou jejich osobní svobodu. I kdyby ne kvůli epidemiologické situaci, brali tato opatření jako precedens pro horší věci, které podle nich přicházejí: *Když věřím, že to je tak dobrý, tak mám právo to lidem vnutit, protože já jsem ten muž, já jsem ten spasitel a já můžu hejbat vlasama. Tohle já se strašně bojím. (...) Stát má podle mě zajišťovat právo a spravedlnost. A neprosazovat žádný svoje ideologie a idejí, což se teď teda brutálně děje.* (Respondent 1) Nicméně tento sentiment nebyl univerzální. Jeden respondent například schvaloval povinné očkování, a několik chápali opatření jako nutné zlo, které je ale do jisté míry ospravedlnitelné, a nevede k budoucímu zhoršení situace.

Mnoho z respondentů nicméně uvedlo pocit, že křesťanství jako takové čelí útoku, často ze strany elit, Evropské unie, nebo deep state (hlubokého státu, tedy skupiny lidí skrytě ovládající vlády v jejich dané zemi): *...takže jako... tamhle eurokomisařka jako navrhla že se nebude používat slovo „vánoce“? jako ano, stáhli to, ale jako... hodně to ukazuje o tom kam ta EU směřuje, pak vlastně... jak je Polsko šikanovaný, kvůli těm věcem, který oni si jakoby de facto podle katolický morálky jako snažej zařídit.* (Respondent 7) Respondenti tedy ve většině případů očekávají, že se jejich společenská situace jakožto křesťanů bude zhoršovat, částečně jako výsledek eschatologického vývoje, ale částečně kvůli opozici, kterou ze strany většinové společnosti zažívají. Často také zmiňovali ostrakizaci nebo v jednom případě fyzické napadení, jakožto reakci na veřejné vyznání křesťanské víry. U žádného z respondentů, který pocházel z nevěřící rodiny, nebyla zaznamenána kladná, nebo neutrální reakce na jejich konverzi.

Je však třeba zmínit, že v případě jednoho z respondentů došlo k sexuálnímu zneužití člověkem stejného pohlaví, přičemž tato zkušenost nadále informovala respondentův postoj vůči osobám jiného než heterosexuálního citění.

3.3. Oddělení od společnosti

Respondenti se markantně lišili mírou a způsobem odpojení od společnosti. V průzkumu se objevily prvky psychologické a osobnostní, stejně tak jako prvky spojené s důvěrou v desinformace, anebo prvky způsobené hodnotovým systémem, nebo interpretací náboženství.

Dva z respondentů byli v minulosti hospitalizováni kvůli psychickým obtížím, které byly spojené s reakcí na křivdy, jež se jim v minulosti odehrály, ale i na osobní rozhodnutí, která byla na zodpovědnosti respondentů. Je možné, že psychické poruchy se vyskytovaly ve větší části vzorku, nicméně pouze dva z respondentů pro ně v minulosti byli hospitalizováni. V obou případech byly tyto problémy závislé na období, jakým respondent zrovna procházel, a které korespondovalo s mírou vlivu psychických potíží na jeho život, nicméně jeden z těchto respondentů už nevyžadoval hospitalizaci značnou dobu, zatímco po zpětném dohledání bylo zjištěno, že druhý respondent byl přechodně hospitalizován relativně krátkou dobu po provedení rozhovoru.

Respondenti také často vykazovali známku nedůvěry k médiím. V některých případech byla tato nedůvěra v extrémní, a přerůstala ve víru v globální konspiraci, a spiknutí, které má buď zotročit, nebo odstranit značnou část populace. Jeden respondent č. 4 například uvedl: *Tam je, tam je stanovisko předního zednáře Jacquea Attaliho, který byl poradce prezidenta Mitteranda, francouzského prezidenta, jo, a on říkal: „no chceme, vlastně, musíme tu populaci snížit.“ Jo, oni by chtěli tu zlatou miliardu, takže těch 7 miliard by chtěli dát pryč. A: „Nebudeme teda dělat ty koncentráky, ale uděláme to, no, buď, buď formou tý krize, a nebo, nebo vakcína. To už v 81. navrhoval. Říkal: „Vakcína!“ takže je prostě, udělali pan Gates, říká: „budou, budou... přijde nějaká epidemie.“ Jo, no a oni si udělali vlastně vakcínu, epidemii, vlastně, vlastně si virus, potom si udělali vakcínu, a tahle vakcína, která je to MRNA, že jo, to je ten spoluvynálezce vlastně říká že to, že to prostě likviduje člověka, jo, je to hrozný, a ty lidi že nemají Boha, že jsou závislý na člověku, jo, hledá tu, tu... Tonoucí se stébla chytá, že jo. (Respondent 4)*

Celkem čtyři respondenti uvedli, že aktuální politickou situaci vnímají jako totalitu. Tato tvrzení byla původně reakce na situaci týkajících se epidemiologických opatření, přičemž respondenti ji vnímali jako desinformační kampaň: *Jako bojím se tý totality, která vlastně tady vznikla, protože vlastně jako vlastně jakoby ta menšina těch neočkovaných je tady nějakým způsobem ted'ka jako tlačena k vakcinaci násilím. (Respondent 3)* Dalo by se očekávat, že tato obava pomine ve chvíli, co pomínou opatření, nicméně při follow-upu provedeném s respondentem č. 1 respondent uvedl, že vnímá současný stav jako totalitu, protože ve chvíli, co by řekl svůj názor na válku na Ukrajině, mohl by prý být obžalován. Svoboda slova a projevu byla často vzpomínána, a respondenti si připadali, že tato jejich svoboda je jim brána. Tito respondenti se často uchýlovali k formě občanské neposlušnosti například tím, že právě epidemiologická opatření nedodržovali.

Odpojení od společnosti však bylo vnímané nejsilněji jako důsledek vnímání křesťanské komunity jako členské skupiny, a okolního světa jako nečlenské skupiny. V pěti případech respondenti explicitně vyjádřili asociaci s někým na základě jeho křesťanského vyznání, a v dalších případech bylo toto vyjádření implicitní. Stejně tak oddělení od „světa“ (jak se o nevěřící společnosti mezi křesťany často mluví) bylo vyjádřeno opakovaně. ... *Ta společnost je nevěřící. Chovaj se tady ti lidi k sobě jak prasata, já tady sám žiju mezi nevěřícma lidma na tom -----, není to vůbec jednoduchý, nedá se jím věřit, nemůžeš jakoby...* (Respondent 5) Nicméně respondenti často uváděli i oddělení od evangelikální komunity jako takové. Ten samý respondent uvedl: *Ani věřícím se často nedá věřit, jo... Nejvíc mě ublížili vlastně věřící lidi v životě s mojí manželkou, no...* (Respondent 5) Přičemž oddělení od evangelikální komunity jako takové by mělo být samo také vnímáno jako rizikový faktor, vzhledem k aspektům, uvedeným dále v této práci.

V rámci rozhovorů se objevil také prvek nedůvěry vůči technologiím, který nicméně nebyl vnímán jako jakkoliv nadprůměrný vůči běžné společnosti.

3.4. Přítomnost legitimizačního procesu

Přítomnost kognitivního procesu, který by legitimizoval násilí nebyl přímo zjištěn u žádného z respondentů. Nicméně vnímání antagonistického postoje vůči jednotlivci/skupině lidí bylo zjištěno opakovaně. Schvalování násilí nebylo detekováno jinak než implicitně, přičemž nicméně jeden z respondentů uvedl, že kdyby mohl, modlil by se za smrt některých lidí. Tomuto případu je však hodnotné věnovat speciální pozornost, a proto je mu specificky věnován prostor v sekci diskuze empirických zjištění. Celkově je míra přítomnosti legitimizačních procesů hodnocena jako nízká, a podle výsledků studie nelze generalizovat, že by schvalování násilí, nebo dokonce uvažování o aktivní participaci v něm bylo v rámci evangelikální komunity jakkoliv rozšířeno.

U některých z respondentů však byly odhaleny základní stavební kameny, které někdy formaci legitimizačního procesu předcházejí. Někteří z respondentů měli dojem, že mají nárok na něco, o co si připadají připraveni, nebo do nějaké míry vyjádřili obdiv síle, jakožto něčeho, co je správné získat, a co je hodno nějaké míry oslavy. Hledání statusu, nebo přiznané projevy agresivity byly také odhaleny, nicméně většina z těchto výskytů se týkala primárně jednoho z respondentů, a i tehdy byly tyto fenomény velmi omezeny ve svém rozsahu.

Ve dvou případech byl explicitně zjištěn i podnět, který by mohl vést k „rozmraznutí“ (unfreezing) respondentů, přesto však nebylo možné v těchto případech dojít k závěru, který by nastínil možné riziko, že by se respondenti v budoucnu mohli rozhodnout díky tomuto impulzu k násilnému činu. Byl také zaznamenán jeden případ vyhraněného nacionalismu, nicméně nebyl interpretován jako rizikový faktor, vzhledem k tomu, že respondent vyjadřoval svou frustraci s jiným konceptem, v průběhu čehož zmínil, že mu čeští občané, co se identifikují více jako Evropané než jako Češi, připadají jako kolaboranti za nacismu.

3.5. Přítomnost cíle

Podobně jako v případě legitimačního procesu, veškeré osoby či minority, které by mohly být vnímány jako rizikové skupiny ve světle potencionálního teroristického útoku ze strany člena evangelikální komunity, se dají pouze identifikovat jako rizikové v případě, že lze předpokládat, že respondent by plánoval útok na některou ze skupin, kvůli které má pocit ohrožení.

Tento předpoklad však není v rámci výzkumu ničím podložený. Jediná narážka, která by tak mohla být chápána byla narážka respondentem č. 8, který pronesl: *Já vím že ty který mě budou chtít zabít zabije Bůh.* (Respondent 8) Respondent také například vyjádřil podezření, že papež František by mohl být antikrist. Několik veřejně známých osobností, jako například Billa Gatese, dále identifikoval jako satanisty. Tento specifický případ však bude probrán do podrobnosti v příští kapitole.

Asociace skupiny lidí se satanismem však byl fenomén, který se neomezoval pouze na respondenta č. 8. Tato asociace je však často spojená právě s pocitem ohrožení, jak zmiňuje respondent 7: *doklady který pro to jsou je že když se kouknete na to umění, na to vlastně vystupování proti křesťanství, tak jako... co bojuje proti křesťanství žejo, d'ábel. Takže není to jako že bych vnímal že celá Evropská unie je d'ábel, ale teda to vedení pokud to nedělá úmyslně tak je vyloženě slepý. A když se koukneme na nějaký odevření třeba cernu, nebo nějakých těch tunelů, který byly, tak tam byly vyloženě satanistický obřady, jo, který prostě byly uveřejněny lidi si říkali: „to je bláznivý“ ale jako když někdo má duchovní vhléd, tak vidí že tam vlastně uctívaj satana.* (Respondent 7) Pokud by tedy vyvstala obava, že křesťané by proti těmto jimi vnímaným satanistům mohli použít násilí, lidi, kteří tito respondenti se satanismem asociují by mohly být vnímány jako potencionální cíle.

3.6. Představení záměru

Představení záměru spáchat jakýkoliv násilný extrémistický čin nebylo odhaleno. Nebyla odhalena ani žádná narážka, která by tento záměr mohla naznačovat. Nejbližší jakémukoliv představení záměru bylo očekávání respondentů 1, 4 a 8, že nastane situace podobná lidové revoluci, během které dojde k násilnostem vůči nyní vládnoucí elitě. Textová analýza, netnografický výzkum, ani observace o možnosti, že by se některý z respondentů rozhodl spáchat násilný extrémistický čin, a toto své rozhodnutí by jakkoliv deklaroval, nevypovídá.

Naopak, mnoho z respondentů uvádělo, že násilí pro ně není legitimním způsobem společenského boje.

3.7. Přítomnost prostředků

V případě přítomnosti prostředků nebylo možné provést výzkum do dostatečné hloubky, vzhledem k tomu že naprosté vyloučení přítomnosti prostředků spáchat teroristický čin by bylo možné pouze v případě důkladného vyšetřování respondentů, na které nebyl v rámci této studie dostatečný prostor.

Jediný faktor, který by mohl uschopnit některého z respondentů k výkonu násilného činu byl fakt, že jeden z respondentů (respondent 2) pracoval jako chemik při výrobě farmaceutických prostředků, což by mu teoreticky umožňovalo přístup k běžně nedostupným chemikáliím, stejně tak jako k vybavení pro jejich úpravu, případně možnost distribuovat tyto chemikálie do rukou jedinců, kteří by je k těmto účelům mohli využít. Z pohledu autora je však nepravděpodobné, že by se tento respondent k takové akci uchýlil.

Mimo tento případ nebyla prokázána přítomnost žádného z prostředků ke spáchání násilného činu. Autor si není vědom, že by kdokoliv z účastníků studie například vlastnil střelnou zbraň, natož pak podstoupil trénink, nebo byl členem komunity, zabývající se vojenstvím, jako je často běžné u krajně pravicových teroristů, ani žádný z respondentů nedisponoval jakýmkoliv ospravedlněním k nákupu vysokého množství hnojiv a chemikálií, které by byly možné použít k výrobě výbušniny, jako měl například Andreas Breivik.

4 Diskuze empirických zjištění

V rámci této kapitoly dojde k uvedení dat zjištěných spirální analýzou do kontextu, a k diskuzi jejich významu a důležitosti. Bude následovat sekce, v jejímž rámci dojde k zhodnocení výsledků studie, sumarizování zjištění a budou uvedeny komentáře na toto zjištění. Cílem této části práce je zhodnotit rizika plynoucí ze zjištění zde představených zasazením výsledků studie do kontextu v této studii představených modelů radikalizace.

4.1. Závažná zjištění

4.1.1. Křivdy a kognitivní otevření

Veškeré představené modely radikalizace operují s křivdou jakožto spouštěčem jedince k vydání se na cestu radikalizace. Z toho důvodu je třeba analyzovat charakter křivd, které jsou přítomné u respondentů. Určit přesný počátek křivdy je důležité z toho důvodu, že ukřivdění se primárně snaží odstranit zdroj křivdy, tedy je třeba ptát se, které typy křivd mohou vést k radikalizaci do násilného extremismu.

Podle Borumova modelu – ačkoliv vytvořeného pro zkoumání skupin radikálních islamistů – je křivda motivátorem celého procesu radikalizace od kontextu až po reakci.¹⁵⁶ Moghaddamovo pojetí přistupuje ke křivdě jako ke spouštěči, a v obou případech je v nich zvažována primárně křivda společenská, a to dlouhotrvající.¹⁵⁷ Právě pocit ohrožení, obecně zaznamenaný téměř univerzálně, může být nejrizikovějším faktorem procesu radikalizace, a aspekt, který by mohl kognitivní radikalizaci přeměnit na násilný extremismus. Je třeba zkoumat, z jakých důvodů se čeští evangelikálové cítí ohroženě. Výzkum ukázal, že důvod, proč se ohroženě cítí, je kulturní posun směrem od křesťanství a křesťanských hodnot, kvůli kterému se evangelikálové obávají, že jim bude znemožněno vyznávat svou víru způsobem, který považují za správný, nicméně faktor ontologické identity, kterou mají tito jedinci často založenou na konzervativních a tradičních hodnotách způsobuje, že když je těmito hodnotám odebírán prostor, přijde jim, že oni jsou ze společnosti vylučováni. Jako příklad jsou uvedeny dva citáty. První se odvolává na křesťanskou tradici: *Destrukce křesťanský víry. Chtěli zrušit vánoce nedávno, byl z toho takovej skandál, že prostě si to nedovolili.* (Respondent 8)

¹⁵⁶ Borum, Randy. 2011. "Radicalization into Violent Extremism I". *Journal of Strategic Security* 4 (4): 7-36. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>.

¹⁵⁷ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

Zatímco druhý se obával o to, co sám identifikoval jako křesťanské hodnoty: *Vnímám to jako agresivní útok. (...) jako někde v západní Evropě. Že by. Když tam žejto vlastně pastor, když neoddá homosexuální pár, tak ho můžou zažalovat a tak dále.* (Respondent 6)

Nicméně strach o křesťanství, a křesťanský způsob života není jediná věc, která tyto jedince tlačí do extrémních pozic. Je zde i strach z jiných náboženství, z diktatury a totality, jak ukazují následující příklady. První se týká strachu z islamistického vlivu: *Východ zahájil tažení jakoby, zahájili hidžru, a civilizace jak jí známe, tak začal konec.* (Respondent 9) Další představuje strach o svobodu slova: *No a dneska kde ta svoboda je? Jsou odsouzený za výroky na facebooku, to mi přijde jako hodně děsivý.* (Respondent 7)

Borum¹⁵⁸ i McCauley a Moskalenko¹⁵⁹ uvádí i prožívání křivdy páchané na skupině lidí, se kterou se radikalizující se člověk identifikuje. I takový typ křivdy je ve studii patrný, v tomto případě jako vymezení proti uprchlíkům z arabského světa, vzhledem k tomu že je vnímají jako nepřátele tamních křesťanů: *takže postě takový aby přicházeli do západní Evropy každý rok statisíce lidí. Já samozřejmě vím, že mezi nima jsou i třeba křesťani, I když na druhou stranu jsou známý ty příběhy, že pokud jsou na lodi křesťani, že oni už je nahazují do vody už během plavby, že jo.* (Respondent 6)

McCauley a Moskalenko však kladou zvláštní důraz také na přítomnost osobní křivdy, jakožto faktoru, který vytváří momentální prostor pro kognitivní otevření,¹⁶⁰ stejně tak jako Ramón Spaaij.¹⁶¹ Tento typ křivdy byl také odhalen v mnoha případech. Dva z respondentů v době studie procházeli obdobím těsně po rozvodu, další vyhlásil osobní insolvenci, a jiný se – jakožto podnikatel – potýkal se značně sníženými tržbami způsobenými covidovou situací, a nedostatečnou pomocí od státu.

Relevantní je v tomto případě i přítomnost dlouhodobé křivdy, jako rozvod před dlouhým časem, nebo dlouhodobá nejistota příjmů. Dalším podobným případem křivdy

¹⁵⁸ Borum, Randy. 2011. "Radicalization into Violent Extremism I". *Journal of Strategic Security* 4 (4): 7-36. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>.

¹⁵⁹ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2008. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism". *Terrorism and Political Violence* 20 (3): 415-433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Hamm, Mark S., and R. F. J. (Ramon F. J.) Spaaij. 2017 - 2017. *The Age of Lone Wolf Terrorism*. New York: Columbia University Press. <https://doi.org/10.7312/hamm18174>.

způsobující dlouhodobé potíže lze vidět například v následujícím příkladu, při kterých je přítomnost křivdy přímo navázána na nějakou formu kognitivní otevření:

Jo že ani táta ani mamka mě nedokázali nějaký nádobky přijetí naplnit. A do toho úplně ve stejnej bod mě nechala jít slečna. A tohle všechno nastalo v jeden okamžik. A to to jsou jenom 3 body, na které si vzpomínám. My tam bylo ještě něco jako jo, a tohle všechno mě ukrutně sevřelo jako natolik, jako nejsilnější tahlo jako tý dekadence nebo jako tý depky byla samozřejmě rodina, jako jo to nejbližší čím se člověk obklopuje každé den. Takže byla doba kdy jsem se po nějaký vlastně době strávený ve vnitřních bolestech a zklamáních a smutcích, tak jsem došel k tomu, že to tady ukončím. (Respondent 10)

Vzhledem k četnosti výskytu kódů patřících do kategorie „Přítomnost křivdy“ je možné zcela bezpečně prohlásit, že křivdu v nějaké formě prožili všichni respondenti, přičemž dvě z těchto kognitivních otevření vyústily v násilí spáchané na sobě samým, a v ostatních případech měla křivda zásadní vliv na jejich opuštění rodiny, kolektivu, nebo emigraci. Podle dostupných informací o procesu radikalizace je zjevné, že se vyskytly i křivdy způsobující kognitivní otevření, které by mohly skýtat riziko pro budoucí vývoj situace.

Přes to všechno se nepodařilo v rámci kvalitativních rozhovorů detekovat kognitivní otevření, které by mělo za přímý následek přehodnocování jejich postoje vůči násilí. Toto zjištění může být do značné míry vysvětleno absencí kontaktu se zprostředkovateli, jejichž zásadní vliv zmiňují Spajj a Hamm¹⁶². Nicméně tento fakt samotný může být ovlivněný vnitřní odolností evangelikální komunity vůči vnímání násilí jako způsobu změny, přičemž tento mechanismus je výsledkem evangelikálního přístupu k biblické doslovnosti, a je více vysvětlen níže. Z postojů respondentů, vyjádřených v rámci studie je patrné, že jedinci, kteří by v rámci širší evangelikální komunity sdíleli názory schvalující a podporující explicitní formu násilného boje proti jedincům, identifikovaným jako původci zmíněných křivd, by pravděpodobně čelili ostrakizaci. I tak však byli v rámci studie odhaleni jedinci, kteří násilí – minimálně v nějaké míře – schvalovali. Je tedy potřeba prozkoumat jejich konkrétní případy, a určit individuální míru rizika u respondentů, kteří známky takového procesu vykazují, a zasadit tyto postoje do kontextu. Postojovo-behaviorálně korektivní model totiž poukazuje na relativní oddělenost mezi extremistickými postoji a extremistickým

¹⁶² Spajj, Ramón. 2017. “The Radicalization Model of Lone Wolf Terrorism”. *The Age of Lone Wolf Terrorism*: 150. <https://doi.org/10.7312/hamm18174.12>.

chováním.¹⁶³ Je tedy třeba dále analyzovat uschopňující faktory, které by mohly respondenty motivovat nejen k extremistickým názorům, ale právě k extremistickému chování.

4.1.2. Rizikové jedinci v rámci studie

Abychom pochopili vznik schvalování násilí bez přímého konkrétního bodu označitelného za kognitivní otevření, je vhodné konzultovat práci Anji Dalgaard-Nielsen, zabývající se psychologickým profilováním, a uvádějící, že je třeba zkoumat specificky psychologický stav jednotlivce, máme-li porozumět riziku, které tento stav skýtá, a to pro respondenty samotné, stejně tak jako pro širší společnost.¹⁶⁴

Pokud se tedy zaměříme na individuální rizika odhalené v rámci studie, zjistíme, že respondenti 1, 4, a 8 vykazovali známky schvalování násilí, které je třeba interpretovat jako možný příznak průběhu radikalizačního procesu.

Respondent 1

Při přezkoumávání jednotlivých případů, je třeba nahlédnout k médiu, v rámci kterého respondent své schvalování násilí představuje. Lze očekávat, že v kontextu relativní anonymity a virtualitě sociální sítě se bude respondent chovat odlišně, než tváří v tvář lidem, zastávajícím opačný názor. Konkrétně respondent 1 se ve dvou statusech na sociální síti Facebook vyjádřil následovně:

„Aneb jak se spálíš zlem, které si sám zažehl. Každý nakonec sklídí to, co zasíval.“

„Bojím se. Ne ani tak o sebe, nebo o ty děti (o ty více než o sebe), bojím se o ty, kteří se zaprodali tomuto zlu. Tím, co se chystají udělat dětem na sebe strhávají něco, co nepřeji ani nejhoršímu nepříteli.

Spravedlnosti neutečou, ať již v tomto životě, nebo až na věčnosti. Nechtěl bych být v jejich kůži. Neutečou.“

¹⁶³ Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2022. “The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism”. *Terrorism and Political Violence* 34 (3): 425-450. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

¹⁶⁴ Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

V obou případech se jedná o vágní hrozby, které mohou být interpretovány jako schvalování násilí, ačkoliv žádné přímé schválení násilí neobsahují. V obou případech se jednalo o facebookové statusy od té doby smazané uživatelem, který poté deaktivoval svůj účet, reagující na v té době aktuální epidemiologickou situaci, a nařízení s ní spojené.

Ani jeden z těchto případů nevyzývá explicitně k násilí, nicméně zvláště ze druhého případu je zjevné, že by jejich autor vnímal jako ospravedlnitelné/správné, kdyby vůči lidem, vůči kterým se vymezoval, bylo násilí použito. Automaticky to neimplikuje, že by se sám odvážil, nebo by považoval za nutný násilný čin, nicméně takový čin by pravděpodobně považoval za přirozený důsledek jím vnímaného pocitu ohrožení/napadení, který v jeho případě bylo možné vnímat velmi silně.

Jeho motivací pro tak silné výroky byl jeho názor, že současná politická situace se blíží diktatuře, a násilí, které očekává, je ve skutečnosti očekávání populární revoluce vůči těmto elitám:

„Ono to možná bude znít hodně tvrdě. Má pro mě znaky, které se nejbliž podobají To je pro mě je to skutečně novo fašismus. Err ve smyslu no. No tak jeden názor, silná vláda státu, jeden názor, který je rapidně prosazovaný, umlčování oponenti jak dneska funguje progresivní levice, že jo, prostě tohle nesmí říkat, tohle si nesmíš myslet tohle nesmí sdílet, když to říkáš, tak tě vyženeme ze společenského prostoru, zničíme tě, smažeme ti účet, budeme tě cenzurovat, to má všechny rysy fašismu. Je jeden povolený názor, jedna povolená ideologie, o ní se nesmí pochybovat, nesmí se, nesmí se ani zpochybňovat, nesmí se o ní diskutovat. Kdokoliv že má jiný názor, je okamžitě nálepkován za dezinformátora nenávislného pochybovače to ježíšmarja, to tady dlouho nebylo, to jsou tady skutečně jako nevím, jestli pamatuješ 90. léta, asi moc ne, nebo jako nultý léta, ale tohle to je fenomén u nás v posledních 4-5 let, já jsem to nikdy nezažil, nikdy jsem nezažil, že když někdo řekne jinej názor, tak prostě na něj útok jako na nepřítele, který má být eliminován ze světa to, co se děje v Americe, když jsou lidi vyhazovali z práce jenom, jenom za svoje názory.“

Je nicméně nutno podotknout, že respondent se v rámci rozhovoru proti násilí silně vymezil, sám vzpomněl případ, kdy v supermarketu prodavačka odmítla obsloužit někoho bez roušky, přičemž daný nakupující ji poté napadl. Při bližších dotazech, zda toto chování odsuzuje odpověděl:

„Ostře. V žádném případě to je něco nepředstavitelného, prostě to neexistuje tady, tady je pořádek ta demokratická společnost, relativně, máme výbornou ústavu máme dobré zákony. Je tady možné demokratickým způsobem dosáhnout spravedlnosti a jakýkoliv násilí je naprosto neospravedlnitelné.“

Když byl poté v rámci observace konfrontován s touto diskrepancí, jeho odpověď byla, že „to na tom Facebooku“ někdy přeháněl a vyhrcoval, protože tam byla potřeba „nějak získat pozornost“ i kdyby to znamenalo některé věci přehnat i do relativně extrémních mezí. Nicméně v dubnu roku 2022 došel k závěru že svými příspěvky na Facebooku „rozděluje společnost“ a z tohoto důvodu si Facebook, jedinou sociální síť, na které byl dle znalostí autora nějak aktivní, smazal. Bohužel, součástí tohoto kroku bylo i smazání Facebook Messengeru, kde předtím, když byl konfrontován autorem s útoky na zdravotníky, s tímto postupem ostentativně souhlasil, uváděje, že si za to můžou sami. Nicméně vzhledem k chybějícím datům z důvodu smazání Messengeru zde není možné přesně citovat.

Z uvedených dat je autorovým dojmem, že respondent by vnímal možné násilí na členech vlády, zástupcích lékařské komunity, nebo jiných lidech, které respondent vnímá jako elity určující „mainstream“, jako přirozený důsledek jejich akcí, které on vnímá jako umožňující nástup totality, a násilí mířené proti nim by chápal jako obranu lidu proti totalitě. Sám by se tohoto násilí pravděpodobně neúčastnil, ale vnímal by ho jako pochopitelné. V kontextu lineárního modelu Anji Dalgaard-Nielsen lze vnímat přítomnost prvních tří fází tohoto modelu,¹⁶⁵ tedy identifikace problému jako nejen neštěstí, ale jako nespravedlnost, sestavení morálního ospravedlnění násilí, a obviňování obětí.

Reálné nebezpečí ze strany tohoto respondenta však aktuálně nehrozí, a bylo by nutné, aby v jeho životě nastalo nové kognitivní otevření, pravděpodobně asistované zprostředkovatelem, které by respondenta vedlo k tomu se na násilí aktivně účastnit. Nicméně názor autora je takový, že i vůči podobným situacím by byl respondent značně odolný.

Respondent 4

¹⁶⁵ Ibid.

U druhého z rizikových respondentů se tendence ke schvalování násilí objevila pouze v kvalitativním rozhovoru. Na jeho facebookové stránce sice byl v minulosti sdílen příspěvek, ve kterém jsou údajné záběry nepokojů na Srí Lance, přičemž ve videu je nápis: „*Na Srí Lance došla lidem trpělivost. Už nemají co ztratit, nemají peníze ani jídlo, Začali bít na ulici prolhané novináře a politikům vypalují jejich vily.*“ Respondent sám tento příspěvek však nekomentoval, nicméně jeho sdílení je relevantní ve světle jeho komentářů v rámci rozhovoru:

No a vlastně ta opozice se nějakým způsobem sjednotila, ale tady je velký vliv těch korporátních médií, že jo, česká televize, ČRo a oni lžou! Prostě ty lidi je asi budou potom trestat, protože oni, oni...

Já teďka jsem na AC 24, myslím, jak to je taková ta prognóza, že prostě tyhle vládcí všichni... Takže prej zahynou, jo. Ti lidi až to všichni poznají, co to je, je to genocida, tak je všechny... ta tajná vláda, celosvětová teda, Iluminátská s tím počítá, že tady tyhle budou smetení. Lidi je prostě zničej, až to bude prostě masově umírat pod těma, těma, lékama teda takzvanýma.

Podobně jako u předchozího respondenta, je zjevné očekávání násilných občanských akcí v rámci odmítnutí epidemiologických opatření, nicméně zde je evidentně doplněno silným přesvědčením o fakticitě desinformačních teorií. Uvedený příspěvek tedy respondent pravděpodobně vnímá jako výsledek politické situace, který sám předpovídal, a tím mu pravděpodobně slouží k potvrzení jeho předem existujícího pohledu na svět. Opět tedy nelze vyvodit že by respondent schvaloval násilí, nebo jej přímo plánoval. Jako jediný z respondentů však u něho došlo k implikovanému schvalování ničení majetku (vylévání vakcín) nicméně ani výskyt tohoto fenoménu není zcela jednoznačný. Byl zjištěn, když byl dotázán, jestli si myslí že je správný postup vylévat/ničit dávky vakcín, pokud k nim člověk dostane přístup:

No takhle. Miluj bližního jako sebe a já bych si do sebe svojí vůlí nedal, protože je to jed, tak prostě, i tohle myslím že je možný, že prostě aby se k tomu, to jako prostě to ovoce, který je otrávený, nebudeš ho někomu nabízet, žejo, tak je to jasný žejo.

Je tedy jasné, že ačkoliv by respondent pravděpodobně považoval za správný postup zničení dávky vakcíny, kdyby s ní přišel do styku, není z jeho odpovědi jasné, že by se o podobnou akci aktivně snažil, přičemž jeho motivace k takovému činu je navíc motivovaný desinformacemi, kterým věří. Tyto desinformace u něho způsobují krajní oddělení od společnosti, a prezentují potencionální problém při výskytu dalších událostí, které by si respondent mohl zasadit do kontextu svého světového názoru, pokud by takové události v jeho očích vyzývaly k obraně způsobem, který se neshoduje s legitimními prostředky. Je třeba zmínit, že respondent se v minulosti zabýval bojovým uměním, a vyjadřoval jistý obdiv k příslušníkům silových složek, jelikož v jejich řadách měl rodinné příslušníky, a zmínil, že už od nízkého věku chtěl bránit tuto zemi. Potencionální problém by tedy mohl nastat, kdyby se jeho pocit ohrožení stupňoval. V době rozhovoru vnímal jako hrozbu primárně covidová opatření, a s nimi spojenou situaci:

já si, já jsem poslal předeviděm to co to je PCR jo. Jednak je to úplně blbý, a jednak to vlastně zasahuje do toho, do toho našeho těla, že jo, ty štětičky, to má něco na sobě, vlastně možná je to i radioaktivní. A, a je to, no a i ty výrobci to hodnotí jako neprůkazný, a dneska oni mají 3 typy těch PCR testů. Jedna je bílá, jedna je růžová, a jedna je zelená. Tu zelenou, tu zelenou ti dávají do těch zahraničních podniků, aby ti lidi byli negativní, jo tam to vyjde vždycky negativní, jo, ty růžový, ty jsou pozitivní, to dávají do těch, k těm důchodcům, a do těch krámů, a ty bílý, to jsou jako mezi. Takže i takováhle manipulace je tam, je to komplot, totální komplot.

Lze tedy usoudit, že ačkoliv respondent vykazuje značnou míru kognitivní radikalizace. Je nicméně pravděpodobné, že by ani v budoucnu nehledal řešení v násilí, vzhledem k tomu, že sám uvádí jako potencionální způsob změny aktuálního pořádku skrze justici, přičemž zmínil několik probíhajících procesů, a také demokratickou politickou akci:

A rozhodně, takhle. Ono to je myslím si, že když by se mělo tady něco změnit, tak by se asi ta skutečně Křesťanská idea měla prezentovat i v tý politice (...) já měl takovou určitou ideu. Ono by to chtělo asi založit skutečně křesťanskou stranu, já bych jí dal titul, titul „strana života“ na biblickým, novozákonním principu, protože všichni hledají ten život, očekávají ten život, „jak vítání jsou posli pokoje. (parafráze bible)“

Respondent je tedy pravděpodobně v podobné fázi modelu lineární progresse podle Dalgaard-Nielsen,¹⁶⁶ jako respondent zmiňovaný před ním. Stav tohoto respondenta lze tedy dobře sumarizovat komentářem poskytnutým jedním z kolegů, jež se účastnil na ověřování validity textové analýzy skrze nezávislé kódování: „Odpojení respondenta od společnosti je patrné, zpochybnění společenského systému (volby) není však absolutní a respondent např. vidí řešení u vytvoření vlastní politické strany. Přítomnost legitimačního mechanismu je patrná pouze za předpokladu, že bychom interpretovali výrazy o satanismu, jako legitimize potenciálního násilí. Respondent neuvádí konkrétní cíle ani nepředstavuje násilný záměr.“

Lze tedy očekávat, že další postup po schodech k násilnému extremismu¹⁶⁷ by musel být vyvolaný externím impulsem, tedy zprostředkovatelem¹⁶⁸, který by stál za další legitimační násilí, a případně motivoval respondenta k násilné akci.

Respondent 8

Třetí z respondentů, vyhodnocený jako rizikový je důležitý příklad, který hovoří k důležitosti vnímání kognitivní radikalizace jako výsledku psychologických procesů. Respondent neschvaluje násilí otevřeně, nicméně svolává na lidi kolem sebe Boží soud. Pravděpodobně nejrelevantnější z citátů na toto téma je důležitý, jelikož paradoxně obsahuje i primární důvod, proč se autor této práce domnívá, že je skutečná radikalizace k násilnému extremismu je v evangelikální komunitě vysoce nepravděpodobná. Na otázku, co si myslí že bychom my (křesťané) měli dělat ohledně nálad ve společnosti, případného úpadku, a jestli by Bůh mohl někoho odsoudit k smrti odpověděl:

Já to řeknu asi takhle. Kdyby jsem mohl, tak se modlím za to aby Bůh sprovodil mnoho lidí ze světa, a ano, někdy se modlím aby Bůh odklidil některý nepřátele podle žalmů. To je pravda. Ale nemůžu se modlit tak, aby Bůh zastavil tolik lidí, který ještě budou činit pokání. I když jsou dneska bezbožní. Na to nemám právo, a mám hlavně Boží milosrdenství a znám

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

¹⁶⁸ Spaaij, Ramón. 2017. "The Radicalization Model of Lone Wolf Terrorism". *The Age of Lone Wolf Terrorism*: 150. <https://doi.org/10.7312/hamm18174.12>.

Boží lásku. Takže se takhle nemůžu modlit. My se můžeme modlit proti nečistým duchům, protože nebojujeme proti tělu a krvi, ale proti duchu, mocnostem, vládám a temnotám. Takže já nesvolávám na lidi smrt, ale svolávám zkázu na ty pekelné mocnosti, království moci a slávy. Prokletý slávy, takhle. A když někdo umře, co se dá dělat. Když někdo příliš dlouho slouží satanovi, a já se budu modlit proti tomu duchu... rozumíš mi. Akce vyvolá reakci.

Podle této odpovědi by se pravděpodobně jeho pozice dala označit jako podobně závažná jako u předchozích dvou respondentů, nicméně další jeho komentáře na tuto situaci vrhají nové světlo:

A všimni si kolik služebníků umírá poslední dobou. I křesťanů. Myslíš že někdy už Bůh neřekne "beru si je proto že byli tak dlouho věrný, že už vyplnili co já jsem potřeboval, a i když odejdou dřív, já je přijímám!" A myslíš že o těch ostatních Bůh třeba neřekne: "jejich hříchy, už jich je tolik, vydejte ho satanu, to jeho tělo, aby mohl být zachráněn jeho duch?" Někdy je lepší pro mnoho lidí umřít. Je to tvrdý, ale kdybych neznal smrt tváří v tvář, tak bych takhle nemluvil. Bůh mi ukázal, a vícekrát ke mně mluvil, ulice plný mrtvol.

V dalších místech, ve kterých je tento sentiment přítomný, je patrný jasný eschatologický charakter jeho uvažování o tomto tématu. Tedy, že svoje očekávání „ulic plných mrtvol“ vztahuje na očekávání toho, že brzy nastane doba apokalypsy, a z toho důvodu lze toto neštěstí očekávat, a křesťané by se měli smířit s tím, že ho kolem sebe uvidí. Vzhledem k tomu, že podle běžných výkladů Janova Zjevení dojde ke konci věků k úplnému rozpadu společnosti tedy pravděpodobně dojde k úplnému rozpadu společenských norem, a násilí bude mnohem běžnější, než v současné situaci. V tomto kontextu je potřeba vnímat i ostatní respondentovy výroky. Také to, že sám sebe vnímá jako vyvoleného k jistému účelu:

Je mi teprv sice – (věk respondenta, z důvodu anonymizace odstraněný), ale Bůh mění mě, a já změním svět. Jde to postupně, ale já se nebudu bát. Já vím že lidi se mě budou bát, když půjdou proti mě, a lidi se mě budou bát, protože já se bojím Boha, rozumíš mi, děs a hrůza padne na moje nepřátele, a bázeň na moje přátele. Protože i já chodím v bázni Boží, a vím co je to děs. Dokonce i vím co je to děs, když jsem byl v Boží přízni...

V evangelikální komunitě je navíc relativně rozšířený způsob přemýšlení nad sebou samým jako nad bojovníkem, bojujícím Boží boje. Boj v tomto kontextu většinou znamená duchovní, tedy modlitební a morální, jako například nepropadat hříchu, a primárně – nezapřít své křesťanství pod tlakem. Mučednictví sice není koncept, který by byl v evangelikálním světě přesprávně běžný, nicméně zvláště při tématu misie je věrnost „až na smrt“ považována za vysoce úctyhodnou. Toto je navíc motivováno veršem z Matoušova evangelia, ve kterém Ježíš říká: „Kdo mě však před lidmi zapře, toho i já zapru před svým Otcem, který je v nebesích.“ Historie mučednictví v rámci ranné církve navíc dodnes informuje evangelikální postoj k zapírání Krista. Právě v rámci tohoto kontextu je třeba interpretovat respondentovy záměry, když se během některých momentů v rozhovoru respondent obracel k autorovi, jakožto svému spolubojovníku:

Možná, možná že kdyby jsi měl stát v boji, tak by pro tebe nebylo snadný bojovat. A vnímám, jestli strach, ale to je normální, já taky někdy vnímám strach. Ale ty by jsi prostě za Pána ten život dal, a já to vím, a to je důležitý.

Respondent tedy očekává brzké naplnění apokalyptických proroctví, jejichž součástí je právě pronásledování křesťanů, a nucení je zapřít Krista. Respondent jasně uvádí, že konec světa očekává v brzké době, a že bude předcházen pádem světových mocností, přičemž zmiňuje i přesné pořadí světových velmocí, které mají padnout, a to sice USA, následované Evropou, Ruskem, a poté Čínou, ačkoliv dodává: *Sud' to Pán, já věřím že je to od něj.* Připouští tedy možnost omylu, tedy je zjevné, že neztratil schopnost sebereflexe. Přesto však očekává třetí světovou válku, o které odhaduje, že je 15 – 20 let v budoucnu, přičemž ji identifikuje s druhým apokalyptickým jezdcem, zmíněným v Janově Zjevení. 10 – 15 let po těchto událostech očekává konec časů, při kterém očekává příchod konkrétních démonů. Z netnografických dat je také možné usuzovat, že k jeho očekávání přispívají zahraniční informační zdroje, které slouží jako facilitátor jeho radikalizace. Následující text je jedním z jeho facebookových statusů:

VÁLKA V USA

Chvála Pánu za sestru Glyndu a podobné proroky, kteří nás připravují na soužení jež přichází.

Věřím že pád USA začíná už tento rok. Bude to strašné. Nevím ale kdy začne válka v Americe. Řekl bych však že je to možné už v následujících letech.

Díky ----- --- ---- že se také snažíš varovat další lidi, aby opustili svůj hřích.

Bůh se hněvá a času na zemi mnohým lidem zbývá velmi málo.

Myslím že to bylo asi minulý rok, kdy mi Bůh říkal zvláště o USA, ale i jiných národech, že bude tolik mrtvých, že to nebudou stíhat krematoria.

Žijeme v těžké době. Nesmíme se však bát a ani nechat zastrašit..

Respondent zde s největší pravděpodobností neschvaluje násilí, jelikož pravděpodobně referuje k Božím soudu naplněným skrze občanskou válku, tzn. nestaví se na žádnou stranu konfliktu, což je v ostatních poznámkách a příspěvcích minimálně implikováno, spíše pouze předpovídá, že se násilí bude odehrávat, vzhledem ke zlovůli ďábla, který poštvé proti sobě různé části společnosti. Je však možné, že tuto předpověď vnímá jako předpověď násilí vůči křesťanům, kteří budou na jedné ze stran konfliktu, Přičemž poté by zcela zjevně zaujal stranu svých souvěrců.

K přesnému pochopení respondentova pocitu napadení a jeho cesty v rámci radikalizačních modelů je třeba porozumět, jaké prvotní křivdy respondent prožil. Z tohoto důvodu je tomuto tématu věnována bližší pozornost.

Respondent v rozhovoru zmiňoval mnoho křivd, které mu byly v minulosti vykonány, přičemž jejich počátek byl v rodinné situaci, a křivdy si respondent nesl i ze školy. Zmiňoval křivdy, kterých se na něm dopustila učitelka, a šikany, která se primárně dotýkala jeho bratra. Jeho hlavní křivda, která ho provází od šestnácti let, se však odehrála, když mu byly jedním z jeho přátel na „party“ do nápoje podstrčeny drogy, což odstartovalo jeho psychické potíže, které vyvrcholily prvním ze tří pokusů o sebevraždu, což mělo za následek jeho diagnózu – paranoidní schizofrenie.

Poté respondent zmiňoval mnoho křivd, kterých se na něm dopustil personál psychiatrických zařízení, ve kterých byl hospitalizován, přičemž je vinil ze sebepoškození, kterým v té době trpěl. Tyto léčebny vnímal jako místa, kde se jejich personál snaží ho „zlomit“ medikací, když dle jejich názoru nespolupracoval. V léčebnách strávil dohromady rok a tři čtvrtě, přičemž zmiňuje například léčbu elektrošoky, a násilí ze strany doktorů, jakožto křivdy, které v té době prožil.

Někdy v době po hospitalizaci si taky prošel sexuálním zneužitím ze strany staršího muže, přičemž dalších devět měsíců žil, jak sám řekl:

„...de facto v něčem bisexuálním. Nikdy jsem teda neměl sex s chlapem, (Autor pravděpodobně myslí anální sex, jelikož orální sex, jehož recipientem byl ze strany již zmíněného muže byl předmětem zmíněného sexuálního zneužití. Pozn. Autora.) nikdy jsem nikomu nekouřil péro naštěstí, ale měl jsem problém s tím, že párkrát se mi ještě stalo, že jako cosi ještě mezi nějakým chlapem pak měl.“

Toto sexuální zneužití také v pozdější době informovalo jeho názory na homosexualitu. Jeho nejaktuálnější křivdou však byl fakt, že v průběhu minulého roku prošel rozvodem, ze kterého vinil svou bývalou ženu, kvůli které údajně vysadil předepsané léky, což ho dohnalo po zhruba deseti letech opět do psychiatrické léčebny, přičemž jeho manželka ho poté opustila a v době krátce po rozhovoru měla svatbu s jiným mužem.

Respondent dále vykazoval značnou míru pocitu síly a vnímání sama sebe jako ochránce, mimo jiné právě v kontextu svého nedávného rozvodu:

Zatím jsem během života nenašel nic, co by přede mnou mohlo stát. Kromě Pána. Nic. Vždycky když jsem něco chtěl dosáhnout, tak jsem toho dosáhl. A vím že silou ji nedostanu. Mocí taky ne. Ale Duchem jí můžu získat zpátky. Ona může učinit pokání, a já prostě s ní chci aspoň před tou svatbou mluvit. Ale nechám to na ní.

Podle svých slov je respondent nesmrtelný, nepamatuje si že by „úplně“ něco prohrál, považuje se za charakterově silného, a zmiňuje, že nezná nikoho, kdo by se mu dokázal postavit, když je našťvaný, a to ani ve více lidech.

Tento fakt indikuje značnou míru honby za důležitostí a hledání statusu, jakožto silného a mužného, což bylo již dříve mnohokrát identifikováno jako rizikový faktor v rámci psychologického profilování potencionálních teroristů, mimo jiné právě Spaaijem a Hammem.¹⁶⁹ Respondent taky v minulosti zmínil své dřívější agresivní sklony, spjaté s jeho psychickým stavem:

¹⁶⁹ Allison G. Smith. „Risk factors and indicators associated with radicalization to terrorism in the United States: What research sponsored by the National Institute of Justice tells us“. *Office of Justice Programs*. 2018. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/251789.pdf>

Dřív tam byla nějak síla rozdrtit, zničit, zlomit, když někdo něco proti mně má. Naštěstí jsem to většinou dokázal krotit a naštěstí většina lidí utekla, nebo prostě nechtěla se mnou mít nic společného, když jsem byl naštvanej.

Sám zmiňuje, že tyto sklony prožíval, protože v té době byl démonizovaný, což také značí, že aktuálně reflektuje tyto sklony jako špatné, vzhledem k tomu, že v rámci křesťanství je jakákoliv asociace s démony vždycky extrémně negativní. V kontextu jím prožitých křivd však také uvedl, že s ním nikdo nechce mít problémy, a že mu jeho křivdy daly vytrvalost, houževnatost, odvalu a sílu. Pravděpodobně nejdůležitější z výroků jím pronesených je následující:

Já vím že jsem nesmrtelný. Já vím že ty který mě budou chtít zabít zabije Bůh.

Lze tedy pozorovat, že okolnosti a psychický stav respondenta v minulosti byl problém pro něj, i pro jeho okolí. Bylo u něj taky zaznamenáno hledání statusu i v rámci pracoviště, a to konkrétně skrze módní doplňky, oblečení a vlastnictví luxusní osobní elektroniky.

Je nabíledni považovat tohoto respondenta za ohroženého radikalizací. Ačkoliv podle observací česká evangelikální církev nepovažuje násilí za legitimní postup v řešení problémů, vzhledem k biblické doslovnosti, aplikované na verš Efezským 6:12, je možné že by tento respondent v rámci případných dalších psychických problémů vnímal někoho jako hrozbu, i když by reálně hrozbou nebyl, a vzal by do rukou „Boží“ vůli, podle postoje „*ty který mě budou chtít zabít zabije Bůh.*“

Je do jisté míry také ohrožen ze strany zprostředkovatelů, a to hlavně v rámci kyberprostoru. V kontextu představených modelů radikalizace je však třeba zvážit několik faktorů. V lineárním modelu Anji Dalgaard-Nielsen¹⁷⁰ by tento respondent mohl být považován jako v pátém ze šesti stupňů, a je u něj tedy přítomno i přenesení odpovědnosti (v tomto případě na Boha) a – ač relativně málo zřetelná – dehumanizace oběti pomocí jazyka.

¹⁷⁰ Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

Nicméně přes to všechno je nepravděpodobné, že by respondent jakkoliv zvažoval či plánoval, natož potom deklaroval úmysl vlastní násilné akce, jak by to předvídal Spaaij.¹⁷¹ Když dává příklad možnosti násilí jako Božího soudu, nepoukazuje na násilí způsobené tím člověkem, „kvůli“ kterému daní lidé zemřeli:

Vzpomeň si na Ananiáše a Zafiru, lidi který hodně řešili v církvi umřeli. Vzpomeň si na x věci, kolik bylo mrtvejch kvůli apoštolu Pavlovi (...) Tehdy mnozí umřeli, dokonce i z těch pronásledovatelů. Vzpomeň si na Heroda – sežrali ho červi.

Spíše, stejně jako dva předchozí respondenti, vnímá něčí potencionální smrt jako důsledek jeho vlastních činů. Vzhledem k těmto okolnostem ho autor nepovažuje za pravděpodobného útočníka, což může být také potvrzeno daty získanými observací. Respondent šel po rozhovoru autora doprovodit, což zahrnovalo společný kus cesty veřejnou dopravou. V průběhu jízdy byl respondent konfrontován policisty, vzhledem k tomu že neměl nasazenou ochranu dýchacích cest, a byla mu udělena pokuta ve výši 500 Kč. Pokutu přijal, s policisty jednal zcela slušně, korektně a přátelsky, a když byl po vystoupení z vozidla autorem tázán, jestli považuje pokutu za nespravedlivou, odpověděl že ne, a že chápe složitost situace. Ačkoliv se považuje za jednoho z „ostatku“, jednoho z mála se správným poznáním Boha, dává důraz na hlásání Božího slova v lásce. Na lásku se také odvolával v průběhu celého rozhovoru, observace, i na sociálních sítích, a nebyla zjištěna žádná indikace vnímání lásky v rámci jiné než běžné definice, která zahrnuje nenásilí a je zaměřena na pomoc a útěchu.

Pravděpodobně tedy není bezprostředním rizikem svému okolí. Nicméně jeho psychologický profil vykazuje zvýšené riziko radikalizace, a je třeba mu zajistit veškerou podporu potřebnou k zajištění bezpečnosti jeho, a jeho okolí.

4.1.3. Další důležitá zjištění

Dva z respondentů již měli v minulosti zkušenost s členstvím v extremistické organizaci. Tři z respondentů prošli procesem deradikalizace, dva zmínění se v rámci tohoto procesu odpojili od radikální skupiny, a třetí se sám radikalizoval svou přítomností v on-line

¹⁷¹ Spaaij, Ramón. 2017. “The Radicalization Model of Lone Wolf Terrorism”. *The Age of Lone Wolf Terrorism*: 150. <https://doi.org/10.7312/hamm18174.12>.

prostoru, a v procesu deradikalizace mu asistovala komunita básníků, do které se dostal v rámci své vlastní tvorby.

Jeden z respondentů, jejichž výpověď se prokázala být relevantní, byl bývalý člen bloku proti islámu. Stejně jako u ostatních respondentů, byla u něj zaznamenána vysoká míra pocitu ohrožení/napadení, ačkoliv v jeho případě byla značně nadprůměrně výrazná. Mimo relativně standartní pocit ohrožení ze strany liberálních organizací a mainstreamu byla v tomto případě zjevná vysoká informovanost o tématu blízkovýchodní imigrace, a o konkrétních procesech, které respondent považoval za způsob dobývání Evropy. Důležité zjištění v rámci tohoto rozhovoru je právě fixace na islám jako na hlavní antagonistickou sílu, která působí zlo v životě jednotlivce, i ve vývoji společnosti.

Míra kognitivní radikalizace v jeho případě byla značná, ačkoliv ne extrémní, a nedosahovala výšek některých jiných respondentů. Faktor v tomto rozhovoru důležitý byl právě jeho napojení na blok proti islámu, a jeho kontakty v rámci této skupiny. Ačkoliv se nepodařilo skrze něho proniknout do další vrstvy potencionálních respondentů, důležité zjištění z rozhovoru pořízeno potvrzovalo předchozí pozorování v případech křesťanské radikalizace, jako případy Andrese Breivika a Brentona Tarranta, a to sice že křesťanství je z jejich pohledu slabé, a nebrání se tak, jak by mělo. Fascinace silou, přítomná u většiny násilných extremistů, v jeho případě byla pouze implikovaná (když se zmiňoval o Petru Hamplovi – konzervativnímu sociologovi a bývalému předsedovi alternativy pro Česko, o němž řekl: *že to není jakoby... silnej bojovník*) přičemž tato zmínka, jakožto jediný náznak hledání síly, není dostatečně relevantní pro účely této práce.

Nicméně když byl požádán, aby popsal ostatní členy tohoto hnutí, popsal jejich postoj ke křesťanství následovně: *„Oni nemaj žádnéj přesah do křesťanský církve. Oni vlastně nevnímaj křesťanství jako duchovní věc, vnímaj to jako tradiční věc, ke které se nehlasí. A jakože ano, mají rádi vánoce, mají rádi všechno. Maj rádi vánoce, mají rádi všechno, ale neberou jakože křesťanství by bylo ta věc jakoby která je nosná...“* Když šlo o to popsat rozdíly mezi jedním dalším bloku proti islámu a jím samotným, odpověděl následovně: *„Jako, to je složitý, protože on jako... doufá že jakoby se najdou nějaký racionálně uvažující lidi, který uviděj v tom islámu tu hrozbu, kterou ten islám ve skutečnosti opravdu je, a něco proti tomu podniknou, a vlastně i když je jakože křesťan, tak nevnímá ten duchovní přesah.“* (Respondent 7)

Přesahem je zde zcela jasně myšlen rozměr duchovního boje, který respondent považuje za klíčový. Respondent vnímá duchovní situaci jakožto klíčovou pro fyzický svět, jak bylo již uvedeno v rámci sekce empirických zjištění.

Jinými slovy, respondent zcela zjevně referuje o biblickém verši v Efezským, 6:12, kde se píše: „Neboť náš zápas není proti krvi a tělu, ale proti vládám, proti autoritám, proti světovládcům této temnoty, proti duchovním mocnostem zla v nebeských oblastech.“ Respondent tedy projevuje víru v duchovní svět, který přesahuje naši fyzickou realitu, a v rámci kterého je třeba bojovat, a to modlitbou, vymítáním démonů, a – v případě tohoto respondenta z hlavní části – evangelizací. Tedy ačkoliv má respondent antagonistický přístup k některým minoritám, a v jeho případě nebylo přítomné jasné vymezení se vůči násilí (ačkoliv bylo přítomno vymezení se vůči násilí v rámci vymezení se vůči násilí páchaným islámem) je velmi málo pravděpodobné, že by v blízké budoucnosti tento respondent použil, nebo i jen schvaloval použití síly v rámci boje proti islámu, nebo proti společenským změnám jako takovým.

Ze zkušenosti autora je tento postoj v rámci evangelikální církve téměř universální, a jeho vliv je slyšet i u ostatních respondentů, účastnících se výzkumu. Tento fakt staví českou evangelikální komunitu do zvláštní juxtapozice, v rámci které je možné pozorovat velmi vysokou míru kognitivní radikalizace, u které je však přesto vysoce nepravděpodobné uchýlení se k extremistickému činu.

V tomto kontextu je možné vnímat radikalizaci evangelikální komunity jako bližší přístupu Kena Reidyho.¹⁷² Ken Reidy popisuje radikalizaci ne jako proces, na jehož začátku je běžný člen společnosti, a na jehož konci je člověk plánující spáchání násilného činu. Radikalizaci v tomto kontextu vnímá jako vektor, tedy jako proces, který se běžně vyskytuje, nicméně jeho začátek a konec však není vždy jasně daný.

Reidy zmiňuje dva příklady, ve kterých proběhlo k procesu radikalizace, velmi analogickém Borumovu¹⁷³ kolektivnímu modelu: „Členové se stýkaly pouze s dalšími členy. Ignorovali své rodiny, a opustily okolní svět. Výměnnou za to prožívali silný pocit sounáležitosti, a možná získávají přístup k ezoterickým ‚pravdám‘, jiným lidem

¹⁷² Reidy, Ken. 2018. “Radicalization as a Vector: Exploring Non-Violent and Benevolent Processes of Radicalization”. *Journal for deradicalization* 14 (Spring): 249-294.

¹⁷³ Borum, Randy. 2003. “Understanding the Terrorist Mind-set”. *FBI law enforcement bulletin* 72 (7)

zapovězeným.¹⁷⁴ Tento konkrétní proces však nevyústil v násilný útok, ale ve vznik služby PayPal. Reidy dále zmiňuje i radikalizované skupiny humanitárních pracovníků muslimského vyznání, kteří, stejně tak jako je běžné u teroristů, odcestovali do arabských zemí, nicméně místo trávení času v táborech teroristů, procházejíce cvičením, tito věnovali veškerý svůj čas pomoci v uprchlických táborech.¹⁷⁵ Reidy tedy popisuje benevolentní, nenásilnou radikalizaci, která neústí v žádný násilný čin, přesto že blízce připomíná proces radikalizace popsany zde zmíněnými modely.

Další faktor, který ovlivňuje potencionální proces radikalizace českých evangelikálních křesťanů je fakt, že biblická doslovnost mimo jiné vede i k odmítnutí pomsty jako legitimního postupu. 1. Petrova 3:9 například věřící nabádá: „Neodplácejte zlým za zlé ani urážkou za urážku, ale naopak žehnejte; vždyť k tomu jste byli povoláni, abyste jako dědictví obdrželi požehnání.“ V Matoušově evangeliu se dále například nachází verš, motivující Ježíšovy následovníky snášet potupu, kterou budou zažívat: „Já však vám pravím, abyste neodporovali zlému člověku, ale když tě někdo udeří do pravé tváře, nastav mu i druhou tvář.“¹⁷⁶ Lze tedy očekávat, že tyto principy budou vštípeny do většiny českých evangelikálů, a ačkoliv u nich může dojít ke kognitivní radikalizaci, pravděpodobně mimo jiné i kvůli těmto morálním hodnotám nedojde k násilnému činu. Procesu radikalizace tedy jsou často účastni, nicméně její směr je vede mimo oblast, ve které by se mohli rozhodnout spáchat násilný čin.

Radikalizaci je tedy možné vnímat jako proces, který probíhá častěji, než pouze u teroristických skupin a osamělých útočníků.¹⁷⁷ Z tohoto důvodu je třeba na radikalizaci respondentů této studie jako na silně přítomnou, přesto však značně vzdálené definici násilného extremisty. Khalil, Horgan a Zeuthen zmiňují právě oddělení mezi radikálními postoji – které jsou v evangelikálním prostředí jednoduše pozorovatelné – a extremistickým

¹⁷⁴ Reidy, Ken. 2018. “Radicalization as a Vector: Exploring Non-Violent and Benevolent Processes of Radicalization”. *Journal for deradicalization* 14 (Spring):. str.255

¹⁷⁵ Ibid. str. 250

¹⁷⁶ Matouš 5:39

¹⁷⁷ Reidy, Ken. 2018. “Radicalization as a Vector: Exploring Non-Violent and Benevolent Processes of Radicalization”. *Journal for deradicalization* 14 (Spring)

jednáním, které vnímá násilí jako odpověď na křivdy, které radikální postoje způsobují.¹⁷⁸ Podle druhého pyramidového modelu zmíněného McCauleym a Moskalenko lze tedy sledovat výskyt respondentů na druhém patře této pyramidy, tedy v patře aktivismu.¹⁷⁹

Hlavní výzkumná otázka této práce zní: „Je možné, aby v rámci české evangelikální komunity došlo k radikalizaci jednotlivce do té míry, že by se dal považovat za hrozbu společnosti, nebo některé její části? Je tedy možné, že by česká evangelikální komunita, ať už v rámci soustředěného tlaku, nebo jako vedlejší produkt, vyprodukovala jedince, který by spáchal násilný útok?“

Odpověď na tuto otázku i přes všechny zmíněné aspekty zní: Ano. Tento vývoj skutečně možný je, nicméně je těžké určit, do jaké míry by evangelikální komunita sama byla zodpovědná za tuto radikalizaci. Způsoby potencionální radikalizace k násilnému extremismu jsou prozkoumány v následující sekci.

4.2. Teorie možností vzniku radikalizovaných jedinců v rámci české evangelikální komunity

Obecně lze tedy konstatovat, že v rámci české evangelikální komunity je silná sebereflexe, která zabraňuje kognitivnímu procesu, který legitimizuje vznik násilného chování, jakožto způsobu řešení problému. Ačkoliv zcela jistě v rámci církve lze rozpoznat tlaky, které vedou ke snaze změnit současnou politickou a společenskou situaci, je velmi nepravděpodobné, že by nástrojem pro tuto změnu mohlo být zastrašování obyvatelstva, destabilizování politické struktury, nebo jakýkoliv jiný čin, spadající do zmíněných definic terorismu a násilného extremismu¹⁸⁰. Za stávajících podmínek v rámci české evangelikální církve nejsou pro takový proces vhodné podmínky. Rozvoj takového kognitivního procesu je tedy možný pouze za dvou podmínek:

¹⁷⁸ Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2022. “The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism”. *Terrorism and political violence* 34 (3): 425-450. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

¹⁷⁹ Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. “Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action”. *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

¹⁸⁰ “Lex - 32001E0931 - CS.” EUR. OPOCE, 27. prosince, 2001. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3AHTML>.

- 1) Takovýto rozvoj je možný pouze za přítomnosti kognitivního deficitu, případně přítomnosti některé z příčin, jejichž přítomnost představuje Dalgaard-Nielsen, jako hypotéza narcistického hněvu, teorie paranoi, nebo absolutistická a apokalyptická teorie.¹⁸¹
- 2) Takovýto rozvoj by byl umožněn odpojením od evangelikální komunity, a pacifistických sebekorektivních mechanismů, která tato komunita poskytuje.

První případ, vycházející z kognitivní deficiencie, a v případě tří zmiňovaných respondentů nejpravděpodobnější, je riziko, které bylo v rámci studie odhaleno. Specificky teorie paranoi¹⁸² vystihuje nejlépe pravděpodobný proces, který by se v rámci některých jedinců v rámci evangelikální komunity mohl odehrát. Ztráta sebereflexe, a extrémní identifikace s jednou skupinou, by moha vést některého jedince k ospravedlnění si násilí, protože by nebyl schopen vnímat kritiku jeho smýšlení ohledně tohoto tématu, snázející se na jeho hlavu z evangelikální komunity, a místo toho by ty, kteří s ním nesouhlasí, přestal identifikovat s touto komunitou, a začal by je považovat za příslušníky nečlenské skupiny, a tím by byl imunní korektivním mechanismům v rámci evangelikální komunity. Takový vývoj událostí je částečně možné vnímat v případě Brentona Tarranta.

Druhý případ, a to neméně jednoduchý, by mohl vzniknout buď ve chvíli, kdyby se jednatel separoval od komunity sám, jako to bylo v případě Anderse Breivika, který býval dříve součástí Luterské církve, nicméně odpojil se od ní, jelikož jí začal považovat za slabou. Takový potencionální útočník by si tedy zachoval pocity ohrožení a křivdy, které jsou v církvi přítomné, nicméně opět by ztratil její korektivní vliv. Takový případ je velmi složitě předvídatelný, jelikož neexistuje kontinuální napojení takového člověka na evangelikální církvev. Autor této práce původně oslovil jednoho člověka, u kterého by v případě výzkumu byl takový scénář reálný, nicméně vzhledem k překážce na straně potencionálního respondenta se nakonec studie neúčastnil.

Dalším možným způsobem, jakým by se takový kognitivní proces mohl v české církvi rozvinout je odpojení nějaké části evangelikální komunity jako celku, přičemž v rámci tohoto procesu by výsledná komunita ztratila sebekorektivní mechanismy. Taková skupina

¹⁸¹ Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

¹⁸² Ibid.

by pak byla s církví propojená pouze buď přes některé své členy, kteří sami evangelikální komunitu neopustili, nebo skrze kontakt s členy evangelikální komunity věnující se politickému aktivismu. Autor v průběhu výzkumu došel do kontaktu se třemi skupinami, potencionálně naplňující tyto kritéria, nepodařilo se mu však uskutečnit rozhovory, ačkoliv už dva členy těchto potencionálních skupin kontaktoval. V obou případech se jednalo právě o jedince, jež byli stále součástí evangelikální komunity, a míru odpojení ostatních členů těchto komunit nebylo možné určit. Jedna z těchto komunit byla skupina křesťanů, profilující se jako milovníci zbraní. Druhou byla skupina abolicionistů – aktivistů proti potratům. Třetí skupinou, o nichž se autor doslechl od jednoho z pastorů, jež se studie účastnili, zjistil existenci skupiny evangelikálních křesťanů, v rámci které je přítomné extrémní přimknutí se ke konspiračním teoriím typu „plochá země“. Tato skupina byla údajně velmi uzavřená, nicméně zmíněný respondent sám o ní věděl pouze kvůli jednomu z nových členů jeho sboru, který z této komunity vyšel, a podle respondentovy výpovědi, si z ní nesl traumata. Z tohoto důvodu nedovolil autorovi onoho člověka kontaktovat, a sám respondent buď detaily a kontakty na tuto skupinu neměl, nebo je autorovi nesdělil ze strachu o jejího bývalého člena.

Mimo tyto způsoby odpojení od sebekorektivních funkcí evangelikální komunity je radikalizace k násilnému extremismu možná, ač nepravděpodobná. Způsob, jakým by bylo možné, aby tato radikalizace proběhla je primárně skrze umožňovatele, a to osobní i odpojené, a kteří by působili buď na jednoho anebo na skupinu členů. Kvůli vlivu takových umožňovatelů by bylo možné, že by se člen evangelikální komunity, který vzhledem k obecné náladě v rámci obskurnějších koutů evangelikální komunity radikalizoval kognitivně, mohl posunout k násilnému extremismu, a svou frustraci směřovat násilným útokem vůči skupině lidí, kterou se cítí ohrožen.

Přesto je však pravděpodobnost, že by došlo k radikalizaci k násilnému extremismu velmi nízká, vzhledem k sociální struktuře evangelikálních církví, a k rozšířené biblické doslovnosti, která klade důraz na nový zákon, ve kterém bylo mnoho dřívějších motivátorů k násilí Ježíšem označeno za neúplné, a smysluplné pouze skrze jeho výklad, dávající důraz na lásku, milosrdenství a odpuštění.

5. Politická doporučení

V této kapitole bude věnována pozornost politickým doporučením plynoucím z této studie. Půjde o doporučení krátkodobá i dlouhodobá, a budou směřovat jak ke členům vlády a bezpečnostních složek, tak ke členům akademické obce.

5.1. Doporučení směřována do akademické obce

Tento průzkum ukazuje potřebu dalšího výzkumu v rámci oblasti radikalizace a v rámci českých náboženských komunit, vzhledem k tomu že tento výzkum je v České republice ve značném deficitu. Specificky česká evangelikální komunita je málokdy vědecky zkoumána, přestože má v českých zemích velmi silnou historickou tradici. Na rozdíl od americké evangelikální komunity není příliš širokou volební základnou, přesto však je v jejím rámci patrná politická ambice, což dokazuje fakt, že takovou ambici projevíli čtyři z deseti oslovených respondentů, a že z evangelikální komunity vzešel například kandidát na prezidenta ve volbách roku 2022¹⁸³, který je některými hnutími v rámci evangelikální komunity vnímán jako „jejich“ kandidát,¹⁸⁴ Nebo že největší polistopadové demonstrace pořádané organizací „milion chviliek pro demokracii“ byly vedeny a z disproporční části organizovány členy této komunity.

Dalším důvodem, proč je třeba evangelikální komunitu nadále studovat je v ní přítomná vysoká míra odpojení od okolní společnosti, a vnímání světa jako systému členské a nečlenské skupiny. Pocit ohrožení a napadení, a míra křivd, které jsou evangelikální komunitou vnímané, je vysoká, a proto je tato skupina a její členové potencionálně více ohroženi radikalizací než okolní společnost. Neměla by tedy být ignorována v rámci etnografického výzkumu pro svou malou velikost, a měla by být vynaložena snaha pochopit, proč je česká evangelikální církev tolik oddělená od okolní společnosti.

¹⁸³ “Libor Michálek Na Hrad!” srdce pro spravedlnost, 22. června, 2022.
<https://www.srdceprospravedlnost.cz/>.

¹⁸⁴ Česko, je nový den!, osobní zpráva autorovi, 12. 7. 2022

5.2. Doporučení pro členy politické reprezentace a bezpečnostních složek

V rámci této studie bylo poukázáno na rizika, která vznikají při zanedbání péče o psychický stav populace. Všichni z respondentů nejvíce ohrožených radikalizací měli buď historii psychických obtíží, nebo byli vážně odpojeni od společnosti, a vykazovali vysokou míru tendence věřit desinformacím. Psychické problémy jsou známým rizikovým faktorem, přičemž např. Bezpečnostní informační služba (BIS) jim věnuje ve své zprávě za rok 2020 vysokou pozornost.¹⁸⁵ Psychicky zranitelní jedinci jsou podle BIS kritickou skupinou, která je při akumulaci frustrace nebo nespokojenosti – oba z těchto faktorů jsou v evangelikální komunitě značně výrazné – zranitelná a ohrožená radikalizací.¹⁸⁶ Řešení psychických problémů v rámci populace je považováno za jeden z nejsilnějších nástrojů v rámci prevence a boje proti násilnému extremismu. (P/CVE – preventing/countering violent extremism)¹⁸⁷

Z tohoto důvodu nelze nedoporučit zlepšení v rámci psychologické péče zajišťované státem, její dostupnost, a důstojné zacházení s pacienty, jehož nedostatek například nejhroženější z respondentů podle svojí zkušenosti sám identifikoval jako křivdu.

Podpora výzkumu evangelikální komunity a radikalizace je také kritická, a ze strany státu potřebná.

Lze také doporučit monitoring potencionálně radikálních skupin, odštěpujících se z evangelikální komunity, jako jsou výše zmíněné skupiny, případně monitoring vyčnívajících jedinců, kteří budou vyhodnoceni jako potencionálně ohrožení radikalizací, a případné poskytnutí veškeré psychologické asistence takovými jedinci vyžadované.

V neposlední řadě – a pravděpodobně nejnáročnější doporučení – je třeba snížit rozdělení společnosti, a vytvořit/rozšířit možnosti reintegrace pro bývalé členy extrémistických organizací, jako například respondenta, který uvedl, že byl v minulosti členem místní neonacistické skupiny, a že doteď má z této skupiny strach. Jinde implementované P/CVE programy ukazují na vysokou míru ochoty mezi minulými členy extrémistických skupin se zúčastnit těchto programů ve snaze předejít možnosti, že by někdo

¹⁸⁵ Bezpečnostní Informační Služba, *Výroční zpráva 2020*, Praha, 2021.

<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Shanaah, Sadi, and Charlotte Heath-kelly. 2022. “What Drives Counter-Extremism? The Extent of P/CVE Policies in the West and Their Structural Correlates”. *Terrorism and political violence* ahead-of-print (ahead-of-print): 1-29. <https://doi.org/10.1080/09546553.2022.2080063>.

jiný opakoval jejich chyby.¹⁸⁸ Zahnutí bývalých členů extremistických organizací v boji proti radikalizaci se zdá být plodnou cestou pro zachování bezpečí v rámci společnosti.¹⁸⁹

Specificky při zacházení s českou evangelikální komunitou, je potřeba mít na paměti převládající pocit odpojení od společnosti, který z velké části pramení z faktu, že kdykoliv byla v historii českých zemí omezena svoboda vyznání, evangelikální skupiny toto omezení pocítily jako první, a doteď jsou její členové ze svého pohledu vystaveni diskriminaci ze strany v České republice větší katolické církve, podobně jako diskriminaci z ignorace, přičemž oba tyto sentimenty se projeví v rámci studie. Je tedy třeba, aby si stát získal důvěru evangelikálních církví, a aby bylo zjevné, že obavy o svobodu vyznání, kterou respondenti v rámci studie vyjadřovali, jsou liché. Toto je možné například skrze udržování povědomí o díle a vlivu osob protestantského vyznání na českou státnost a kulturu, jako například Tomáš Garrigue Masaryk, Jan Amos Komenský, František Palacký, Jan Karafiát, nebo Karel Starší ze Žerotína.

¹⁸⁸ Schewe, Jonatan, and Daniel Koehler. 2021. "When Healing Turns to Activism: Formers and Family Members' Motivation to Engage in P/CVE". *Journal for Deradicalization*, Fall (28): 141-182.

¹⁸⁹ Ibid.

Závěr

V rámci této etnografické studie bylo prozkoumáno riziko radikalizace v rámci české evangelikální komunity, a bylo zjištěno, že ačkoliv míra kognitivní radikalizace ve zkoumaném vzorku je vysoká, pravděpodobnost násilných útoků spáchaných českými evangelikály bez zahraničních vlivů je dosti nízká. Není však nulová, a někteří její členové jsou zranitelní vůči radikalizaci, vzhledem k jejich mentálnímu, nebo společenskému stavu.

Jedná se o etnografický výzkum, jehož nedílnou součástí je sběr dat pomocí pozorování a kvalitativních rozhovorů, v tomto případě obohacených o internetovou etnografii – netnografii. Tento výzkum byl proveden na deseti účastnících, jež byli rekrutováni ve třech vlnách metodou sněhové koule. Výsledky studie byly analyzovány metodou spirální analýzy, která byla vyhodnocena do šesti kategorií, speciálně navržených na základě studia literatury týkající se radikalizace, a to jak skupinové, tak individuální. Mezi tyto kategorie byly zařazeny: Přítomnost křivdy, Odpojení od společnosti, Přítomnost legitimizačního procesu, přítomnost cíle, Představení závěru, a Přítomnost prostředku.

Studie byla limitovaná krátkým časem a malým počtem účastníků. Kvůli krátké časové dotaci se nepodařilo proniknout k nejradikálnějším, a od společnosti nejvíce odděleným skupinám, a kvůli nízkému počtu účastníků nebylo možné zahrnout do studie další respondenty, jejichž výpověď by byla relevantní pro tento výzkum.

Přítomnost křivdy byla zjištěna u všech účastníků studie, a to jak nedávná, tak dlouhodobá, osobní i společenská. Často tato křivda vedla ke kognitivnímu otevření, které vyústilo v konverzi dříve nevěřícího člověka ke křesťanství. Míra křivdy se v rámci vzorku nicméně značně lišila. Jako zvláště rizikovou křivdu byl vyhodnocen často se vyskytující pocit ohrožení, který byl přítomný ve většině účastníků studie.

Odpojení od společnosti bylo v rámci vzorku velmi silné. Zmíněný pocit ohrožení byl jedním z hlavních aspektů, kvůli kterým se respondenti od společnosti izolovali. Další z důvodů byla například víra v konspirační teorie, nebo obecný pocit chybějící reprezentace v rámci společnosti. Také víra v to, že fyzický svět je ovlivňován světem duchovním, byl velmi patrný. Kulturní změny jsou identifikovány se změnami duchovními, nebo s vládou duchovních mocností. I lidské činy jsou identifikovány s duchovními manifestacemi, například v případě stánků s kebabem, které byly identifikovány jako šíření modloslužby do populace.

Přítomnost legitimizačního procesu byla zjištěna, nicméně na nižší úrovni, než by bylo možné očekávat. Primárně byl zjištěn potencionální souhlas s možností populární

revoluce, přičemž respondenti se vesměs vyjadřovali, že by pro tuto revoluci měli pochopení.

Jako cíl by mohly být označeny skupiny lidí/politické útvary, za kterými respondenti vnímají vliv, jak sami říkají, antikrista, anebo právě skupiny, kterými si respondenti připadají napadeni.

Nebyl nicméně zaznamenán jediný případ představení záměru, naopak bylo možno pozorovat vymezení se vůči násilí u většiny respondentů.

Přítomnost prostředků také nebyla zaznamenána v jakékoliv významné míře. Krom jednoho člověka pracujícího v chemickém průmyslu nebyl zjištěn žádný prostředek, ani příležitost spáchat násilný čin.

Ve vybraném vzorku bylo dále zjištěno silné očekávání konce světa, a to v rámci dalších cca třiceti let. Bylo zjevné i očekávání opozice, jakožto vyplnění eschatologických proroctví.

Přes tyto zjištění je však nepravděpodobné, že by evangelikální komunita vyprodukovala buď jednotlivce, nebo skupinu útočníků, kteří by se zhostili útoků na některé ze skupin jimi vnímaných antagonisticky. Toto je výsledek charakteru české evangelikální církve, stavící mnoho svých pohnutek na biblické doslovnosti, přičemž v Bibli je mnohokrát zmíněno několik různých popření násilných činů jako cesty vpřed. Česká evangelikální komunita má tedy velmi účinný sebekorektivní mechanismus.

Než by tedy došlo ke spáchání teroristického útoku, tyto mechanismy by musely být odstraněny, což je možné jedním ze dvou primárních způsobů odhalených. První z nich je disasociace všech, kteří nesouhlasí s názorem potencionálního útočníka, od evangelikální komunity, tedy pokud se útočník začne vymezovat, a přestane dané jedince považovat za křesťany. Druhý z nich je odpojení části evangelikální komunity od této komunity, přičemž následně by došlo k opuštění těchto sebekorektivních mechanismů v rámci této nově vzniklé komunity.

Mimo tyto dva způsoby by bylo možné, že by česká evangelikální komunita vyprodukovala násilného extremistu za pomoci externího umožňovatele. Tato hrozba by měla být vnímána jako nevíce kritická.

Přes tyto uvedené potencionální způsoby radikalizace je však vznik útočníků v rámci této komunity velmi silný, právě pro množství sebekorektivních mechanismů, které česká evangelikální komunita obsahuje. Z tohoto důvodu je možné říct, že ačkoliv je česká

evangelikální komunita relativně náklonná k tomu stát se radikalizovanou, nejde o radikalizaci, jež by směřovala k násilnému extremismu.

Použitá literatura

Abay Gaspar, Hande, Christopher Daase, Nicole Deitelhoff, Julian Junk, and Manjana Sold. 2020. "Radicalization and political violence – challenges of conceptualizing and researching origins, processes and politics of illiberal beliefs". *International journal of conflict and violence* 14 (2): 1-18. <https://doi.org/10.4119/ijcv-3802>.
<https://www.ijcv.org/index.php/ijcv/article/view/3802/3865>

Allison G. Smith. „Risk factors and indicators associated with radicalization to terrorism in the United States: What research sponsored by the National Institute of Justice tells us“. *Office of Justice Programs*. 2018. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/251789.pdf>

Atkinson, Paul. *Handbook of Ethnography*. Paperback edition. London: SAGE. 2001

Balmer, Randall Herbert. 2002. *Encyclopedia of Evangelicalism*. Louisville: Westminster John Knox Press.

Bebbington, D. W. (David William). 1989. *Evangelicalism in Modern Britain: a history from the 1730s to the 1980s*. London: Unwin Hyman.
<https://doi.org/10.4324/9780203359907>.

Benford, Robert D, and David A Snow. 2000. "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment". *Annual Review of Sociology* 26 (1): 611-639.
<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.611>.

Bezpečnostní Informační Služba, *Výroční zpráva 2020*, Praha, 2021.
<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

Bickman, Leonard, and Debra J. Rog. 2009. *The SAGE handbook of applied social research methods*. 2nd ed. Los Angeles: SAGE.

Borum, Randy. 2003. "Understanding the Terrorist Mind-set". *FBI law enforcement bulletin* 72 (7)

Borum, Randy. 2011. "Radicalization into Violent Extremism I". *Journal of Strategic Security* 4 (4): 7-36. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>.

Calhoun, Craig J. 2012. *The roots of radicalism: tradition, the public sphere, and early nineteenth-century social movements*. Chicago: University of Chicago Press, p.12.

Clark McCauley and Sophia Moskalenko, "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism," *Terrorism and Political Violence* 20, no. 3 (July 2008): 415–433;

"Co Je Extremismus - Ministerstvo Vnitra České Republiky." Ministerstvo vnitra české republiky. Otevřeno 3 dubna, 2022. <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>. x

Coolsaet, Rik. 2019. "Radicalization: The origins and limits of a contested concept". *Radicalization in Belgium and the Netherlands*: 29-52. <https://doi.org/10.5040/9781788316187.ch-001>.

Corbin, Juliet M., and Anselm L. Strauss. *Basics of Qualitative Research: techniques and procedures for developing grounded theory*. 3rd ed. Los Angeles, Calif: SAGE Publications. 2008.

Creswell, John W. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. California: Sage Publications, 2007.

https://www.academia.edu/33813052/Second_Edition_QUALITATIVE_INQUIRY_and_RESEARCH_DESIGN_Choosing_Among_Five_Approaches

Česko, je nový den!, osobní emailová zpráva autorovi, 12. 7. 2022

Dalgaard-Nielsen, Anja. *Studyin Violent Rdicalization in Europe I: The Potential Contribution of Social Movement Theory*. Danish Institute for International Studies (DIIS) Copenhagen. 2008.

“Definice Pojmu Terorismus - Ministerstvo Vnitra České Republiky.” Ministerstvo vnitra české republiky . MVČR. Otevřeno 1. dubna, 2022. <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>.

Donnatella Porta, “Terror Against the State,” in Kate Nash and Alan Scott, eds., *The Blackwell Companion to Political Sociology* (Malden, MA: Blackwell, 2001), 215–216

Fadil, Nadia, Martijn de Koning, and Francesco Ragazzi. 2019. *Radicalization in Belgium and the Netherlands: critical perspectives on violence and security*. London: Bloomsbury Publishing. <https://doi.org/10.5040/9781788316187>.

Flick, Uwe. 2022. *The SAGE Handbook of Qualitative Research Design*. London: SAGE Publications.

Given, Lisa M. *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Los Angeles: Sage Publications. 2008.

Hafez, Mohammed, and Creighton Mullins. 2015. “The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism”. *Studies in*

Conflict and Terrorism 38 (11): 958-975.

<https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>.

Hamm, Mark S., and R. F. J. (Ramon F. J.) Spaaij. 2017 - 2017. *The Age of Lone Wolf Terrorism*. New York: Columbia University Press. <https://doi.org/10.7312/hamm18174>.

Harris, Brian. "Beyond Bebbington: The Quest for Evangelical Identity in a Postmodern Era." *Churchman*. Otevřeno 6. května 2022.

https://biblicalstudies.org.uk/pdf/churchman/122-03_201.pdf.

Kaya, Ayhan. "A Concise History of the Term 'Radicalisation': A Struggle for Democracy?" Istanbul Bilgi University PRIME Youth Website, January 1, 1970.

<https://bpy.bilgi.edu.tr/en/blog/a-concise-history-of-the-term-radicalisation-a-str/>.

Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2019. "The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism". *Terrorism and Political Violence*: 1-26.

<https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

Khalil, James, John Horgan, and Martine Zeuthen. 2022. "The Attitudes-Behaviors Corrective (ABC) Model of Violent Extremism". *Terrorism and Political Violence* 34 (3): 425-450. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1699793>.

Kirby, Aidan. 2007. "The London Bombers as "Self-Starters": A Case Study in Indigenous Radicalization and the Emergence of Autonomous Cliques". *Studies in Conflict and Terrorism* 30 (5): 415-428. <https://doi.org/10.1080/10576100701258619>.

Klausen, Jytte. 2016 „A Behavioral Study of the Radicalization Trajectories of American “Homegrown” Al Qaeda-Inspired Terrorist Offenders“. *Office of Justice Reports (USA)* <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/250417.pdf>

Lanning, Kevin. 2002. "Reflections on September 11: Lessons From Four Psychological Perspectives". *Analyses of social issues and public policy* 2 (1): 27-34.

<https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2002.00023.x>.

Leesa, Costello, Mcdermott Marie-louise, and Wallace Ruth. 2017.

"Netnography". *International Journal of Qualitative Methods* 16 (1).

<https://doi.org/10.1177/1609406917700647>

"Lex - 32001E0931 - CS." EUR. OPOCE, 27. prosince, 2001. [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3A3AHT)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3A3AHT](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3A3AHT)
[ML](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A32001E0931%3AC%3A3AHT).

"Libor Michálek Na Hrad!" srdce pro spravedlnost, 22. června, 2022.

<https://www.srdceprospravedlnost.cz/>.

Lygre, RAGNHILD B, Jarle Eid, Gerry Larsson, and Magnus Ranstorp. 2011. "Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism"". *Scandinavian Journal of Psychology* 52 (6): 609-616. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2011.00918.x>.

MacArthur, John. "What Does Sola Scriptura Mean?" Ligonier Ministries website.

Ligonier Ministries, 27. srpna, 2021. <https://www.ligonier.org/learn/articles/what-does-sola-scriptura-mean>.

Mark Sedgwick, "The Concept of Radicalization as a Source of Confusion," *Terrorism and Political Violence* 22, no. 4 (September 2010): 479–494.

Maskaliūnaitė, Asta. 2015. "Exploring the Theories of Radicalization". *International studies (Łódź, Poland)* 17 (1): 9-26. <https://doi.org/10.1515/ipcj-2015-0002>.

Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2008. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism". *Terrorism and Political Violence* 20 (3): 415-433.

<https://doi.org/10.1080/09546550802073367>.

McCauley, Clark R., and Sophia. Moskalenko. 2011. *Friction how radicalization happens to them and us*. Oxford: Oxford University Press.

Mccauley, Clark, and Sophia Moskalenko. 2014. "Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action". *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

Morris, Helen., and Helen. Cameron. 2022. *Evangelicals Engaging in Practical Theology: Theology That Impacts Church and World*. Milton: Taylor & Francis Group.

Noll, M.A., 2004. *The Rise of Evangelicalism: the age of Edwards, Whitefield and the Wesleys*, London: Inter-Varsity.

P. Neuman, "Prisons and Terrorism Radicalization and De-radicalisation in 15 Countries," *International Centre for the Study of Radicalization and Political Violence (ICSR)*, (2010): 12. <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Prisons-and-terrorism-15-countries.pdf>

Padgett, Deborah. *Qualitative Methods in Social Work Research*. Third edition. Los Angeles: Sage. 2017

Paul D, Benjamin, 1953. "Interview Techniques and Field Relationships," *Anthropology Today*. Chicago. str. 441

Pedersen, Lene, and Lisa Cliggett. *The SAGE handbook of cultural anthropology*. London: SAGE Publications. 2021

Peter R. Neumann, Introduction to *Perspectives on Radicalization and Political Violence: Papers from the First International Conference on Radicalization and Political Violence, London 17–18 January 2008* (London: International Center for the Study of Radicalization and Political Violence, 2008),

Pisiou, Daniela. *Islamist Radicalization in Europe. An Occupational Change Process*. London: Routledge, 2012.

Post, Jerrold M. 1998. Terrorist Psycho-logic: Terrorist behavior as a product of psychological forces. In *Origins of Terrorism*, edited by W. Reich. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Rabasa, Angel, and Cheryl Benard. 2015. *Eurojihad: patterns of Islamist radicalization and terrorism in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

“Radicalization and Violent Extremism.” E4J University Module Series: Counter-Terrorism. Organizace spojených národů. Office on Drugs and Crime. Otevřeno 3. dubna, 2022. <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-2/key-issues/radicalization-violent-extremism.html>.

Rambo, Lewis R. 1995. *Understanding Religious Conversion*. Connecticut: Yale University Press.

Reidy, Ken. 2018. “Radicalization as a Vector: Exploring Non-Violent and Benevolent Processes of Radicalization”. *Journal for deradicalization* 14 (Spring): 249-294.

Robert A. Fein and Bryan Vossekuil, “Assassination in the United States: An Operational Study of Recent Assassins, Attackers, and Near-Lethal Approachers,” *Journal of Forensic Sciences* 44, no. 2 (1999): 321–333

Robert A. Fein, and Bryan Vossekuil. 2000 „Protective Intelligence and Threat Assessment Investigations: A guide for state and local law enforcement officials“. *Office of Justice Programs* (USA) <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/179981.pdf>

Robbins, Joel. 2015. *The Anthropology of Global Pentecostalism and Evangelicalism*. New York, NY: New York University Press. <https://doi.org/10.18574/9780814723517>.

Romine, Ed. “Spurgeon's Evangelical Crucicentrism.” The Spurgeon Center website. The Spurgeon Center, 21. března, 2019. <https://www.spurgeon.org/resource-library/blog-entries/spurgeons-evangelical-crucicentrism/>.

Saul David Alinsky, *Rules for Radicals: a Pragmatic Primer for Realistic Radicals*, New York: Random House 1971

Samohýl, Jan. “Apoštol Pavel Byl Prvním Feministou.” *Pastorace.cz*, 23. srpna, 2011. <https://www.pastorace.cz/clanky/apostol-pavel-byl-prvnim-feministou>.

Schewe, Jonatan, and Daniel Koehler. 2021. “When Healing Turns to Activism: Formers and Family Members’ Motivation to Engage in P/CVE”. *Journal for Deradicalization*, Fall (28): 141-182.

Schmid, Alex. 2013. “Radicalization, De-Radicalization, Counter-Radicalization: A Conceptual Discussion and Literature Review”. *ICCT research paper (Online)*4 (2): 1-91. <https://doi.org/10.19165/2013.1.02>

Sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě týkající se náboru teroristů - Faktory přispívající k násilné radikalizaci: Sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě, 21. září, 2005. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52005DC0313>

Sedgwick, Mark. 2010. "The Concept of Radicalization as a Source of Confusion". *Terrorism and Political Violence* 22 (4): 479-494.

<https://doi.org/10.1080/09546553.2010.491009>.

Shanaah, Sadi, and Charlotte Heath-kelly. 2022. "What Drives Counter-Extremism? The Extent of P/CVE Policies in the West and Their Structural Correlates". *Terrorism and political violence* ahead-of-print (ahead-of-print): 1-29.

<https://doi.org/10.1080/09546553.2022.2080063>.

Smith, Allison G. 2018. „How Radicalization to Terrorism Occurs in the United States: What Research Sponsored by the National Institute of Justice Tells Us“. *National Institute of Justice*. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250171.pdf>

Spaaïj, Ramón. 2017. "The Radicalization Model of Lone Wolf Terrorism". *The Age of Lone Wolf Terrorism*: 150. <https://doi.org/10.7312/hamm18174.12>.

Spaaïj Ramón, *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*. New York: Springer, 2012.

"Terorismus." Bezpečnostní informační služba. BIS. Otevřeno 3. dubna, 2022.

<https://www.bis.cz/terorismus/>. <https://www.bis.cz/terorismus/>

"The History of 'Radical'." Merriam-Webster website. Merriam-Webster. Otevřeno 1. dubna, 2022. <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/radical-word-history>.

Tsintsadze-maass, Eteri, and Richard W Maass. 2014. "Groupthink and Terrorist Radicalization". *Terrorism and Political Violence* 26 (5): 735-758.

<https://doi.org/10.1080/09546553.2013.805094>. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/09546553.2013.805094>

Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019.

Vossekuil, Bryan, Robert A Fein, Marisa Reddy, Randy Borum, and William Modzeleski. 2004. "The Final Report and Findings of the Safe School Initiative: Implications for the Prevention of School Attacks in the United States". *US Department of Education*. <https://eric.ed.gov/?id=ED515942>

Wesley, John. *The Works of John Wesley - Third Edition (Complete and Unabridged): Volume III , Journals from May 6, 1760 to September 12, 1773*. Grand Rapids, MI: Baker Book House, 1991. http://media.sabda.org/alkitab-11/V6F-Z/WES_WW08.PDF

Wood, Laurence W. 2005. *Theology as History and Hermeneutics: a post-critical conversation with contemporary theology*. Lexington: Emeth Press.

Xu, Xiaohong. 2013. "Belonging Before Believing: Group Ethos and Bloc Recruitment in the Making of Chinese Communism". *American Sociological Review* 78 (5): 773-796. <https://doi.org/10.1177/0003122413500784>.

Young C, Martin. *A Chinese Village: Taitou, Shantung Province*. Columbia University Press. 1945 <https://doi.org/10.4324/9781315006703>

Young C, Martin. *How A Chinese Village Was Written*. San Francisco: Chandler. 1972

Seznam příloh

Příloha č. 1: Borumův lineární model radikalizace (tabulka)

Příloha č. 2: Moghaddamův model schodiště k terorismu (tabulka)

Příloha č. 3: Pyramidový model Clarka McCauleyho a Sophii Moskalenko (tabulka)

Příloha č. 4: Aktualizovaný pyramidový model Clarka McCauleyho a Sophii Moskalenko (tabulka)

Příloha č. 5: Kódy zjištěné v rámci textové analýzy (tabulka)

Příloha č. 6: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie důležité faktory (tabulka)

Příloha č. 7: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost křivdy (tabulka)

Příloha č. 8: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie odpojení od společnosti (tabulka)

Příloha č. 9: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost legitimizačního procesu (tabulka)

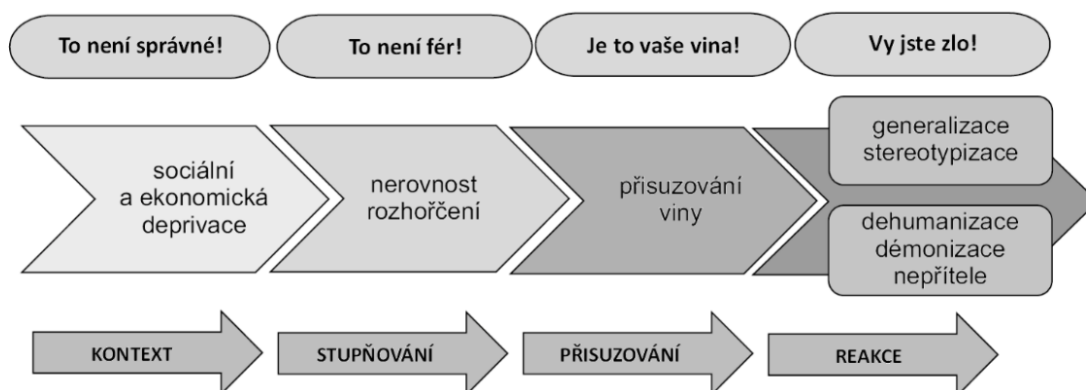
Příloha č. 10: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost cíle (tabulka)

Příloha č. 11: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie představení záměru (tabulka)

Příloha č. 12: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost prostředku (tabulka)

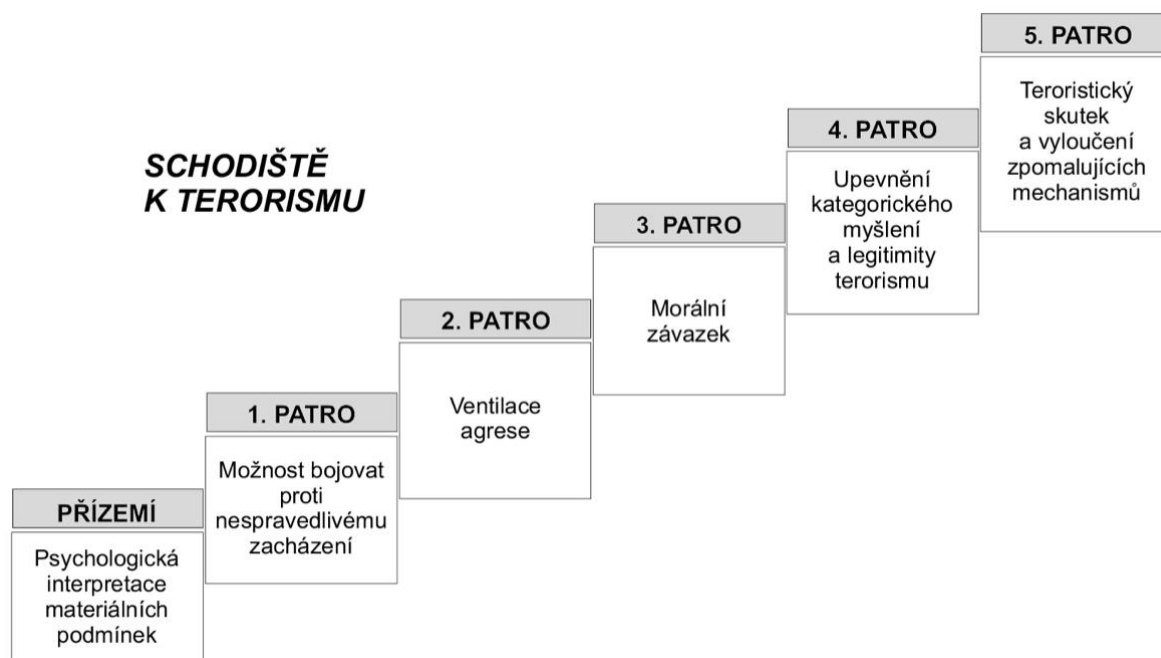
Příloha č. 1: Borumův lineární model radikalizace (tabulka)

Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

Příloha č. 2: Moghaddamův model schodiště k terorismu (tabulka)

Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace*, 2019

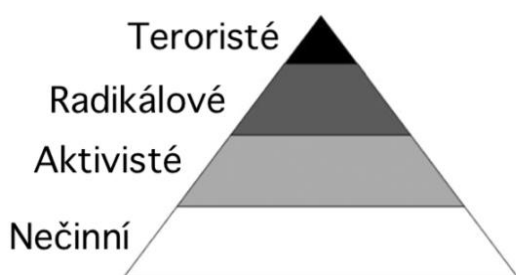
Příloha č. 3: Pyramidový model Clarka McCauleyho a Sophii Moskalenko (tabulka)

Mccauley, Moskalenko. 2008. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism". *Terrorism and Political Violence* 20 (3)

Příloha č. 4: Aktualizovaný pyramidový model Clarka McCauleyho a Sophii Moskalkenko (tabulka)

Mccauley, Moskalkenko. 2014. "Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual From Radical Opinion to Radical Action". *Terrorism and Political Violence* 26 (1): 69-85. <https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849916>.

Příloha č. 5: Kódy zjištěné v rámci textové analýzy (tabulka)

Kódy	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(001) vnímání se výrazně nadřazeně, jako lepší a schopnější než většina populace	7	1
(002) křivda (ubližení, ponechání na pospas)	39	10
(003) pokus o sebevraždu (103) zvažování sebevraždy	9 (1)	4 (1)
(004) kognitivní otevření	20	7
(005) aspekt, který je třeba vzít v potaz, aby validita výzkumu nebyla ohrožena	45	10
(006) vzpurnost/vymezení proti systému/požadavkům / občanská neposlušnost	18	4
(007) deklarace síly	7	1
(008) připisování povahy/role jiným lidem / házení do jednoho pytle / identifikace nepřítele	10	4
(009) protestní jednání	1	1
(010) lítost nad světem/deprese ze stavu světa / zhnusení se světa	5	4
(011) asociálnost, osamělost, absence přátel, vyvrhel	2	1
(012) průšvihář	2	1
(013) drogy, alkohol, abuse návykových a zdraví škodlivých látek	4	2
(014) podnět k rozmrznutí (unfreezing), idealizace minulosti	2	2
(015) historie psychických problémů	6	2
(016) mystický zážitek/zázrak	29	6

(017) odpuštění	1	1
(018) neobvyklé přimknutí se k náboženství/ideologii	4	1
(019) praktikování exorcismu/považování sebe sama za démonizovaného	6	4
(020) sebepoškození	1	1
(021) sexuální zneužití, nechtěné sexuální zkušenosti	3	1. jisté, 1. podezření.
(022) vymezení se vůči části populace/zemi/národnosti/menšině	13	5
(023) projevy agresivity	2	1
(024) hledání poslání/honba za důležitostí	1	1
(025) vymezení se vůči církvi nebo části církve (legitimní i nelegitimní)	9	3
(026) hledání statusu	2	2
(071) pocit výjimečnosti/vyvolenosti	3	1
(072) osobní uzavřenost	2	2
(027) „prorocký“ „prorocství“ /duchovní popud k akci / očekávání/vyznávání principu duchovního trestu	2	1
(028) duchovní odsouzení	11	6
(029) nárokování si něčeho	1	1
(030) vnímání světa jako in-group, out-group/černobílé vidění světa	10	5
(031) vnímání sebe sama jako zachránce/ochránce	7	4
(032) neschopnost přijmout realitu	1	1
(033) přehnaně jednoduchý pohled na svět	3	1
(034) očekávání/doufání v kataklyzma, apokalypsy, změnu světového pořádku	22	5
(035) víra v konspirace, světové spiknutí	21	7
(036) identifikace osoby/menšiny/instituce/národa/systému s ďáblem/antikristem / identifikace skupiny lidí jako satanistů	30	7
(037) pocit ohrožení/napadení	34	9
(038) démonologie/krajní spiritualita	1	1
(039) schvalování násilí / (139) schvalování ničení majetku (vytřívání vakcín)	11 (1)	2 (1)
(040) zjednodušení náboženství/pohledu na svět	1	1
(041) odsuzování k smrti, fyzické/duchovní	1	1
(042) vnímání sebe jako ostatek	1	1
(043) položení života za ideologický/náboženský princip / řešení se na smrt jako naplnění	4	1
(044) velmi rizikový faktor	2	2
(046) asociace negativně vnímaných fenoménů s komunismem/levicí/liberalismem vnímání levice jako apriori špatné/zlé	12	4
(047) vyslovení se pro teokracii/řešení se na teokracii (v eschatologickém slova smyslu)	1	1
(048) výzva k (někdy radikální) politické akci (ne násilné – akci následující demokratický proces)	7	4
(049) minulé členství v extrémistických organizacích	2	2
(050) antagonizace katolicismu	3	3
(051) strach z extremistické organizace	1	1
(052) proces deradikalizace	1	1
(053) očekávání opozice	1	1
(054) bytí drsný v přesvědčování / tough love – tvrdá láska	3	2
(055) selhání patriarchátu	3	1
(056) antagonizace minorit	14	5
(057) vymezení se vůči násilí (i implikované)	14	6
(058) připisování viny	7	3
(059) vyjádření potřeby duchovního obrození	14	8

(060) pocit nenálezení do církve	1	1
(061) nedůvěra k médiím	7	4
(062) vnímání politického/společenského/epidemiologického/osobního stavu jako důsledku duchovního stavu	22	8
(063) vnímání aktuálního politického stavu jako totality	8	4
(064) očekávání, že se společenský stav/společenské postavení křesťanů bude zhoršovat	10	6
(065) odpor vůči globalizaci/globálním organizacím/globálnímu vývoji	4	4
(067) oslava síly	2	2
(068) vyhraněný nacionalismus	1	1
(069) strach z technologií	2	2
(070) relativizace skutečností	1	1
Celkem:	559	

Příloha č. 6: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie důležité faktory (tabulka)

Důležité faktory	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(005) aspekt, který je třeba vzít v potaz, aby validita výzkumu nebyla ohrožena	45	10
(012) průšvihář	2	1
(013) drogy, alkohol, abuse návykových a zdraví škodlivých látek	4	2
(016) mystický zážitek/zázrak	29	6
(017) odpuštění	1	1
(019) praktikování exorcismu/považování sebe sama za démonizovaného	6	4
(027) „prorocký“ „proractví“ /duchovní popud k akci / očekávání/vyznávání principů duchovního trstu	2	1
(034) očekávání/doufání v kataklyzma, apokalypsy, změnu světového pořádku	22	5
(038) démonologie/krajní spiritualita	1	1
(047) vyslovení se pro teokracii/těšení se na teokracii (v eschatologickém slova smyslu)	1	1
(048) výzva k (někdy radikální) politické akci (ne násilné – akci následující demokratický proces)	7	4
(049) minulé členství v extrémistických organizacích	2	2
(051) strach z extremistické organizace	1	1
(052) proces deradikalizace	1	1
(054) bytí drsný v přesvědčování / tough love – tvrdá láska	3	2
(055) selhání patriarchy	3	1
(057) vymezení se vůči násilí (i implikované)	14	6
(059) vyjádření potřeby duchovního obrození	14	8
(062) vnímání politického/společenského/epidemiologického/osobního stavu jako důsledku duchovního stavu	22	8
Celkem	180	65

Příloha č. 7: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost křivdy (tabulka)

Přítomnost křivdy	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(002) křivda (ublížení, ponechání na pospas)	39	10
(010) lítost nad světem/deprese ze stavu světa / zhnusení se světa	5	4
(011) osamělost, osamělost, absence přátel, vyvrhel	2	1
(021) sexuální zneužití, nechtěné sexuální zkušenosti	3	1. jisté, 1. podezření.

(025) vymezení se vůči církvi nebo části církve (legitimní i nelegitimní)	9	3
(029) nárokování si něčeho	1	1
(037) pocit ohrožení/napadení	34	9
(060) pocit nenáležení do církve	1	1
(064) očekávání, že se společenský stav/společenské postavení křesťanů bude zhoršovat	10	6
Celkem	104	34 jistě, 1 podezření

Příloha č. 8: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie odpojení od společnosti (tabulka)

odpojení od společnosti	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(001) vnímání se výrazně nadřazeně, jako lepší a schopnější než většina populace	7	1
(003) pokus o sebevraždu (103) zvažování sebevraždy	9 (1)	4 (1)
(004) kognitivní otevření	20	7
(006) vzpurnost/vymezení proti systému/požadavkům / občanská neposlušnost	18	4
(009) protestní jednání	1	1
(015) historie psychických problémů	6	2
(018) neobvyklé přimknutí se k náboženství/ideologii	4	1
(020) sebepoškozování	1	1
(071) pocit výjimečnosti/vyvolenosti	3	1
(072) osobní uzavřenost	2	2
(030) vnímání světa jako in-group, out-group/žernabilé vidění světa	10	5
(031) vnímání sebe sama jako zachránce/ochránce	7	4
(032) neschopnost přijmout realitu	1	1
(033) přehnaně jednoduchý pohled na svět	3	1
(035) víra v konspirace, světové spiknutí	21	7
(040) zjednodušení náboženství/pohledu na svět	1	1
(042) vnímání sebe jako ostatek	1	1
(053) očekávání opozice	1	1
(061) nedůvěra k médiím	7	4
(063) vnímání aktuálního politického stavu jako totality	8	4
(065) odpor vůči globalizaci/globálním organizacím/globálnímu vývoji	4	4
(069) strach z technologií	2	2
Celkem	138	60

Příloha č. 9: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost legitimizačního procesu (tabulka)

Přítomnost legitimizačního procesu	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(014) podnět k rozmraznutí (unfreezing), idealizace minulosti	2	2
(023) projevy agresivity	2	1
(024) hledání poslání/honba za důležitostí	1	1
(026) hledání statusu	2	2
(029) nárokování si něčeho	1	1
(039) schvalování násilí / (139) schvalování nižení majetku (vytýčování vakcín)	11 (1)	2 (1)

(041) odsuzování k smrti, fyzické/duchovní	1	1
(043) položení života za ideologický/náboženský princip / řešení se na smrt jako naplnění	4	1
(044) velmi rizikový faktor	2	2
(067) oslava síly	2	2
(068) vyhraněný nacionalismus	1	1
(070) relativizace skutečností	1	1
Celkem	31	18

Příloha č. 10: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost cíle (tabulka)

Přítomnost cíle	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(008) připsování povahy/role jiným lidem / házení do jednoho pytle / identifikace nepřítele	10	4
(022) vymezení se vůči části populace/zemi/národnosti/menšiny	13	5
(028) duchovní odsouzení	11	6
(036) identifikace osoby/menšiny/instituce/národa/systému s ďáblem/antikristem / identifikace skupiny lidí jako satanistů	30	7
(046) asociace negativně vnímaných fenoménů s komunismem/levicí/liberalismem vnímání levice jako apriori špatné/zlé	12	4
(050) antagonizace katolicismu	3	3
(056) antagonizace minority	14	5
(058) připsování viny	7	3
Celkem	100	37

Příloha č. 11: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie představení záměru (tabulka)

představení záměru	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
0	0	0
Celkem	0	0

Příloha č. 12: Kódy zjištěné textovou analýzou v rámci kategorie přítomnost prostředku (tabulka)

přítomnost prostředku	frekvence v rámci studie	frekvence v populaci
(007) deklarace síly	7	1
Celkem	7	1

Vysvětlivky

ⁱ význam jednoho z termínů závisí na významu ostatních zmíněných termínů

ⁱⁱ Tuto definici uvádí ministerstvo vnitra následujícím textem: „Vede této (druhé v hlavním textu této práce uvedené definice, pozn. autora) existují stovky dalších definic terorismu. V roce 1980 byla v USA, zemi, jež se stává nejčastějším cílem teroristických aktivit, publikována definice terorismu, která se skoro okamžitě stala vodítkem pro posuzování a hodnocení teroristických činů.“
Nicméně, žádný další zdroj na této stránce není uvedený. Jediná indikace původu této definice se nachází v krátké poznámce pod textem stránky: „Odbor bezpečnostní politiky, 29.7.2009“ Původní zdroj této definice zdá se není možno dohledat.

ⁱⁱⁱ Ministerstvo vnitra zde nadále uvádí příklady těchto principů. V hlavním textu nejsou uvedeny z důvodu zachování jeho koherence, nicméně Ministerstvo vnitra uvádí že: „mezi tyto principy patří: úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy), svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy), nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy), svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy), volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy), ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy), svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcižitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).“

^{iv} V angličtině původní termín zní „violent extremism“, což doslovně přeloženo znamená násilný extremismus.

^v Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu

^{vi} Kořen stromu, kořeny rostlin.

^{vii} Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu – původní výraz: „Root cause“

^{viii} V anglickém originále „System analysis“

^{ix} Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu – Původní výraz: „Network“ – síť, systém, systémová analýza zde představuje překlad anglického výrazu „network analysis“

^{xv} V anglickém originále „Grievance“

^{xi} a Odinismem, ačkoliv tento směr začal Breivik vyznávat až po nástupu do vězení.

^{xii} Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu.

^{xiii} Upraveno překladatelem pro větší plynulost textu - Původní význam „twisted“

^{xiv} Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu.

^{xv} V anglickém originále „moral disengagement“

^{xvi} Původní anglický výraz: „murderers in search of a cause“

^{xvii} Původní anglický výraz: „conversion theory“

^{xviii} Doplněno překladatelem pro větší plynulost textu

^{xix} V originále „Brits out!“

^{xx} V originále „Slippery slope“

^{xxi} Název nebyl rasově motivovaný. Černá barva odkazovala na černozem, jež byla obhospodařována rolníky a vnímána jako zdroj bohatství.

^{xxii} Dalgaard-Nielsen zde kombinuje první dva stupně Borumova modelu radikalizace, které se dá označit na emocionální úrovni jako „to není správné!“ a „to není fér!“

^{xxiii} Zde Dalgaard-Nielsen rozvádí čtvrtý stupeň radikalizace v rámci Borumova modelu na tři (2,3,4) které reprezentují konstruktivistické chápání Borumova (a jiných obdobných) modelů

radikalizace. Dalgaard-Nielsen zde přisuzuje velký význam epistemologickým faktorům ovlivňujícím radikalizaci.

^{xxiv} V originále „Coping mechanism“. Nejlepší český překlad by pravděpodobně zněl „mechanismus vyrovnání se s“ nicméně autor našel český výraz „copingový mechanismus“ v rámci veřejně dostupných zdrojů, jakožto přijatelný překlad.

^{xxv} Příklad se nenachází v textu, je přidán autorem, jelikož samo vysvětlení je abstraktní, a málo srozumitelné. Přes všechnu snahu si autor nenárokují na dokonalé porozumění zmíněné teorii, nicméně věří že tento příklad je shodný s významem teorie paranoi.

^{xxvi} V práci se nenachází přímý odkaz na žádnou Eriksonovu publikaci, nicméně autor se snažil dohledat potřebného zdroje. Nejrelevantnější zdroj je pravděpodobně kniha „Life Cycle Completed“, která vyšla u W. W. Norton publishing v roce 1982. V češtině vyšla v roce 2015, autor uvádí že knihu nečetl a jeho domněnka že je to odkazovaná publikace pochází čistě z faktu, že na ni bylo v rámci stejné informační substance odkazováno. odkaz: Erikson, Erik H. (Erik Homburger), and Jiří Šimek. 2015. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Praha: Portál.

^{xxvii} Zprostředkovatelé - umožňovateli/uschopňovači (v anglickém originále „enabler“).

^{xxviii} V originále „Radical ideas“

^{xxix} V originále „Radical actions“

^{xxx} mezi českými evangelikály známá jako „stará jednota“, sami sebe nazývající „čeští bratři“, v době co většina z nich začala používat němčinu jako první jazyk se nazývali „Böhmischen Brüdern“